Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

ЛіМ Літаратура і мастацтва

ISSN 0024-4686

№ 10 (4656) 9 сакавіка 2012 г.

Віктар ШНІП

Каханая жанчына

Ты ідзеш па горадзе
няспешна,
Як па белых воблаках ідзеш.
І сняжынкі прад табой,
як вершы,
Лётаюць,
збіраючыся ў верш
Белы, як бялюткія рамонкі,
Па якіх, кахаючы, гадаць
Аб каханні,
дзе ў нябёсах гронкі
Зорак залатых табе зіхцяць,
Шэпчуцца ў садах
анёльскіх ружы,
Аж п’янеюць
пчолы й матылі...

Ты ідзеш, і прад табою сцюжа
Расступаецца, бо на зямлі
Ты адна прыгожая сягоння,
Як ніколі гэткай не была.
І ў бакальным,
і ў царкоўным звоне
Чуецца мелодыя святла,
Што яднае душы маладыя.
А душы заўжды
быць маладой!
І гады прыходзяць залатыя,
Золата прыносячы з сабой
У каханне, веру і надзею,
Каб па горадзе і ты ішла
І табе мужчыны
ўслед глядзелі,
Шкадавалі:
“Дзе ж раней была?”

Беларуская вясна ў Брытаніі

Марына ВЕСЯЛУХА

У Лондане цяпер вясна. Цвітуць нарцысы, крокусы, вішні, у паветры адчуваецца дух абуджэння, абнаўлення прыроды. У знакамітым Гайд-парку адпачываюць людзі.
Але гэтая вясна — незвычайная. Прынамсі, для Пасольства Рэспублікі Беларусь у Вялікабрытаніі, бо тут распачала працу выстаўка беларускага нацыянальнага касцюма і абрадавых ручнікоў з фондаў Музея старажытнабеларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Гэтая знакавая падзея стала магчымай дзякуючы ініцыятыве Пасольства Рэспублікі Беларусь у Вялікабрытаніі і падтрымцы Прэзідыума НАН Беларусі, Міністэрства культуры краіны, а таксама Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

— Ідэя арганізацыі і правядзення беларускай выстаўкі ў Лондане з’явілася амаль год таму, — распавёў па вяртанні з Вялікабрытаніі дырэктар Музея старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі, кандыдат мастацтвазнаўства Барыс Лазука. — З такой прапановай у музей звярнуўся пасол нашай краіны ў Вялікабрытаніі спадар Аляксандр Міхневіч. Мы доўга разважалі, які матэрыял лепш накіраваць у Лондан, якія прадметы прадставіць, каб яны найбольш ярка прэзентавалі адметнасці беларускай культуры. Спадар пасол пабываў у нас у музеі, і мы выбралі менавіта касцюмы і абрадавыя ручнікі. У прыватнасці, жыхары Лондана могуць пабачыць пяць найбольш яркіх жаночых касцюмаў, якія прадстаўляюць асноўныя рэгіёны Беларусі: Палессе, Цэнтральную, Заходнюю, Усходнюю і Паўночную Беларусь. І мы ўзялі з сабой васямнаццаць ручнікоў з розных рэгіёнаў. Усе яны — арыгінальныя музейныя рэчы, зробленыя ў другой палове XIX — пачатку XX ст. Экспазіцыя разгарнулася ў некалькіх залах пасольства. У холе, дзе знаходзіцца сцяг і герб, якія сустракаюць наведвальнікаў на ўваходзе, мы таксама размясцілі некалькі ручнікоў. І, як апынулася, гэта вельмі ўражліва, нават для нас: побач са сцягам, на якім ёсць арнамент, вісяць ручнікі, што перагукаюцца з ім і па колеравай гаме, і па арнаментацыі.

Адкрыццё выстаўкі ў Пасольстве Беларусі ў Вялікабрытаніі праходзіла ў два этапы. На першы былі запрошаны прадстаўнікі ўлады, адміністрацыі Лондана, паслы краін СНД і Заходняй Еўропы ў Вялікабытаніі. З экспазіцыяй азнаёмілася нават віцэ-мэр Каралеўскай акругі Кенсінгтан і Чэлсі горада Лондан Элізабет Рутэрфорд — менавіта на тэрыторыі гэтага раёна знаходзіцца пасольства. У другі дзень на ўрачыстае адкрыццё былі запрошаны больш шырокія колы грамадскасці: прадстаўнікі галерэй горада, музеяў, грамадскіх арганізацый, бізнес-структур, з якімі супрацоўнічае Пасольства Беларусі. Выстаўка будзе доўжыцца яшчэ некалькі тыдняў. Потым з беларускімі касцюмамі і ручнікамі змогуць пазнаёміцца жыхары іншых гарадоў Вялікабрытаніі — Оксфарда, Кембрыджа і Ньюкасла. Як падкрэсліў Барыс Андрэевіч, Оксфард і Кембрыдж у дадзеным выпадку больш прывабныя — гэта агульнавядомыя цэнтры культуры адукацыі, дзе размешчана вялікая колькасць каледжаў, універсітэтаў, у асобных з іх вывучаюць і беларускую мову, культуру славян. Плануецца, што праз некалькі месяцаў, прыкладна ў канцы лета, выстаўка вернецца ў Мінск.

Натуральна, калі мы прадстаўляем сваю культуру і нацыю за мяжой, узнікае лагічнае пытанне: як нас, беларусаў, успрымаюць? Як ставіцца да праяўленняў беларускай нацыянальнай культуры?

— Здагадацца і зразумець рэакцыю і сапраўднае стаўленне наведвальнікаў да выстаўкі складана. І можна меркаваць толькі па знешніх праяўленнях пачуццяў вельмі стрыманых англічан, — разважае Барыс Лазука, — Гэта было перш за ўсе захапленне. Касцюм і ручнік — вобраз, што мы асацыіруем з Беларуссю. Гэта наша нацыянальная рыса, наш, так бы мовіць, брэнд. Не выпадкова мы іх выбралі, каб паказаць у Лондане. Па-першае, калі праводзіць паралель з Вялікабрытаніяй, то атрымліваецца, што агульнага брытанскага касцюма не існуе. Ёсць касцюмы Шатландыі, Уэльса, Англіі, іншых рэгіёнаў. Для жыхароў Лондана выстаўка стала сапраўдным адкрыццём: яны ўпершыню пабачылі не толькі аўтэнтычны беларускі касцюм, але і касцюм, што цалкам накладваецца на вобраз нацыі. Мы ў подпісах да экспаната ўказалі, што яны датуюцца другой паловай XIX — пачаткам XX ст. Для музейных работнікаў і гісторыкаў гэта не надта даўні час. Але калі часавыя межы касцюма перакласці на іншыя віды мастацтва — жывапіс, скульптуру, то азначаны прамежак можа адпавядаць даўніне X — XII стст.

Бадай, прадстаўленне беларускай культуры было б няпоўным без гучання нашага нацыянальнага інструмента — дуды. І яна гучала ў Лондане! Яе прадставіў майстар і музыка, аспірант БДУКіМ Аляксандр Сурба. У сталіцу Вялікабрытаніі ён прыхапіў з сабой ажно два інструменты. На адным выконваў беларускія народныя мелодыі падчас урачыстасцей — што, дарэчы, выклікала сапраўдны фурор сярод публікі: наведвальнікі бачылі знаёмую валынку, але гэта была новая для іх беларуская дуда. Другі інструмент будзе перададзены ў падарунак Этнаграфічнаму музею Оксфардскага ўніверсітэта.

Англічане будуць мець не толькі ўспаміны пра яркую выстаўку, але і матэрыяльныя пацвярджэнні нашай прысутнасці ў Лондане. Так, пры фінансавай падтрымцы НАН Беларусі былі выдадзены два буклеты. Адзін з іх коратка прэзентуе Музей старажытнабеларускай культуры, змяшчае тэкст і па-беларуску, і па-англійску. Другі прысвечаны традыцыйнаму народнаму касцюму і абрадаваму ручніку, тут прадстаўлены асноўныя беларускія строі, у тым ліку і тыя, што можна пабачыць на выстаўцы. Не засталося без падарункаў і само пасольства. Так, у Лондане цяпер ёсць копія абраза канца XVIII ст. “Троіца” (арыгінал захоўваецца ў Музеі старажытнабеларускай культуры), некаторыя новыя выданні Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі, а таксама “Гісторыя сусветнага мастацтва” Барыса Лазукі ў трох кнігах. У пасольстве — важным асяродку, дзякуючы якому забяспечваецца беларуская культурная прысутнасць, застаўся яшчэ адзін сімвал повязі — пояс, вытканы студэнтамі БДУКіМ.

На здымках: экспанат выстаўкі; віцэ-мэр Каралеўскай акругі Кенсінгтан і Чэлсі горада Лондан Элізабет Рутэрфорд і кандыдат мастацтвазнаўства, старшы навуковы супрацоўнік аддзела старажытнабеларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі Марыя Віннікава на адкрыцці выстаўкі.

Пункцірам

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка напярэдадні свята 8 Сакавіка ўручыў дзяржаўныя ўзнагароды 29 жанчынам Беларусі. 17 з іх атрымалі Ордэн Маці. Астатнія былі ўганараваныя за сваё працоўныя і творчыя дасягненні. Сярод іх — спявачка Нацыянальнага акадэмічнага Беларускага тэатра оперы і балета Аксана Волкава, якая стала Заслужанай артысткай Беларусі, і балерына гэтага ж тэатра Кацярына Алейнік, якая атрымала медаль Францыска Скарыны. Медалём Францыска Скарыны была таксама ўзнагароджана артыстка Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра Алена Дудзіч.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектыў Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Г. Цітовіча з 60-годдзем з дня яго заснавання. "Кожны канцэрт хору ператвараецца ў яркае музычнае свята, дэманструе багацце і разнастайнасць вобразаў і фарбаў нашай нацыянальнай культуры", — гаворыцца ў віншаванні.

✔ Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектыў выдавецтва "Мастацкая літаратура" з 40-гадовым юбілеем. Кіраўнік дзяржавы зазначыў, што ўстанова адкрылася ў перыяд павышэння цікавасці насельніцтва да літаратуры, і падкрэсліў, што "Мастацкая літаратура" заўсёды надавала асаблівую ўвагу выданню твораў беларускіх класікаў — Янкі Купалы, Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Уладзіміра Караткевіча. Выпускала ў свет і кнігі маладых аўтараў, якімі сёння па праве можа ганарыцца беларуская літаратура.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста СССР Яўгена Догу с 75-годдзем. "Сотні напісаных Вамі цудоўных інструментальных твораў, усенародна любімых песень і незабыўных мелодый да кінафільмаў сталі каштоўным унёскам у сучасную культуру", — адзначана ў віншаванні.

✔ Беларускую сталіцу наведала прарэктар па навучальна-метадычнай дзейнасці Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры Тацццяна Саладухіна дзеля сустрэчы з рэктарам БДУ культуры і мастацтваў Барысам Святловым. У працэсе перамоў былі абмеркаваны пытанні супрацоўніцтва гэтых ВНУ. У рамках візіту расійскай дэлегацыі адбылася таксама сустрэча Ганаровага прафесара МДУ культуры, народнага артыста Расійскай Федэрацыі Юрыя Куклачова са студэнтамі ўніверсітэта, майстар-клас і прэзентацыя аўтарскага адукацыйнага праекта "Урокі дабрыні".

✔ У Мінску прайшла цырымонія прысуджэння літаратурнай прэміі імя Ежы Гедройца. Сярод лаўрэатаў — член Саюза пісьменнікаў Беларусі Андрэй Федарэнка, чыя кніга "Мяжа", што выйшла ў РВУ "Літаратура і Мастацтва", была адзначана як адна з лепшых выдадзеных у 2011 годзе ва ўсім свеце празаічных беларускамоўных кніг.

✔ На пленарным пасяджэнні Канферэнцыі каталіцкіх епіскапаў у Беларусі прынята рашэнне выдаць на беларускай мове ўсе чатыры кнігі Евангелля адным томам. Пераклад быў здзейснены Секцыяй па перакладзе літургічных тэкстаў і афіцыйных дакументаў каталіцкай царквы.

Падрыхтавала
Ірына АЛЯКСАНДРАВА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Крокі за мяжу

У сталічным Доме літаратара адбылося пасяджэнне Прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Ірына СЛАНІМСКАЯ

Першым пытаннем, вынесеным для абмеркавання, было падвядзенне вынікаў XIX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, удзел у якой узяў Саюз пісьменнікаў. Дакладчыкам, старшынёй СПБ Мікалаем Чаргінцом, былі згаданы ўдала праведзеныя прэзентацыі серыі "Бібліятэчка СПБ", новых кніг Алеся Савіцкага, Міколы Мятліцкага, Анатоля Статкевіча-Чабаганава, Валерыя Чудава, "круглы стол" у Доме літаратара з удзелам беларускіх і венесуэльскіх пісьменнікаў, пасольстваў Венесуэлы і Палесціны. Міжнародныя форумы дапамагаюць беларускай літаратуры выйсці на сусветны ўзровень вядомасці — з гэтым згадзіліся ўсе прысутныя. Значыць, трэба больш актыўна браць удзел у такіх мерапрыемствах, прапагандаваць нашых аўтараў за межамі Беларусі і мацаваць сувязі з замежнымі калегамі па пісьменніцкім цэху.

Генадзь Пашкоў, першы сакратар СПБ, паведаміў пра планы творчай арганізацыі, звязаныя са святкаваннем у Беларусі 130-годдзя Янкі Купалы і Якуба Коласа, 100-годдзя Максіма Танка, 1150-годдзя першага ўзгадвання ў летапісах Полацка. Пісьменнікі не павінны і не будуць знаходзіцца ўбаку ад такіх значных гістарычных дат. Іх месца — сярод арганізатараў адпаведных мерапрыемстваў і галоўных удзельнікаў.

На Прэзідыуме таксама былі разгледжаны пытанні аказання матэрыяльнай дапамогі пісьменнікам-ветэранам Вялікай Айчыннай вайны, падрыхтоўкі новай версіі тэлефонна-адраснага даведніка СПБ, сузаснавання часопісаў "Роднае слова", "Вожык", "Вясёлка" ды іншыя пытанні, што датычаць дзейнасці саюза.

Афіцыйна

Ушанаванне нацыянальнага гонару

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы стаў месцам чарговага пасяджэння рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па правядзенні мерапрыемстваў, прысвечаных 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Вёў пасяджэнне намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Анатолій Тозік, старшыня аргкамітэта.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА,
фота Кастуся Дробава

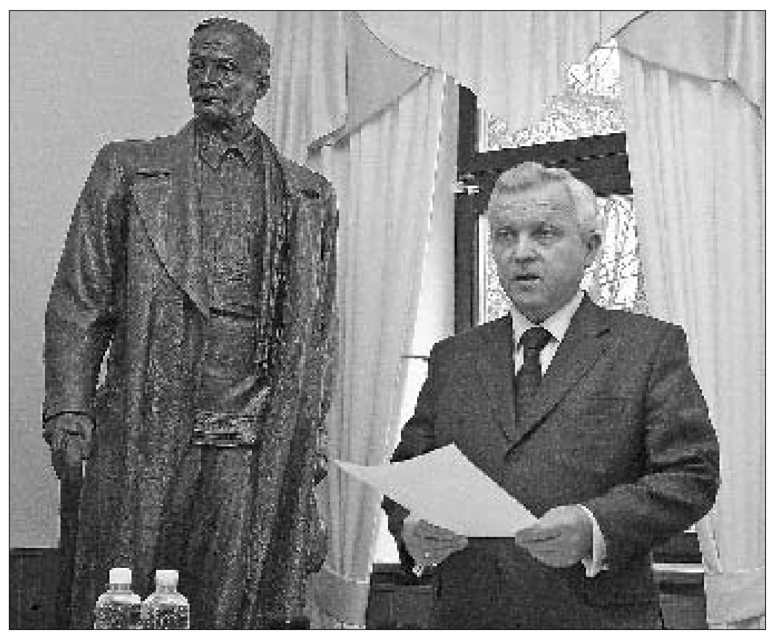

У пасяджэнні бралі ўдзел намеснік міністра культуры Тадэуш Стружэцкі, намеснік міністра замежных спраў Сяргей Алейнік, намеснік міністра адукацыі Казімір Фарыно, старшыня СПБ Мікалай Чаргінец, прадстаўнікі іншых міністэрстваў, ведамстваў. У дакладах выступоўцаў разглядалася, як ідзе падрыхтоўка да вялікай падзеі ў культурным жыцці краіны, выказваліся заўвагі і прапановы.

Як паведаміў намеснік міністра культуры Тадэуш Стружэцкі (Міністэрства культуры — асноўны каардынатар праекта), ушанаванне памяці пра Янку Купалу і Якуба Коласа, асоб, якія самаахвярна служылі Радзіме, будзе праходзіць не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі. Да святкаванняў далучацца беларускія дыяспары многіх краін свету. Пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў будуць арганізаваны мерапрыемствы, якія пазнаёмяць з творчай спадчынай вялікіх паэтаў, электроннымі каталогамі мемарыяльных музеяў, сучаснымі стужкамі пра іх вытворчасці Белвідэацэнтра і інш. Тэматычныя выстаўкі ўжо працуюць у Польшчы, Арменіі.

Работа ідзе па некалькіх напрамках згодна з планам мерапрыемстваў, зацверджаным указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Асноўныя мерапрыемствы з удзелам беларускіх літаратараў, творчых калектываў, майстроў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва пройдуць на малой радзіме класікаў — у вёсцы Вязынка Маладзечанскага раёна і ўрочышчы Бервянец Стаўбцоўскага раёна. У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрыецца рэспубліканская выстаўка кніг Купалы і Коласа, у музеі Купалы пройдуць 10-я міжнародныя Купалаўскія чытанні. Працягваецца праца над стварэннем тэматычных літаратурна-мастацкіх і дакументальна-публіцыстычных праграм, прысвечаных жыццю і творчасці песняроў. Пад знакам юбілею пройдзе восьмы абласны злёт маладых паэтаў Міншчыны "Слова Купалы да творчасці кліча", 12-ы нацыянальны фестываль песні і паэзіі ў Маладзечне.

Дакладаючы, як ідзе работа па ўшанаванні памяці Купалы і Коласа ва ўстановах адукацыі, заклікаў пазбягаць заарганізаванасці ў падрыхтоўцы мерапрыемстваў Казімір Фарыно. Пра праекты, шмат якіх рэалізуецца сумесна з музеем Коласа, інфармавала дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч. Дырэктар музея Якуба Коласа Зінаіда Камароўская прапанавала зрабіць пешаходнай вуліцу Акадэмічную, якая вядзе да музея. Прагучала пажаданне правесці пленэры для мастакоў і музыкантаў на радзіме класікаў.

У выніку пасяджэння для аблвыканкама і Мінгарвыканкама былі ўстаноўлены тэрміны распрацоўкі і зацвярджэння планаў па святкаванні юбілеяў, заканчэння капітальнага рамонту і рэстаўрацыі парку і добраўпарадкавання тэрыторыі, прылеглай да будынка музея Купалы, прапанавана выдаць плакаты з выявамі Купалы і Коласа. Міністэрства сувязі павінна наладзіць выпуск паштовай прадукцыі з юбілейнай сімволікай. Вырашана звярнуцца да Нацбанка з просьбай выпусціць памятныя манеты да дзён нараджэння Купалы і Коласа — 7 ліпеня і 3 лістапада.

На здымку: намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Анатолій Тозік падчас пасяджэння.

Да 1150-годдзя Полацка

Горад сівых легенд адзначае юбілей

Урачыстая прэзентацыя ўгодкаў Полацка прайшла ў сталічным Доме дружбы.

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА,
фота Кастуся Дробава

Мы кажам пра 1150-годдзе Полацка, добра разумеючы, што на самой справе "бацька гарадоў Беларускіх" мае яшчэ больш шаноўны ўзрост. Скандынаўскія сагі прыгадваюць Полацк V стагоддзя. Магчыма, яшчэ адкрыюцца нашым нашчадкам пісьмовыя крыніцы, якія пацвердзяць гэтую дайніну. Але і без таго нам ёсць чым ганарыцца. Старажытны горад не загінуў у ліхалецціх войн, захаваў сваё непаўторнае аблічча, па-ранейшаму з'яўляецца цэнтрам славянскай і сусветнай культуры і з кожным годам становіцца яшчэ больш прывабным для жыхароў і гасцей.

Прэзентацыя распачалася паказам слайдаў з полацкімі краявідамі. Старшыня полацкага гарвыканкама Мікалай Пазняк нагадаў прысутным, сярод якіх былі прадстаўнікі замежных пасольстваў, айчынныя дзеячы навукі, культуры, мастацтва, вядомыя палачане пра багатую гісторыю горада. Таксама ён пазнаёміў усіх з планам перабудовы цэнтра горада з мэтай удасканальвання турыстычнай інфраструктуры.

Вялікая частка мерапрыемства была аддадзена прэзентацыі новай кнігі вядомага песняра Полаччыны, яе непахіснага патрыёта, паэта Навума Гальпяровіча — "Я ад дрэва твайго лісток…", выдадзенай РВУ "Літаратура і Мастацтва". Навум Якаўлевіч — адзін з яркіх сучасных прадстаўнікоў беларускага мастацкага слова. Кожны яго верш — прызнанне ў любові роднай зямлі, яе людзям, сваёй малой радзіме.

— Інакш і быць не магло, бо самае першае, што пабачыў я ў гэтым жыцці, былі званіцы Полацкай Сафіі, — прызнаўся сам паэт падчас прэзентацыі. — Раддом, дзе я з'явіўся на свет, стаіць якраз насупраць славутага храма.

Вершы Навума Гальпяровіча — пра Дзвіну і Палату, пра славутых асветнікаў Полацкага краю — святую Еўфрасінню і Францыска Скарыну, — пра суровых полацкіх вояў з легендаў і пра ласкавае прыцягненне роднай зямлі — гучалі на працягу ўсяго мерапрыемства, ператвараючы ў адзіную паэму ўсё сказанае са сцэны. А сказана было нямала. Вітала палачан, якія "атуляюць свой горад трапяткой любоўю" старшыня Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Ніна Іванова. Расказваў пра маючыя адбыцца ў самы бліжэйшы час у Полацку ўрачыстасці намеснік міністра культуры Беларусі Тадэуш Стружэцкі.

— Мы вылучылі тры складнікі свята, — сказаў Тадэуш Іванавіч, — Полацк будзе прадстаўлены ў трох іпастасях: як калыска беларускай дзяржаўнасці, як культурны цэнтр і як сучасны еўрапейскі горад. Мы павінны паказаць усім, і ў першую чаргу замежным гасцям, што мы маем сваю вялікую гісторыю, якой трэба ганарыцца. Мы імкнёмся, каб пра наш Полацк даведаліся як мага больш людзей і захацелі прыехаць у Беларусь, пазнаёміцца з гэтым горадам.

На здымку: праніклёна гучалі вершы Навума Гальпяровіча.

Літабсягі

Ці верыце вы ў казку?

Ірына ТУЛУПАВА

Дом Масквы ў Мінску сустракаў дзяцей. Дзень, прысвечаны казцы, арганізавалі тут з нагоды знаёмства з кнігай Наталлі Голубевай "Сказки тётушки Руфь", выдадзенай у РВУ "Літаратура і Мастацтва" ў 2011 годзе.

У сустрэчы-прэзентацыі ўдзельнічалі выхаванцы дзіцячай тэатральнай школы №1 пры Новым драматычным тэатры г. Мінска. Гасцей — дзетак і іх бацькоў — сустрэла надзіва пранікнёнай і меладычнай песняй "Ці існуе рай на зямлі" таленавітая вучаніца Даша Валадзько. У фае разгарнулася міні-выстаўка малюнкаў навучэнцаў Мінскай дзяржаўнай гімназіі-каледжа мастацтваў, а ў глядзельнай зале пасля ўрачыстага адкрыцця імпрэзы паказалі спектакль паводле казак той самай цётачкі Руф.

Сінтэз жанраў на імпрэзе як быццам следаваў за багатай дзіцячай фантазіяй. Зрэшты, гэткая канва сустрэчы цалкам апраўдала сябе. Тут усё падпарадкоўвалася адной мэце: як мага шырэй паказаць працу над кнігай. Малюнкі прысвячаліся пэўным творам, такімі ілюстрацыямі можна было б афармляць выданні. Для дзяцей такая праца сталася новай і вельмі цікавай: майстэрства стварэння так званай "арт-кнігі" падуладнае нават не кожнаму даросламу. Каля выстаўкі малюнкаў на асобным століку можна было ўбачыць кнігі, зробленыя рукамі дзяцей у адным экземпляры. Ды і малюнкі, якія з'явіліся на свет пасля прачытання таго ці іншага літаратурнага твора, падавалася, зусім нечакана для іх аўтараў трапілі пад шкло ды сталі выставачнымі экспанатамі. Дзеці з усёй іх эмацыянальнасцю і адкрытасцю малявалі тое, што падказвала ўяўленне. Але — з парадай іх настаўніка: прафесійнага і вядомага мастака-графіка Рыты Цімохавай, якая аформіла не адну беларускую кнігу і выкладае ў гімназіі-каледжы.

"Добрая кніга — тая, якая нясе дабро, падкрэсліў ва ўступным слове да сустрэчы клірык Святаўваскрэсенскага храма г. Мінска айцец Кірыл. — Здольнасць ахвяраваць сябе дзеля іншага — таксама ўласціва чалавеку".

Тэму пошуку ў гэтым свеце дабра і прыгажосці працягнуў міні-спектакль, створаны таленавітым рэжысёрам Віргініяй Тарнаўскайтэ паводле кнігі Наталлі Голубевай — "Таямніцы старажытнага вадаёма".

Спектакль пачынаўся як кіно: на экране над сцэнаю дзяўчынка разгарнула кнігу, пачала чытаць і… апынулася ў чароўным казачным свеце. Дзейныя асобы на сцэне шмат сваіх пачуццяў перадавалі словамі, але шмат што ўвасоблівася і ў пластыцы. Зала пачувалася досыць утульна, маленькія тэатралы, што прыйшлі на сустрэчу са сваімі бацькамі, затоена назіралі за развіццём сюжэта. Акцёры — выхаванцы дзіцячай тэатральнай школы № 1 — увасобілі гісторыю каварнай жабы-агі Сірмы, мудрай Эрмы і яе сяброў, стварыўшы разам з дарослым рэжысёрам выдатны спектакль для дзяцей.

На здымку: Сабрына Вяжан — дзяўчынка, якая натхніла аўтара на напісанне кнігі.

Артлінія

Тры аркестры плюс...

Святлана БЕРАСЦЕНЬ, фота аўтара

Грандыёзнай імпрэзай з удзелам трох аркестраў распачалася серыя канцэртаў, прымеркаваных да 80-годдзя Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Вечар адбыўся ў Белдзяржфілармоніі, якая сёлета таксама адзначае юбілей: 75. Зусім лагічна, што дзве музычныя ўстановы абвясцілі пра свае знамянальныя даты гучным супольным праектам.

За прыгожым спалучэннем лічбаў — 80 і 75 — багатая агульная гісторыя. Яе мы прыгадвалі мінулай вясной, калі ў Вялікай зале філармоніі ладзіўся канцэрт "Вечар кансерваторыі", творчыя агледзіны маладых талентаў ды іх настаўнікаў — выдатных педагогаў і выканаўцаў. Пра спакроўленасць Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі (цяпер БДАМ) і БДФ нагадаў яе мастацкі кіраўнік, прафесар акадэміі Юрый Гільдзюк падчас сустрэчы з журналістамі. Ён падкрэсліў, што менавіта першы выпуск нашай кансерваторыі стварыў асновы дзейнасці філармоніі, і творчасцю ўжо некалькіх пакаленняў, узгадаваных у беларускай музычнай ВНУ, сілкуецца канцэртнае жыццё краіны.

Пра падрыхтоўку праграмы трох аркестраў і перспектыву супрацоўніцтва БДАМ і БДФ казалі ініцыятары супольнага праекта — рэктар акадэміі Кацярына Дулава і галоўны дырыжор Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі Аляксандр Анісімаў. Маэстра прызнаўся, што падчас леташняга "Вечара кансерваторыі" быў проста ўражаны выканальніцкім узроўнем студэнцкіх калектываў. І вось ДАСА, які ён узначальвае, і два аркестры БДАМ — сімфанічны "Маладая Беларусь" (кіраўнік народны артыст, прафесар Міхась Казінец) і духавы "Фанфары Беларусі" (кіраўнік народны артыст, прафесар Міхаіл Бярсан) выступілі на роўных. Дырыжор канцэрта народны артыст Рэспублікі Беларусь А. Анісімаў выбраў салідны і яркі рэпертуар: уверцюру да оперы Р. Вагнера "Нюрнбергскія майстарзінгеры", "1812 год" П. Чайкоўскага, "Балеро" М. Равеля, Канцэрт для цымбал з аркестрам № 2 Д. Смольскага, Канцэрт для дзвюх труб з аркестрам Г. Гарэлавай, Сімфонію № 4 В. Кузняцова.

На здымку: рэктар БДАМ, доктар мастацтвазнаўства прафесар Кацярына Дулава.

Повязі

Сонечнае свята ў гонар вясны

Лявон ЦЕЛЕШ, фота аўтара

Прыход вясны па-рознаму адзначаюць розныя народы. У паўднёвай, братняй нам краіне Малдове ўжо некалькі стагоддзяў ладзяць веснавое свята Мэрцішор. Традыцыйна яго адзначаюць з 1 па 12 сакавіка: у гэтыя дні людзі дораць адно аднаму ўпрыгожванні — мэрцішоры: дзве кветачкі ці два сардэчкі чырвонага і белага колеру. Іх прыколваюць на адзенне з левага боку, каля сэрца.

Да Мэрцішор далучаецца і Мінск. Пры падтрымцы пасольства Малдовы ў нашай краіне і Таварыства дружбы "Беларусь — Малдова" ладзяцца вечарыны, на якіх гучаць малдаўскія і беларускія песні, выконваюцца вясёлыя малдаўскія танцы. Вось і сёлета ў чытальнай зале адной са сталічных бібліятэк адбылася ўжо 20-я вечарына, прысвечаная гэтаму цудоўнаму вясеннямy святу. На пачатку ўрачыстасці кожны госць і ўдзельнік атрымаў амулет — мэрцішор. Рэй на вечарыне вяла старшыня грамадскай арганізацыі "Таварыства малдаван" Антаніна Валько. З прывітальным словам і віншаваннем да прысутных звярнуўся консул пасольства Рэспублікі Малдова ў Беларусі Георгій Солтан. Выступіў таксама старшыня таварыства дружбы "Беларусь — Малдова", паэт і перакладчык, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Уладзімір Скарынкін, песню на словы якога "Белая Русь ты мая" ведае ўся наша краіна.

Віталі прысутных прадстаўнік адміністрацыі Фрунзенскага раёна сталіцы Алеся Федаровіч і дырэктар бібліятэкі Алена Курбатава. Затым пачаўся святочны канцэрт. Нікога не пакінулі абыякавымі хвацкія малдаўскія танцы і мілагучныя песні, якія выканалі вакальна-харэаграфічны ансамбль "Плай" і танцавальны дуэт у складзе Таццяны Дзмітрыенкі і Вячаслава Ушакова. Але найбольшы поспех мела выступленне артыстаў з Дзяржыншчыны. Вакальная група "Прымэвара" ("Вясна") выканала цудоўную песню пра дружбу малдаўскага і беларускага народаў "Беларусь — Малдова". Вечарына стала яркай, прыгожай кветкай, уплеценай у вянок Вясны, у вянок беларуска-малдаўскага сяброўства.

На здымку: артысты з Дзяржыншчыны.

З-пад пяра

Культурным адносінам з Эстоніяй надаецца вялікая ўвага. Сведчаннем — сустрэчы на высокім узроўні, на якіх падкрэслівалася зацікаўленасць супрацоўніцтвам у галіне кінематографа, адукацыі і тэатральнага мастацтва і абмяркоўвалася правядзенне Дзён эстонскага кіно ў Беларусі. Добрым прыкладам плённага супрацоўніцтва нашых краін стала стужка "Адзінокі востраў" эстонскага рэжысёра Пеэтэра Сіма, якую ў сакавіку ўбачаць жыхары і госці сталіцы і ўсіх абласных цэнтраў Беларусі. Фільм фінансаваўся і здымаўся на тэрыторыі трох дзяржаў: Латвіі, Эстоніі, Беларусі, у арыгінале гучыць на чатырох мовах: беларускай, рускай, эстонскай, латышскай. У пяці жыццёвых гісторыях, якія развіваюцца паралельна і перакрыжоўваюцца паміж сабой, многія ролі выконваюць вядомыя беларускія акцёры Святлана Зелянкоўская, Ігар Сігоў, Валерыя Арланава, Вольга Водчыц, Уладзімір Грыцэўскі-малодшы і іншыя. Блюз для фільма напісаў Аляксей Шадзько.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Фотавыстаўка "Холі", прысвечаная Індыі, была прапанавана мінскаму гледачу суайчыннiцай Кацярынай Дардзюк. Назву сваю выстаўка атрымала ў гонар індыйскага народнага свята Холі — фестывалю фарбаў. Аднак фотамастачцы ўдалося расказаць не толькі пра Індыю святочную, але і пра Індыю будзённую, пра яе жыхароў — бедных і багатых, шчаслівых і сумных, пра ўсё тое цікавае, дзіўнае, экзатычнае, за што чапляецца позірк турыста з Еўропы, які неўзабаве апынаецца на старажытнай індыйскай зямлі. Кацярына падзяліла экспазіцыю на чатыры часткі: жоўтую, чырвоную, сінюю і зялёную, бо на кожным яе фотаздымку пры ўсёй яго яркасці пераважае нейкі адзін колер. Фотакарціны беларускі былі высока ацэнены Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Індыі ў Беларусі Маноджам Кумарам.

Ірына АЛЯКСАНДРАВА

Пераможцай конкурсу малога апавядання, які штогод праводзяць газета "Звязда" і Саюз пісьменнікаў Беларусі, стала член літаратурнага аб'яднання "Астравецкай зямлі галасы", якое дзейнічае пры газеце "Астравецкая праўда", Алёна Ганулiч. Першай прэміяй было адзначана яе апавяданне "Анёлы", складзенае з навел. Алёна піша вельмі шчырыя і пранікнёныя навелы і кароткія апавяданні. У дзяўчыны — свой адметны мастацкі почырк і стыль. І хаця яна пакуль робіць толькі першыя крокі ў творчасці, яны вельмі самабытныя і ўпэўненыя. Перамога ў такім прэстыжным конкурсе — лішняе таму пацвярджэнне.

Ніна АЛЯКСЕЕВА

Ва ўтульнай зале Мінскай гарадской бібліятэкі № 5 прайшла прэзентацыя новай кнігі вядомага пісьменніка і мастака Сяргея Давідовіча. Пранікнёна гучалі вершы ў выкананні аўтара і народнай артысткі Беларусі Марыі Захарэвіч. Творца адказаў на пытанні слухачоў, падарыў свае кнігі з аўтографамі. Прысутныя азнаёміліся таксама з выстаўкай мастацкіх твораў Сяргея Давідовіча.

Таіса ГУРКО

У сярэдняй школе № 132 г. Мінска прайшоў урок мужнасці. Правялі яго пісьменнікі Уладзімір Мацвеенка і Анатоль Зэкаў. Уладзіміру Іванавічу было 12 гадоў, калі пачалася Вялікая Айчынная вайна. З затоенай увагай слухалі школьнікі яго шчымлівы аповед пра жыццё ў акупацыйным Мінску, пра зверствы фашыстаў і жахі падчас ваеннага ліхалецця, якія зведаў хлапчук і яго сям'я, пра тое, з якой радасцю сустрэлі гараджане доўгачаканы дзень вызвалення. Анатоль Зэкаў, які нарадзіўся праз дзесяць гадоў пасля вайны, у сваёй творчасці таксама не абышоў увагай гэтую хвалюючую тэму, пра што засведчылі вершы, прачытаныя ім на ўроку мужнасці.

Анатоль ПАТАПЧУК

Шкада, што так атрымалася...

Лада АЛЕЙНІК

У нас ва ўсіх вельмі розныя чытацкія густы. Таму я не прэтэндую на абагульненне, а выказваю толькі сваё прыватнае меркаванне. Дык вось асабіста мне ў сённяшняй літаратуры не хапае цікавых сюжэтных гісторый... Рэалістычных гісторый пра жыццё, пра сучаснікаў, пра натуральныя чалавечыя адносіны. Не хапае герояў, якія калі б не захаплялі, то хаця б выклікалі шчырае суперажыванне.

Апавяданне Аляксандра Брыта "Апошні джэб" ("Маладосць", 2011, № 11) прыцягвае ўвагу менавіта гэтымі дзвюма якасцямі — адмысловым сюжэтам, у аснове якога неардынарная гісторыя жаночага лёсу, і па-свойму эфектным вобразам галоўнай гераіні. Але калі ахарактарызаваць агульныя ўражанні ад твора, то яны блізкія да прыкрасці. Бо выключна цікавы сюжэт меў усе падставы зрабіцца паўнавартаснай аповесцю — арыгінальнай і змястоўнай...

Пярэчанні выклікала ўжо сама жанравая атрыбуцыя твора. Паводле фармальных прыкмет тэкст хутчэй ідэнтыфікуецца з аповесцю, чым з апавяданнем — падзеі ахопліваюць вялікую часавую прастору (амаль дваццаць год), сюжэт мае даволі разгалінаваную структуру, дый сам па сабе аб'ём твора даволі салідны. Відавочна, што рамкі апавядання для гэтага мастацкага тэксту вузкія. Але пры наяўнасці ўсіх пералічаных прыкмет да аповесці твор тым не менш не дацягвае... Думаецца, аўтар і сам адчуў гэтую "неадпаведнасць", калі паміж дзвюх атрыбуцый спыніў выбар на больш "сціплай".

Магчыма, нехта палічыць, што фармальныя жанравыя прыкметы — справа дзясятая і не вартая празмернай увагі. У пэўнай ступені — так. Але, думаецца, менавіта адчуванне неадпаведнасці твора жанравым патрабаванням павінна быць першым "сігналам" для аўтара. Гэта сведчыць, што тэкст альбо перанасычаны другаснымі падзеямі і дэталямі, альбо яму чагосьці бракуе. З майго пункту гледжання, з творам Аляксандра Брыта — другі выпадак, яго тэксту шмат чаго менавіта "бракуе".

Несумненна, зачын гісторыі па-свойму "чапляе", але разам з тым ужо тут узнікае першае адчуванне залішняй імгненнасці падзей і спецыфічнай эмацыйнай чэрствасці аповеду. У берлінскай клініцы жанчына нарадзіла дзіця. Літаральна некалькі абзацаў адлюстроўваюць душэўнае ўзрушэнне Аляксандры — галоўнай гераіні твора, а далей падзеі імкліва сягаюць у мінулае — яна згадвае сваё дзяцінства, якое прайшло ў дзіцячым доме.

Рэтраспекцыя першых гадоў жыцця, якія вызначылі не толькі характар Аляксандры, але і яе жыццёвыя арыенціры, здавалася б, заслугоўвае дэталёвага асвятлення. Аднак падзеі мінулага абмалёўваюцца павярхоўна, накідамі, ледзь не пункцірнымі штрыхамі. Фактычна ніводны персанаж з дзіцячага дома не адлюстраваны паўнавартасна. Некаторыя эпізоды выглядаюць недапрацаванымі, няўцямнымі. Гэта датычыць, напрыклад, Крошкі, у асобе якога дзяўчынка адчула родную душу. Пра яго — пара фраз, і ўсё... "Падсобныя рабочыя вынеслі старую няўстойлівую шафу на вуліцу, і калі дзеці выйшлі на прагулку, шафа да смерці прыціснула Крошку". Гэта датычыць Марыны, па якую прыехаў міліцыянер... З Марынай, між іншым, увогуле ўсё заблытана.

"У дзіцячым доме дзеці жылі самыя розныя. У адных бацькі памерлі, ад другіх — адмовіліся. У трэціх жа бацькі меліся, але іх пазбавілі бацькоўскіх правоў. Родзічы Марыны былі з апошніх. Яны далі жыццё яшчэ адной дзяўчынцы, але Марына яе забрала. Чутка ў дзіцячым доме адбілася ў такой версіі: немаўля знайшоў дворнік у падвале. Пры ёй мелася запасная скамечаная пялёнка, танныя цукеркі і малапісьменная запіска з вучнёўскага сшытка: «Тибе будзіт там лепш»". Шчыра кажучы, гэтыя радкі я прачытала разоў дзесяць. Але так і не зразумела, *якім чынам*, жывучы ў дзіцячым доме, гераіня "забрала" (выкрала ў бацькоў?) немаўля, у якім падвале знайшоў гэтае дзіця дворнік... Дый увогуле... ці было яно жывое? Пытанні застаюцца без адказу, болей пра Марыну аўтар нічога не паведамляе.

Шмат у творы ўсялякіх моўных хібаў і недарэчнасцей. З таго, што вышэй цытавалася, гэта, напрыклад, шафа, што "да смерці прыціснула Крошку"... Не тыя словы! Гібель хлопчыка павінна тлумачыцца больш дакладна. Не гэтай невыразнай фразай. Тут патрэбна як мінімум некалькі сказаў: як дзіця закранула тую шафу, як яна ўпала на яго... — рухі, жэсты, дэталі. Каб чытач увачавідкі ўбачыў трагічны выпадак, каб сітуацыя не выглядала такой штучнай.

Альбо эпізод, калі дзеці б'юць Аляксандру за хлусню. (Дзяўчынка выдумляе, што яе мама — знакамітая акцёрка і прыязджае ў дзіцячы дом па начах). У карціне сваркі-бойкі ўвасоблена нечаканая фраза: "Самы лёгкі ўдар лёсу — гэта мамін пляскач па заднім месцы..." Метафара, па меншай меры, дзіўная. Яна не толькі не стасуецца з сітуацыяй, але і супярэчыць логіцы — дзяўчынка не ведае сваёй маці, адкуль жа ўзяцца "мамінаму плескачу"?

А вось наступны эпізод падаецца амаль "сімвалічным", ён па-свойму характарызуе ўвесь твор. Прывяду вытрымку з тэксту: "Дзён праз дзесяць Аляксандра сядзела ў спальні на сваім ложку. Разглядала малюнкі ў нейкай кніжцы. Дзеці гулялі асобна, убаку. Яна заўважыла Марыну ***занадта позна*** [вылучана мной. — ***Л. А.***], амаль ля тумбачкі, якая падзяляла іх месцы для сну. Спачатку яна ўбачыла вочы Марыны. Яны былі такія ж, як у Крошкі, калі яго прыціснула шафа, — спалоханыя. І толькі потым звярнула ўвагу на збялелую выхавацельку і міліцыянера.

— Збірай рэчы, хутка, — загадала выхавацелька.

Нізка апусціўшы галаву, Марына дастала пакет і пачала складаць у яго зубную шчотку, мыла, хэбэшныя калготкі... і раптам павярнулася да яе і працягнула сваю заколку.

— Вазьмі... Гэта табе. Проста так.

Аляксандра паглядзела на яе са здзіўленнем, і Марына паўтарыла:

— Проста так...

Марыну павялі, і ўсе дзеці кінуліся да акна, абляпілі падаконнік, як мухі. <...> Нічога асаблівага яны не ўбачылі. Міліцыянер падсадзіў Марыну ў міліцэйскі "ўазік", і яны назаўсёды з'ехалі".

Пакіну без увагі "хэбэшныя калготкі", хаця і не ўяўляю, чым аўтару не прыдаліся "баваўняныя". Зараз я пра іншае. Пра тое, што Аляксандра заўважыла Марыну "занадта позна". "Занадта позна" для чаго? Падаецца, што далей павінна здарыцца штосьці няўхільнае, незваротнае — рэзкае дзеянне накшталт удару... Але нічога такога не адбываецца. ...Дык вось падобнае адчуванне пераследавала мяне на працягу ўсяго твора — здавалася, што вось-вось павінна нешта адбыцца, але... чаканне так і не спраўдзілася.

Магчыма, нехта палічыць, што фармальныя жанравыя прыкметы — справа дзясятая і не вартая празмернай увагі. У пэўнай ступені — так. Але, думаецца, менавіта адчуванне неадпаведнасці твора жанравым патрабаванням павінна быць першым "сігналам" для аўтара.

...на працягу ўсяго твора здавалася, што вось-вось павінна нешта адбыцца, але... чаканне так і не спраўдзілася.

Ключавыя сюжэтныя падзеі — гэта гісторыя спартыўнай кар'еры Аляксандры. Дзяўчынка, у якой ва ўсім свеце няма ніводнага роднага чалавека і якой даводзіцца разлічваць толькі на сябе, "адчула ў сабе нясцерпнае жаданне быць мацнейшай за абставіны". Па парадзе дзетдомаўскага фізрука, які разгледзеў у сваёй выхаванцы валявыя якасці, яна паступіла "на факультэт фізічнай культуры Гомельскага ўніверсітэта". А прыкрая выпадковасць, калі на абразлівую рэпліку хлопца Аляксандра адказвае "ўдарам у сонечнае спляценне", вызначае далейшы напрамак спартыўнай кар'еры дзяўчыны — бокс...

Калі зачын твора, пры ўсіх яго выдатках і агрэхах, выглядаў збольшага "па-мастацку", то цэнтральныя падзеі — шлях у Германію і ўся гісторыя ўзыходжання Аляксандры — нагадваюць ці то біяграфічны нарыс, ці то справаздачу... "Такім чынам, кожны дзень у шэсць раніцы яна рабіла прабежку. Вольф вёз яе да Швабскіх узгоркаў, і яна бегла 6 кіламетраў. Угару. Перападзе машыны. Да васьмі яна плавала ў басейне, прымала кантрасны душ і ў восем снедала. Ад васьмі да дзевяці быў прагматычны адпачынак: па рэкамендацыі Вольфа яна глядзела на відэа жаночыя баксёрскія баі і рабіла ў нататніку заметкі. Ад дзевяці да трынаццаці нястомна займалася ў спартзале. Ад трынаццаці да чатырнаццаці зубрыла і падцягвала нямецкую мову. У чатырнаццаць абедала. У пятнаццаць ішла на працу ў фітнес-клуб і зарабляла сабе на жыццё: інструктавала, сачыла за парадкам, тлумачыла, як карыстацца трэнажорамі. З дзевятнаццаці да дваццаці рабіла лёгкую прабежку ўздоўж гарадской ракі Неккар, прымала душ, вячэрала, глядзела навіны і ў дзесяць клалася спаць".

Вядома, калі гаворка ідзе пра шлях да вяршыні ў адным з самых жорсткіх відаў спорту, то без дэталяў, якія падкрэсліваюць напружанасць працы і аскетызм жыцця, не абысціся. Але пісьменніцкае майстэрства якраз у тым і заключаецца, каб паказаць гэта не элементарна, а ва ўсёй складанасці — шматгранна, вобразна, эмацыйна завострана.

Відавочна, што інтуітыўна аўтар адчувае моманты, якія заслугоўваюць "узбуйнення" і спецыфічнай пільнасці. Пра гэта сведчаць, напрыклад, неаднаразовыя спробы зрабіць акцэнт на ўнутраным жыцці Аляксандры. Але нават балючы перажыванні, кшталту дзетдомаўскіх комплексаў, ад прэсінгу якіх пакутуе Аляксандра, выяўлены ў творы спрошчана і апісальна. Узнікае дзіўны дысананс... Дынаміка падзей нібыта ёсць, а вобраз гераіні застаецца статычным. Праблема мне тут бачыцца ў слаўтым псіхалагізме, дакладней, у яго адсутнасці. Аўтар ***паведамляе*** нам пра тое, што адбываецца — канстатуе факты альбо называе-пералічвае падзеі, але не заглыбляецца ні ў душу, ні ў свядомасць гераіні, не выяўляе яе асабісты мікрасвет. Асобу характарызуе ўсё — узаемадачыненні з іншымі людзьмі, маўленне і стыль паводзін, думкі і развагі, адценні пачуццяў і эмоцый... Міміка, у рэшце рэшт! Толькі пры ўзаемадзеянні ўсіх гэтых элементаў герой "ажывае", набывае індывідуальнасць, характар. Аляксандра ж выяўлена на дзіва безаблічна, а яе жыццё выглядае герметычным, ізаляваным ад усіх і ўсяго... Ніякіх сувязей са знешнім светам! Нават муж, які нечакана з'яўляецца ў сюжэце, фактычна выконвае ролю статыста...

Ідэя, якую даводзіць аўтар, зразумелая. Знаходзячыся на вяршыні кар'еры, Аляксандра зацяжарала і апынулася перад выбарам — працягваць заняткі спортам ці нарадзіць дзіця. Былая выхаванка дзіцячага дома выбірае мацярынства. Усё празрыста, усё годна і правільна. Але вось што дзіўна... Гісторыя быццам бы кранальная і нетрывіяльная. Аднак захаплення яна ў мяне не выклікала, хутчэй, наадварот, — збянтэжыла і расчаравала.

Вядома, агульнае ўражанне ад твора складваецца з мноства розных фактараў. Сярод тых элементаў, якія ўзмацнілі маё негатыўнае ўспрыняцце тэксту — паралелі паміж вобразам гераіні і старажытнымі амазонкамі. Спачатку гэта былі далікатныя "намёкі" — кшталту назвы артыкула пра знакамітага германскага трэнера, якога пазней расшукала дзяўчына, — "Амазонкі спадара Шмітца", альбо дробнага эпізоду снабачання Аляксандры, дзе яна паўстае ў выглядзе "амазонкі на аргамаку". Толькі ў фінале твора на вобразах амазонак робіцца больш відавочны акцэнт — калі нейкая "загадкавая жанчына" пераключае тэлевізійныя каналы і выпадкова чуе ўрывак з перадачы: "Упершыню звесткі пра жанчын-ваяўніц, названых у далейшым амазонкамі, з'явіліся ў старажытнагрэчаскіх гісторыкаў, — распавядаў нейкі сталы вучоны. — Згадкі пра амазонак сустракаюцца ў легендах і міфах многіх народаў свету, у тым ліку і ў персаў. Дакладнасць фактаў пра існаванне ў мінулым амазонак доўга і ўпарта аспрэчвалася, нягледзячы на знаходкі археолагаў". Такі ж прыём — паралелі паміж амазонкамі і галоўнай гераіняй — выкарыстаў у свой час вядомы шведскі дэтэктывіст Стыг Ларсан у заключным рамане трылогіі "Міленіум". Не буду сцвярджаць, што Аляксандр Брыт свядома запазычыў ідэю ў шведскага пісьменніка. Цалкам дапускаю, што гэта можа быць супадзеннем. Але, зразумела, гэты факт не павялічыў маёй сімпатыі да твора...

Ну, і датычна памянёнай крыху вышэй "загадкавай жанчыны", якая з'яўляецца ў фінале гісторыі. Як на мой густ, то эпілог твора — гэта эпітафія ўсёй гісторыі. Бо падобная развязка — з галіны "ванільна-карамельных меладрам" — здольна закрэсліць нават самы густоўны і па-мастацку дасканалы тэкст. ...З'яўленне ўладальніцы "серабрыстай «Таёты»", а таксама "бялявых валасоў" і "доўгіх пальцаў" з "нафарбаванымі пазногцямі" — маці Аляксандры — прастатакі ўражвае. У горшым сэнсе гэтага слова. Зразумела, чытач мае магчымасць самастойна "дадумаць" дэталі — адкуль яна ўзялася, хто і як яе расшукаў. Аднак уся мітусня гэтай кабеты — рэстаран, "салата з крэветак і кава", імпульсіўныя ўцёкі з рэстарана, раптоўная аўтамабільная аварыя і далейшы бег жанчыны па вуліцы — "...падвярнула нагу, зламала абцас, упала <...>, расшпіліла боты, сцягнула іх і пабегла басанож" — каб паспець уключыць тэлевізар і ўбачыць паядынак дачкі... Даруйце, гэта не толькі пошла, але нават камічна.

У заключэнне хачу сказаць адно — мне шкада, што так атрымалася.

Жанчыны без маскі

Ліна ЧАРНЯЎСКАЯ

Паняцце "жаночая проза" адносна новае для беларускай літаратуры. Адны даследчыкі лічаць яго выключна ацэначным. Іншыя не бачаць аб'ектыўных падстаў для выкарыстання такога тэрміна, бо вытокі жаночай прозы грунтуюцца на ідэалогіі фемінізму, якая не мела развіцця на Беларусі.

Жаночая проза стала вынікам росту сацыяльнай значнасці жанчыны. Проза такога кшталту эгацэнтрызаваная, яна змяшчае адметны досвед жанчыны, выяўляе гендарныя праблемы, значна дапаўняе сістэму жаночых вобразаў у айчыннай літаратуры і руйнуе стэрэатыпы.

Галоўная мэта такой прозы — паказаць сапраўдную жанчыну, без прыдуманых мужчынамі рыс, з сапраўднай жаночай фізіялогіяй і мадэлямі паводзін. У вузкім сэнсе яе можна лічыць спадчынай фемінізму, у шырокім — спецыфічнай літаратурай пра ўласны досвед і светаўспрыманне. Аднак цяжка дакладна вызначыць межы, бо ў творы, напісаным жанчынай, можна знайсці (або дадумаць) рысы жаноцкасці.

Мастацкія прыёмы, што выкарыстоўваюць аўтаркі, залежаць ад спецыфічнага жаночага, часам траўматычнага, досведу і прынцыпаў жаночага "цялеснага" пісьма. Вобразы гераінь адначасова і паўтараюцца ў рэальных прадстаўніцах слабага полу, нясуць нешта "ўсеагульнае", і маюць нешта індывідуальнае. У гераіні мужчынскай літаратуры можа быць шмат масак. А гераіня жаночай прозы жыве без штучнага вобраза.

Аўтаркі заклікаюць чытачак не саромецца сваёй жаночай сутнасці, адкінуць стэрэатыпы накшталт "Прыгажосць уратуе свет", не прыносіць у ахвяру сваю індывідуальнасць, не прыпадабняцца да свету, створанага і ўяўляемага мужчынамі.

Пісьменніцы адмаўляюць былую формулу адлюстравання: жанчына можа быць толькі такая ± асобныя выразныя рысы/якасці. Адмаўляюць замоўчванне пэўных неэстэтычных рыс.

Таму для непадрыхтаванага чытача кніга жаночай прозы можа стацца прычынай стрэсу. Мужчыны часам наогул кажуць пра пачуццё агіды, таму што прачытанае выходзіць для іх за межы магчымага, ўяўнага.

Варта падкрэсліць, што жаночая проза не тоесная жаночай літаратуры і не ўключае масавы жаночы раман. Яна апісвае досвед жанчыны, сыходзячы з асаблівасцей яе сацыяльнага самаадчування, жадання выразіць сябе. А жаночая літаратура — гэта, па сутнасці, усё тое, што створана ў літаратуры жанчынамі.

Пераважная большасць твораў жаночай прозы напісана ад першай асобы. Такі прыём ствараe ўражанне чытання дзённіка. Аповед можна прыняць і за споведзь, і за інтымную сяброўскую гутарку. Тым больш што свайму ўнутранаму свету галоўная гераіня надае больш увагі, чым знешняму.

Такая проза арыентавана на жанчыну-чытача, хоць прадугледжвае і мужчынскую ацэнку. Жаночую прозу ў беларускай літаратуры складана вызначыць і даследаваць, яе рысы адрозніваюцца, паколькі, па-першае, фемінізм у Беларусі не быў актуальны, па-другое, паўплывала дыскрэтнае развіццё нашай літаратуры.

Сярод прадстаўніц жаночай плыні ў беларускай літаратуры можна вылучыць Алену Брава. Феміністычны дыскурс у яе творах мае самыя розныя праяўленні. Пісьменніца паказвае і маладую, даверлівую дзяўчыну ("Менада і яе сатыры"), і моцную, прабіўную жанчыну ("Сон піянеркі"). Увогуле, творы Алены Брава найбольш насычаныя жаночымі прыгодамі (=нягодамі). Напрыклад, з аповесці "Менада і яе сатыры" можна вывесці своеасаблівую мараль-канстатацыю: будзеце такія ж, як Юля (галоўная гераіня), скончыце гэтак жа, як яна. Большасць жанчын прыпадабняецца да мужчыны, каб захаваць адносіны. Але не кожная застаецца вернай і не ў кожнай узнікне мара пра Вялікае Каханне. Неабходнасць прыпадабняцца пярэчыць глыбокай індывідуальнасці гераіні. Гэты канфлікт найбольш яскрава ілюструе феміністычны дыскурс у беларускай літаратуры.

Што да частковай ці поўнай дыскрымінацыі мужчынскага пачатку, уласцівай жаночай прозе, то і гэтая рыса прысутнічае ў А. Брава. Гераіні большасці яе твораў ставяцца да мужчыны, як да парасона. Вельмі добра, калі ён ёсць. Ён закрые ў час дажджу, ён дапоўніць убор, як прыгожы (калі прыгожы) аксесуар. Але раптам ён згубіцца — не вялікая наўда, у любы момант можна купіць іншы. Напрыклад, Юля з "Менады" кахае не столькі мужчыну, колькі створаны ёю свядомасцю ідэальны вобраз, можна нават сказаць, што Юля кахае само каханне. Алеся ("Каменданцкі час для ластавак") без вялікага жалю пакідае свайго кубінскага мужа (ёй трэба найперш выратаваць дачку).

Рамантычныя і моцныя гераіні Югасі Каляды існуюць у больш цесных сувязях з асяроддзем, соцыумам. Гэтыя сувязі шматлікія і разгалінаваныя. Яшчэ адна асаблівасць твораў Югасі Каляды ў пільнай увазе да гераіні, дробязей яе жыцця.

Жаночая проза ў сучаснай беларускай літаратуры патрабуе больш пільнай увагі. Але спадчына папярэдніх пакаленняў настолькі ўплывовая, што часта літаратурныя эксперыменты не прымаюцца даследчыкамі ўсур'ёз. Разам з тым не заўважаць творы, якія маюць рысы жаночай прозы, ужо нельга. Гэты кірунак набывае папулярнасць.

Вынікі сінтэзу

Ірына БАЖОК

Адной з яскравых адметнасцей інтэлектуальнай літаратуры з'яўляецца яе сінтэтычны характар. Звычайна ў тэксце спалучаюцца музыка, жывапіс, графіка, філасофія, рэлігія, псіхалогія (псіхіятрыя), тэхнічныя навукі. Гэта не значыць, што ў літаратурным творы апісваюцца вышэйпералічаныя віды мастацтва або навуковыя дасягненні. Інтэлектуальная літаратура — гэта літаратура, пабудаваная паводле законаў жывапісу, музыкі, псіхалогіі і г. д. Юрась Барысевіч заўважае, што "эксперыментальная літаратура з яе напаўабстрактнымі тэкстамі мае нашмат больш глыбокія карані, чым літаратура рэалістычная, гісторыя якой вымяраецца некалькімі стагоддзямі".

Літаратура і візуальнае мастацтва.

Першабытнае мастацтва было **сінкрэтычным**, а пачынаючы з IX стагоддзя да н. э. з'явіліся першыя спробы **сінтэтызму**. Вынікам сінтэзу літаратуры, жывапісу і графікі сталі візуальная і графічная паэзія (фігурныя вершы, каліграмы — сінтэз музыкі, жывапісу, літаратуры [Г. Апалінэр]). Паводле слоў Ю. Барысевіча, "першыя мастакі, што малявалі на сценах пячораў і костках, былі абстракцыяністамі: выявы жывёлаў з'явіліся значна пазней; калі самім жывёлам — малпам ці сланам — даюць пэндзлі і фарбы, яны таксама малююць не партрэты знаёмых, а нешта такое ж загадкавае, як іерогліфы, якімі пішуць вецер і дождж".

Фігурныя вершы — тэксты, радкі якіх размешчаныя такім чынам, што ўвесь тэкст мае абрысы нейкай фігуры — зоркі, крыжа, сэрца, вазы, трохкутніка, піраміды і г. д. Такія вершы былі вядомыя ўжо ў глыбокай старажытнасці, а іх вынаходніцтва прыпісваецца грэчаскаму паэту Сімію Радоскаму, які жыў, паводле адных дадзеных, у VII ст. да нараджэння Хрыстова, паводле іншых — у IV ст. Сярод ягонай творчай спадчыны захаваліся тры фігурныя вершы — у выглядзе сякеры, крылаў і яйка, прычым форма кожнага адпавядае тэме.

Сучасныя паэты часта звяртаюцца да **візуальнай і графічнай паэзіі**, пашыраючы іх магчымасці. Кніга М.Башуры "Паліванне на мух (са шланга)" амаль цалкам пабудавана на некласічным афармленні. Найбольшае распаўсюджанне фігурных верш атрымаў у творчасці В. Жыбуля. Акрамя лесвіцы, якая выкарыстоўвалася і раней беларускімі паэтамі, сустракаюцца вершы, абрысы якіх нагадваюць цела чалавека, кропку або невядомую геаметрычную фігуру з вельмі правільнымі роўнымі рысамі ("Плюмбікон"). Вялікі аматар графічнай паэзіі — Серж Мінскевіч. Сярод яго "тварэнняў" — выявы месяца, ДНК, чалавека, стужкі і інш.

Фігурныя вершы называюць **"інтэлектуальнай гульнёй у форме мастацтва"**. Стварэнне і чытанне графічнай паэзіі развівае фантазію і асацыятыўнае мысленне. Для чытачоў фігурныя вершы — гэта інструмент, які дае магчымасць карыстацца сінтэтычным відам мыслення.

Літаратура і інфарматыка. Ю.Лотман казаў, што "на сучасным этапе значныя змены ў культуры могуць адбыцца толькі тады, калі адбудзецца рэвалюцыя ў камунікатыўных сродках перадачы інфармацыі". З'яўленне тэхнічнага пісьма істотна змяніла змест і форму тэкстаў. З'явілася камп'ютарная графіка, электронная пошта, і нават тэксты на мабільных тэлефонах маюць свой уласны стыль.

Сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі сталі неад'емным атрыбутам не толькі нашага жыцця, але і літаратурнай рэальнасці. Сёння мы можам гаварыць пра **інтэрнэт як асобную і асобую сферу існавання розных відаў мастацтва**. Спляценне мовы, метадаў, магчымасцей віртуальнай прасторы і літаратуры відавочнае.

Гісторыя літаратурна-мастацкіх плыняў даводзіць, што дасягненні навукі і тэхнікі заўсёды мелі значны ўплыў на форму і змест твораў пэўнага перыяду. Таму заканамерна, што і сёння гэтыя тэндэнцыі характэрныя для літаратуры. У наш час, калі камп'ютар — прадмет не новы і не дзіўны, варта прыглядзецца да яго сутнасці, увасобленай у мастацтве.

"Ты гарыш, манітор. // Ты чакаеш мяне", — так пачынаецца адзін з вершаў Маргарыты Аляшкевіч. Такі зварот паказвае на непадзельнасць жывога і нежывога. У літаратуры папярэдніх стагоддзяў у гэтыя самыя радкі замест слова "манітор" арганічна ўпісалася б словазлучэнне "агонь рэвалюцыі".

Яскравым прыкладам сінтэзу літаратуры і інфарматыкі з'яўляецца кніга А. Хадановіча "Сто лі100ў на tut.by". Вершы (часта пабудаваныя на гульні слоў, якія маюць і нейтральнае, і "камп'ютарызаванае" значэнне, служаць доказам новай манеры пісьма, аўтарскага стылю:

— Баяць ці не?
— Тут бай!

У сувязі з актыўным выкарыстаннем інтэрнэту **мяняюцца і катэгорыі часу і прасторы**. Дарэчы, паводле слоў Сяргея Балаханова, "часава-прасторавы кактэйль — часты госць у вершах Андрэя Хадановіча". Лірычны (амаль заўсёды і галоўны) герой верша імкнецца дадому. Гэта проста мізэрная прастора, і, больш за тое, яна зусім не выкарыстоўваецца для стварэння дзеяння. Прастора абмяжоўваецца месцам, якое асвятляе манітор. А час пераносіцца з дня на ноч, на мяжу паміж сёння і ўчора.

Моцнае ўздзеянне аказаў інтэрнэт таксама на эпісталярны жанр. Вершы-лісты атрымалі новае афармленне. Ранейшае "інтымна-асабістае" ператварылася ў "чытай, хто знойдзе". Віртуальнае пасланне мае адрасата са змененым іменем.

Натуральнае і параўнанне інтэрнэту з сусветнай павуцінай, што трывала замацавалася ў нашай свядомасці і ўспрымаецца на ўзроўні асацыяцый.

Своеасаблівая **камп'ютарызацыя зместу** твора мае вынікам апрадмечванне з'яў рэчаіснасці, калі нават чалавек успрымаецца як знак, а не як індывідуальнасць.

Колькасць сімвалаў, шрыфтоў, моў, якімі карыстаюцца пісьменнікі, надта вялікая. Можна сустрэць таксама спалучэнне некалькіх алфавітаў: *Крэслячы адрас на шкле лабавым: // www. snezhny com.* (А. Хадановіч)

Чалавечы фактар у большасці выпадкаў пераважае. Генетычнае імкненне рабіць нешта сваімі рукамі і сваім розумам, тварыць нават фантастычнае — значна вышэй за любую камп'ютарызацыю. Тут можна казаць пра беларускі менталітэт:

самі
сваімі рукамі
драілі неба
ноччу паласкалі…
А можна ж было
ўзяць яго
скамечыць
ды запхаць у пральную машыну.
(В. Жыбуль. Сандзень)

Гаворачы пра ўплыў інтэрнэту, варта сказаць, што інтэлектуальная літаратура ў многім апярэдзіла яго: напрыклад, структура "Хазарскага слоўніка" М. Павіча ў ідэале павінна была адпавядаць методыцы пошуку інфармацыі ў інтэрнэце (гіпертэкст).

Акрамя інфарматыкі і візуальнага мастацтва сінтэтычны характар сучаснай беларускай паэзіі праявіўся ў спалучэнні літаратуры і музыкі, псіхіятрыі, хіміі, жывапісу.

Асаблівай увагі патрабуе музыка, якую Томас Ман, аўтар знакамітага "Доктара Фаўстуса", лічыў самай духоўнай і ўніверсальнай з'явай. Сапраўды, запісаць блюз, накцюрн або капрычы паэтычнымі радкамі аказалася магчымым толькі дзякуючы прадстаўнікам інтэлектуальнай плыні ў літаратуры. М. Барадзіна ў "Чорным капрычы" перадае музычны рытм з дапамогай асаблівага выкарыстання сілаба-тонікі:

Маці Божая! Колькі падэшваў
танцавала на выспе
ўсіх самагубцаў
і адно суцяшэнне
было ў іх — хвалісты
смаляны перавал —
мастом у вар'яцтва.
Дугой у колер.

Нават муміі плакалі перад
гэтым роспачна
юным абліччам
з глухім трэскам
ломячы кволыя рукі
чарнагорыя бровы —
мастом у вар'яцтва.
Дугой у колер.

Кожны паэт імкнецца стварыць сваю сістэму пісьма. Але сінтэтызм цесна звязаны з праблемай універсальнасці паэзіі, якая, паводле слоў І. Штэйнера, ужо з часоў першых друкаваных кніг "набывае ўніверсальны характар, яна становіцца здольнай зрушыць або нават замяніць усе астатнія віды мастацтва".

Такім чынам, сінтэтызм — з'ява надзвычай распаўсюджаная ў сучаснай інтэлектуальнай паэзіі. Ён яшчэ ў часы "інтэлектуальнага рамана" адыгрываў вядучую ролю ў стварэнні і інтэрпрэтацыі тэксту. Сінтэтычная паэзія патрабуе шырокага выкарыстання ведаў у розных галінах навукі і мастацтва.

Праект — лаўрэат VII Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ «Залатая Ліцера»

Словакраязнаўцы

Анатоль БЕНЗЯРУК, кнігі якога добра вядомы ў навуковым і краязнаўчым асяроддзі, распавядае пра свае пошукі і знаходкі:

— Па першай адукацыі я гісторык, сем гадоў аддаў школе. Потым дзве пяцігодкі служыў ахове гісторыка-культурнай спадчыны Жабінкаўскага раёна. За гэты час былі створаны раённы гісторыка-краязнаўчы музей, пабудаваны адзіны ў Беларусі помнік-капліца, прысвечаны бітве касцюшкаўскіх часоў, адкрыта шмат цікавых старонак роднай гісторыі. Калі запрасілі на работу ў жабінкаўскую райгазету "Сельская праўда", зразумеў: новае месца вымагае новых ведаў. Таму скончыў Інстытут журналістыкі БДУ, дзе пазнаёміўся з вядомымі майстрамі пяра. Гэты каштоўны вопыт дапамог перамагчы ў абласным конкурсе СМІ у намінацыі "Ахова гісторыка-культурнай спадчыны".

Але прафесія не мае значэння, калі разумееш, што малая радзіма — акенца ў вялікі свет. Для мяне ўсё вельмі проста: трэба нарадзіцца ў Беларусі і быць у яе закаханым. Мая малая радзіма — вёска Бастынь на Лунінеччыне. Школу скончыў на Жабінкаўшчыне — у вёсцы Азяты, якой амаль 500 гадоў. Адсюль паходзяць вучоныя, ваенныя (нават сын маршала Францыі!). Хіба можна, маючы за плячамі тыя стагоддзі, такіх асоб, заставацца "глухім" да гісторыі роднага краю? Цікавасць прачнулася, паклікала ў пошук. І вось у маім творчым багажы дзевяць кніг.

Пра кнігі, як пра дзяцей, звычайна кажу: нарадзіліся… Самая любімая, першая — "Наш край — Жабінкаўшчына". Сапраўдны плён натхнення, своеасаблівы падручнік па краязнаўстве, па ім і цяпер настаўнікі вядуць заняткі са школьнікамі. Новая кніга "Свята для сэрца", якая ў 2009 годзе ўганаравана абласной літаратурнай прэміяй імя У. Калесніка, у пэўнай ступені — працяг першай. Хаця клопатаў шмат, я не магу без даследаванняў, без творчасці.

У веры і згодзе

Гродзенскі дзяржаўны музей гісторыі рэлігіі запрашае пазнаёміцца з новай экспазіцыяй "Рэлігія і культура ў Беларусі", якая адлюстроўвае культурныя традыцыі праваслаўнай, каталіцкай, уніяцкай і пратэстанцкіх цэркваў на беларускіх землях у XIV — XVIII стст. Прадстаўленыя экспанаты ствараюць яркія вобразы мінулых эпох, дэманструюць багаты духоўны свет нашых продкаў. У канкрэтным гістарычным кантэксце яны асвятляюць вялікую ролю канфесійнага фактару ў развіцці архітэктуры, сакральнага мастацтва, кніжнай справы, адукацыі і асветы ў эпоху Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай. Тут можна ўбачыць старажытныя абразы XVI — XVII стст., скульптуру і старадрукі XVII — XVIII стст., літургічнае начынне і керамічныя вырабы XVIII ст., медныя культавае ліццё і рызы духавенства XVI — XVIII стст., у тым ліку аздобленыя слуцкімі паясамі арнаты, партрэты знакамітых дзеячаў. Экспазіцыя различана на тых, цікавяцца гісторыяй і культурай беларускіх зямель. А турысты і госці Гродна змогуць пазнаёміцца з культурнымі традыцыямі беларусаў і іншых народаў, якія на працягу стагоддзяў жывуць у згодзе.

Бажэна СТРОК

Музейны ўнікат

Чайнік з легендарнага «Варага»

У цікавага экспаната з драгічынскага музея — чайніка, які быў выраблены больш як сто гадоў таму, ёсць свая незвычайная гісторыя.

Сяргей ГРАНІК, дырэктар драгічынскага Ваенна-гістарычнага музея імя Д. К. Удовікава, фота Івана Лявончыка

Неяк, праходзячы міма металалому, які сабралі вучні Брашэвіцкай сярэдняй школы, я звярнуў увагу на чайнік вельмі ўжо незвычайнай формы і, відаць па ўсім, ручной работы. Разгледзеўшы яго, зразумеў, што ён медны. На адным з бакоў праглядваўся надпіс: "Долгунъ Трофим Кондратьевич. 25.02.1905 г." Тэкст упрыгожваў рускі марскі якар.

Мне захацелася хоць штосьці даведацца пра свайго земляка, ураджэнца Драгічыншчыны, Трафіма Даўгуна, чыё прозвішча было нанесена на чайнік. І неўзабаве пошук прывёў да ўнучкі гэтага чалавека, Сафіі Хілько, якая пражывае ў вёсцы Осаўцы. Яна і распавяла мне гісторыю свайго дзядулі, які жыў у вёсцы Брашэвічы нашага раёна. Аказалася, гэты незвычайны чайнік належаў менавіта яму. Трафім Даўгун, прынамсі, расказваў сваім родным, што служыў матросам на легендарным крэйсеры "Варяг" і ўдзельнічаў у Руска-Японскай вайне 1904 — 1905 гадоў. Вярнуўшыся дахаты, прывёз чайнік як успамін пра вайну.

Крэйсер "Варяг" пабудавалі па замове Расіі на амерыканскай суднаверфі ў Філадэльфіі. У свой час ён быў адным з самых сучасных караблёў рускага флоту. Камандаваў караблём капітан I рангу Усевалад Рунеў. Разам з экіпажам кананерскай лодкі "Карэец", знаходзячыся ў карэйскай бухце Чэмульпо, экіпаж "Варага" адхіліў прапанову японцаў здацца. Яны ўступілі ў бой з эскадрай адмірала Урыу, якая налічвала шэсць крэйсераў і восем мінаносцаў. Падчас бою сур'ёзна пашкодзілі тры варожыя крэйсеры. Падпалены і пашкоджаны "Вараг" вярнулі ў бухту і затапілі, каб ён не дастаўся ворагу. Больш як дзвесце членаў экіпажу былі інтэрніраваны англійскімі маракамі на свае караблі.

Па вяртанні на радзіму камандаванне флоту ўзнагародзіла маракоў легендарнага крэйсера срэбранымі Георгіеўскімі крыжамі, а афіцэраў — Ордэнам Ганны I ступені.

Фэст

Па горных сцежках — з дудой

У вёсцы Мала Лехота і навакольных вёсках, што хаваюцца па лагчынах і ўзгорках славацкіх Татраў, прайшоў XXV фестываль традыцыйнай дударскай музыкі "Карнавал дудароў" (Gajdošskéfašiangy), які сабраў дудароў са Славакіі, Польшчы, Чэхіі і ўпершыню з Беларусі. Нашу краіну на фэсце прадстаўляў гурт "Раме" на чале з загадчыкам кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Вячаславам Калацэем (дуда). У склад гурта таксама ўваходзяць яго студэнты Павел Ляшок (барабан), Маргарыта Касач (гуслі), Алесь Масібут (скрыпка) і аўтар гэтых радкоў Вячка Красулін (дуда). Музыкі прадставілі традыцыйны беларускі дударскі рэпертуар, а таксама спеўную традыцыю Цэнтральнай Беларусі і Усходняга Палесся, чым выклікалі бурныя авацыі і цёплыя водгукі ў наведвальнікаў і ўдзельнікаў фэсту.

Вячка КРАСУЛІН

У першы дзень фестывалю прайшоў вялікі чатырохгадзінны канцэрт выканаўцаў на дудах. Бернард Гарай, дырэктар і нязменны арганізатар фэсту, папярэдзіў нас перад канцэртам: "Хлопцы, якія выйдуць напачатку, будуць надта вясёлыя. Не пужайцеся. Проста цяпер праходзіць карнавальнае свята, і яны зранку абыходзяць двары з песнямі і віншаваннямі". І сапраўды, як толькі гледачы (іх было значна больш, чым месцаў у зале) расселіся, пачуліся вясёлыя галасы тых хлопцаў — фаш'янгаў (удзельнікаў карнавала). Жыццярадасныя маладзёны паказалі інсцэніроўку абыходу двароў вёскі, якая вельмі нагадала мне беларускую традыцыю калядавання. Пасля хлопцаў выступілі найстарэйшыя выканаўцы на гайдзе — славацкай дудзе. Было вельмі цікава паслухаць традыцыйную дударскую музыку славакаў і пабачыць на ўласныя вочы прыёмы ігры, пачуць спевы пад яе акампанемент. Таксама на галоўным канцэрце фэсту выступілі майстры славацкіх гайдаў, якія віртуозна гралі на ўласна зробленых інструментах. Дзякуючы гэтым людзям сёння больш як 100 выканаўцаў захоўваюць традыцыйную манеру ігрaння, што адпавядае як музычнаму ладу мыслення, так і народнай культуры. Мы мелі магчымасць таксама пабачыць унікальныя экспедыцыйныя здымкі славацкіх дзядуль, якія без асаблівага напружання выдавалі складаныя мелодыі з пераменнымі рытмамі. Далей былі выступы музычных капэл, якія ўжываюць у музыцы гайды разам са смыковымі і ўдарнымі інструментамі, а таксама выступленні замежных гасцей са сваімі традыцыйнымі дудамі. Гурт "Раме" выканаў некалькі найгрышаў на дзве дуды ў суправаджэнні скрыпкі, гусляў і вясельнага барабана. Было бачна, з якой цікаўнасцю з-за куліс

пазіраюць на нас замежныя калегі, сярод якіх быў і маленькі хлопчык, пачынаючы выканаўца на гайдзе. Пасля выступу ён падыйшоў да нас, радасна ўсміхаючыся, і паказаў вялікі палец.

Пасля канцэрта музыкі накіраваліся ва ўтульны катэдж, што прымасціўся на адной з гор за некалькі кіламетраў ад вёскі. Але там замест чаканага адпачынку пачалася неафіцыйная частка канцэрта. Яшчэ б! Дзе ж гэта бачна, каб музыкі спакойна разышліся па нумарах і мірна пазасыналі пад цёплымі коўдрамі? Да 5 гадзін раніцы ўсе, хто меў дуды, гралі на іх народныя песні і мелодыі, ладзіліся супольныя танцы, спевы, у тым ліку і беларускія. Адзін са славацкіх дудароў быў настолькі ўражаны беларускім танцам "Какетка", што ў выніку доўга дзякаваў Маргарыце за тое, што выцягнула яго патанчыць, запісаў найгрыш на дыктафон і паабяцаў, што абавязкова яго развучыць.

Раніцай наступнага дня адбылося пасяджэнне Цэху — творчага аб'ядняння выканаўцаў на гайдзе, дзе прымалі новых удзельнікаў і таксама павышалі ў званні старых. Усяго існуе тры ступені — вучань, сябра і майстар. Праграма фестывалю працягнулася святочнымі канцэртамі ў вёсках павета, да якога адносіцца і Мала Лехота. Дудары былі падзелены на некалькі суполак, якія па чарзе наведвалі вёску за вёскай і віншавалі людзей з карнавальнымі святамі, падчас якіх адмыслова і ладзіцца дударскі фестываль. У першай вёсцы нас сустрэў аўтэнтычны спеўны гурт, яго ўдзельнікі сядзелі на возе, у які былі запрэжаны сапраўдныя коні-дрыганты. Мы выступілі перад жыхарамі вёскі, тыя ў падзяку пачаставалі нас традыцыйнай славацкай выпечкай і запрасілі далучыцца да сваіх музыкаў, якія ветліва махалі нам з воза. Так, з вёскі ў вёску, мы вандравалі разам з мясцовымі выканаўцамі, па чарзе выконвалі найгрышы да танцаў, спявалі і танчылі з наведвальнікамі свята.

Увечары адбыўся камерны канцэрт ва ўтульнай зале, што месціцца ў замкавым будынку мястэчка Велька Лехота. Выдатная жывая акустыка і прыемная публіка спрыяльна паўплывалі на якасць выканання і аддачу музыкаў, сярод якіх былі капэла Бернарда Гарая, чэшскі гурт *VladkaZogaty*, бацька Бернарда Гарая, майстры і выканаўцы на гайдах Любамір Татарка і Юрай Дзюфек, а таксама гурт "Раме".

У заключны дзень у касцёле вёскі Мала Лехота адбылася святочная імша, прысвечаная выканаўцам на дудах. Падчас набажэнства гурты з Беларусі і Чэхіі выканалі святочныя мелодыі, якія надалі імшы зусім іншую, свежую афарбоўку, ускалыхнулі розум і далі нагоду нарадзіцца новым думкам.

Больш за ўсё ўразілі ўзровень арганізацыі фэсту і колькасць наведвальнікаў канцэртаў, а падчас выступаў музыкаў людзі сапраўды радаваліся і весяліліся. Прыемна здзівіў мэр раёна, ён частаваў усіх глінтвейнам і суправаджаў музыкаў па дарозе з вёскі ў вёску. Паўсюль нас сустракалі гэтак ветліва і шчыра, як ніколі раней. Дзякуй, Мала Лехота і ўсе людзі, якія ладзяць гэты фестываль вось ужо 25 год!

На здымку: гурт "Раме", а таксама майстар і музыка Драхош Далош.

Пошукі і знаходкі

Край жоўтых гарлачыкаў

Нядаўна інструктар па турызме Лепельскага фізкультурна-аздараўленчага комплексу Вольга Маханенка атрымала дыплом “Чалавек года Віцебшчыны-2011” у намінацыі “Фізічная культура, спорт і турызм”.

Уладзімір МІХНО,
фота аўтара

На сваёй дачы ў Старым Лепелі Вольга Маханенка рэдка бывае адна, хоць і вельмі любіць тутэйшую вясковую адзіноту. Іншы раз з мужам Валодзем, які сваімі рукамі шмат чаго зрабіў, надаўшы звычайнай хаце экзатычны і экстравагантны выгляд. Бывае, збіраюцца ўсёй сям’ёю. Хаця сабраць цяпер разам усіх Маханенкаў даволі праблематычна. Дзеці, Лёшка і Святлана, ужо дарослыя і маюць свае сем’і. А найчасцей завітвае на дачу Вольга. З гасцямі, якіх не ведае — прафесія ў яе такая: клікаць людзей у госці.

Дык хто ж па прафесіі Вольга Маханенка? Як аказалася, рэжысёр. Аддала гэтаму некалькі дзясяткаў гадоў, стварыўшы ў Цэнтры дзіцячай творчасці падлеткавы тэатральны калектыў “Трыяда”, які за гады свайго існавання дабіўся значных поспехаў і стаў узорным. Але ж не любіць жанчына застаялага жыцця. Калі, здавалася, калектыў яе быў у самым зеніце славы, жанчына павярнула ўласнае жыццё на сто восемдзесят градусаў, а разам з ім і жыццё ўсёй сваёй сям’і. Вольга вырашыла заняцца… аграэкатурызмам.

Даўно ведаю Вольгу, яе рашучасць, бескампраміснасць, ярка выражаныя рысы лідара і надзвычайную мэтанакіраванасць, з якой яна прыступае да кожнай новай справы. І ўсё ж, прызнацца, на пачатку яе творчага бізнесу мне слаба верылася ў поспех. Вельмі ж ужо рызыкоўна яна пачынала, амаль на пустым месцы. Памятаю яе першыя стасункі з тымі, хто штосьці ўжо рабіў на ніве агратурызму. Вольга вучылася ў сваіх бізнес-настаўнікаў, імгненна ўбірала ў сябе ўсё з незнаёмай галіны, што на яе погляд было варта пераймання, і хутка прафесійна расла. Урэшце дзесьці нават пераўзышла настаўнікаў. Перад ёю адкрываліся новыя гарызонты. Замежныя стажыроўкі, шматлікія паездкі дзеля абмену вопытам, наладжвання трывалых сувязей з краінамі, дзе агратурызм даўно заняў сваю нішу ў культурным жыцці.

Вольга Маханенка паставіла мэтаю зрабіць родную Лепельшчыну не проста раёнам з развітой інфраструктурай аграэкатурызму. У яе агратурызму свае адметнасці: аўтэнтычны фальклор, нацыянальны каларыт, адметная архітэктура, слаўная гісторыя краю, непаўторная прырода. Усё гэта яна вырашыла сабраць у адно цэлае, каб прапанаваць гасцям. Хіба нам няма чым пахваліцца?

І другое. Захапіўшыся агратурызмам, Вольга Маханенка мела намер узрушыць, абудзіць мясцовы люд. Пачалася руцінная падрыхтоўка перад рашучым наступам. У раёне была створана сетка з дванаццаці аграсядзіб, адной з якіх стала ўласная дача Вольгі, куды прыязджае цяпер шмат людзей: турысты, каб адпачыць, калегі па бізнесе, каб пераняць вопыт, правесці творчы практыкум. Дача стылізавана пад пастаялы двор, дзе ёсць усё для адпачынку па-вясковаму: лазня, печка з ляжанкай, студня, альтанка, пуня з сенам, прадметы сялянскага побыту і народнай творчасці.

Калі вы прыехалі, каб пасцябацца ў лазеньцы бярозавым ці дубовым венічкам, выцерціся льняным вышываным ручнічком, паслухаць у альтанцы спевы птушак, папіць зёлкавай гарбаты, патанчыць польку ці кракавяк, соладка заснуць на духмяным сене, а прачнуўшыся, пакупацца ў возеры, пра якое ходзяць легенды, — значыць, вы трапілі па адрасе. Кіруйцеся ў Стары Лепель. І гэта толькі адзін са шматлікіх прыстанкаў турыстаў у нашым раёне.

Вольга змяніла профіль сваёй працы, але ж немагчыма здрадзіць прафесіі, прызванню. Так і засталася яна рэжысёрам. І перш чым прад’явіць людзям сваю новую творчую задуму, старанна адрэжысіравала ўвесь сцэнарый. Бо яна не хоча і не ўмее выходзіць да людзей з пустой ці недапрацаванай ідэяй. Прыцягнула да супрацоўніцтва такіх жа апантаных людзей: Віктара Труфанава, Галіну Жураўлёву, Валерыя Тухту, Васіля Шкіндзера, Аляксея Часнакова і інш. Кожны з іх — самастойная творчая асоба, а разам — моцны калектыў.

Быў дэталёва распрацаваны план з красамоўнай назвай “Край жоўтых гарлачыкаў і сівых валуноў”, які стаў адным з першых агратурыстычных зялёных маршрутаў у Беларусі і затым увайшоў у сетку еўрапейскіх зялёных маршрутаў. Яго стваральнікі паклапаціліся пра тое, каб звесткі пра маршрут стала прапісаліся ў інтэрнэце. Сёння гэтая інфармацыя змешчана на сайтах міжнароднай турыстычнай арганізацыі “ECEAT” у дваццаці дзвюх краінах свету, а таксама занесена ў турыстычную энцыклапедыю Беларусі. 155 кіламетраў цікавага і непаўторнага падарожжа па Лепельшчыне зрабілі гэты край знакамітым не толькі ў Беларусі, але і за мяжой. Стары Лепель, Лепель, Окана, Барсукі, Латыголіцкі і Красналуцкі напрамак, Валосавічы… І ў кожным яго пункце, на кожным супынку — свая прынада: ці гэта гняздоўе шэрай чаплі побач з чалавечым жытлом, ці раздвоеная да карэнняў сасна — дрэва шчасця ў Окане, ці стары бровар ля Таронкавіч, ці дуб-волат у тры абхваты ў Тадуліне, ці ўрочышча Добрая Вада, ці скоп’е сівых валуноў за Валосавічамі, ці прыватная калекцыя старых прадметаў побыту на сядзібе ў Вялікім Поўсвіжы. На лепельскім зялёным маршруце пабывалі беларускія і замежныя эксперты з Польшчы, Германіі, Нідэрландаў, Швецыі, Ізраіля і высока ацанілі перспектывы развіцця аграэкатурызму ў раёне.

Распачалася цяжкая і самаадданая праца па стварэнні агратурыстычнага комплексу “Люкжына” на ўзбярэжжы аднайменнага возера. Памятаю, як пачыналі, як збіралася каманда энтузіястаў-аднадумцаў на своеасаблівыя суботнікі і нядзельнікі, уручную замешвалі раствор, клалі першыя камяні ў падмурак будучага збудавання, якое, верылі, па часе стане цэнтрам прапаганды беларускай культуры, традыцыйнага гаспадарання, дойлідства і ладу жыцця. Гучна і амбіцыйна? Своеасаблівыя “Дудуткі” ў лепельскім варыянце. Але ж галоўнае — верыць.

Праўда, яшчэ недабудаваны будучы цэнтр. Ён, як зазначае сама Вольга, — для наступных пакаленняў. Але ёсць чым пахваліцца і цяпер. Прыцягнуты да працы шматлікія самадзейныя калектывы. Адроджана на Лепельшчыне аўтэнтычная абрадавая гульня “Жаніцьба Цярэшкі”, якая стала нацыянальнай каштоўнасцю Беларусі.

Гэтым разам Вольга вярнулася з Галандыі, дзе праходзіла стажыроўку ў межах трохбаковага еўрапейскага праекта “Вада, прырода і людзі ў знікаючым ландшафце — развіццё аграэкатурызму ў Расіі і Беларусі”. Пабачыла галандскія фермы па вытворчасці экалагічна чыстай прадукцыі, спецыфічныя мясцовыя “цёплыя агароды”. Завязаліся новыя стасункі з патэнцыйнымі інвестарамі, якія ўжо ведаюць Лепельшчыну і згодныя ўкладваць сюды свае сродкі. Пабачыла Вольга заморскія цуды і падумала: “Усё гэта вельмі добра, толькі ж і мы нічым не горшыя. Сёння нас ведаюць у Еўропе, мы з’яўляемся членамі міжнароднай арганізацыі “ECEAT”. Заўтра нас будуць ведаць і на іншых прасторах”. І гэтае мэты Вольга абавязкова дасягне, бо яшчэ не было такой вяршыні, якая б ёй не скарылася.

На здымку: Вольга Маханенка на аграсядзібе.

Да ведама

Цікава і аб’ектыўна

Раіса МАРЧУК

Да заканчэння ўзвядзення новага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны засталося крыху больш як год. Паралельна з будаўнічымі работамі завяршаецца чарговы этап навуковага праектавання экспазіцыі.

На разгляд шырокай грамадскасці праз сродкі масавай інфармацыі, інтэрнэт і розныя канферэнцыі былі вынесены Канцэпцыя экспазіцыі музея і пашыраная тэматычная структура. Гэтыя распрацоўкі змаглі ацаніць вучоныя і музеязнаўцы не толькі нашай краіны, але і Расіі, Германіі, Славакіі, Украіны, а таксама члены Вучонага савета музея. Усе водгукі і крытычныя заўвагі ўважліва разгледжаны і прааналізаваны.

Рабочыя групы па стварэнні экспазіцыі працягваюць цесна кантактаваць з вучонымі, якія кансультуюць музейшчыкаў па праектаванні кожнай з залаў. Безумоўна, супрацоўнікі музея імкнуцца зрабіць усё магчымае, каб будучая экспазіцыя атрымалася сучаснай, аб’ектыўнай і цікавай для наведвальнікаў.

Падчас нядаўняй Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Праблемы экспазіцыйнага праектавання новай экспазіцыі” яе ўдзельнікам была прадстаўлена адна з самых складаных тэм — “Абарончыя баі ў Беларусі. Смаленскае змаганне. Бітва пад Масквою. 1941 — 1942 гг.”. Прысутныя абмяркавалі канцэпцыю гэтай залы, тэматыка-экспазіцыйны план, інсталяцыі, дыярамы і іншыя актуальныя пытанні. Такім чынам распрацоўшчыкі будучай экспазіцыі змогуць улічыць меркаванні ўдзельнікаў канферэнцыі — як беларускіх спецыялістаў, так і прадстаўнікоў Расіі, Германіі і Польшчы.

Энтузіясты

Слова пра калегу

Кліменцій КОЖАН

Былая настаўніца рускай мовы і літаратуры Ада Райчонак — выдатны арганізатар музейнай справы. У вёсцы Германавічы Шаркаўшчынскага раёна яна стварыла ажно тры музеі: гісторыка-краязнаўчы пры Германавіцкай сярэдняй школе, Германавіцкі музей мастацтва і этнаграфіі імя Язэпа Драздовіча (дзяржаўная ўстанова) і ў сваім доме прыватны літаратурна-мастацкі музей.

У вёсцы Малыя Алашкі дзякуючы намаганням гэтай незвычайнай жанчыны працуе музей-сядзіба Івана Сікоры, вядомага ў Беларусі садавода.

Штогод Ада Эльеўна праводзіць на тэрыторыі Шаркаўшчынскага ці суседніх раёнаў мастацкі пленэр “Шляхамі Язэпа Драздовіча”.

У апошні час жанчына шмат зрабіла для таго, каб імя выдатнай дачкі беларускага народа, гераіні паўстання 1831 года Эміліі Плятэр стала вядома кожнаму. Маці Эміліі, Ганна Моль, паходзіла з Браслава, таму летам 2010 года мастацкі пленэр праводзіўся на Браслаўшчыне. Пазнаёміцца з карцінамі, напісанымі ў Слабодцы, Дрысвятах, Друі і іншых мясцінах азёрнага краю, маглі не толькі жыхары Браслава, але і Полацка, Віцебска, Мінска.

У прыватным літаратурна-мастацкім музеі Ада Эльеўна адвяла пакой для Эміліі Плятэр, дзе будуць змешчаны ўсе сабраныя пра яе матэрыялы. А ў чэрвені жанчына плануе правесці ў Германавічах навукова-краязнаўчую канферэнцыю, прысвечаную беларускай Жанне д’Арк.

Традыцыі

Удыхнуць новае жыццё

Міра ІЎКОВІЧ

Дзесяць народных абрадаў плануюць правесці ў Полацкім раёне на працягу гэтага года. Мэта новага праекта — узнавіць самабытныя звычаі палачан, што ўжо пачалі забывацца. Члены аматарскіх самадзейных калектываў, якіх тут нямала, па крупіцах збіраюць і адраджаюць традыцыі народных гулянняў, захоўваюць легенды і павер’і, звязаныя з тымі ці іншымі святамі і звычаямі.

Сёлета аматарскія калектывы прапанавалі правесці ў вёсках раёна дзесяць майстар-класаў па абрадах і тым самым удыхнуць у іх новае жыццё. Тут спадзяюцца, што старадаўнія традыцыі спадабаюцца мясцовым жыхарам і зацікавяць турыстаў. Можна будзе ўбачыць, як гулялі даўней “Вяселле”, праводзілі “Хрэсьбіны” і інш. На “Юр’е”, у найлепшы дзень для першага выпасу кароў, у адной з полацкіх гаспадарак згодна са старадаўнімі павер’ямі будуць выводзіць на луг жывёлу. Яшчэ збіраюцца паказаць, як у мінулыя часы пяклі чорны хлеб і варылі сыр, здымалі яблыкі на Яблычны Спас, а на Мядовы — загаворвалі пчол.

Паэзія

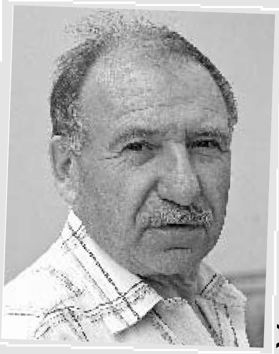

Уладзімір Скарынкін

Пяць санетаў для Валянціны

(Да нашага залатога вяселля)

* * *

Калі сустрэліся з табой,
Твой крок быў пругкі і крылаты.
Сама ж, бязгрэшная, была ты
Багіняй з аўрай залатой.

Ды шлях жыццёвы твой і мой,
Як ні шкада, але багаты
На беды і цяжкія страты —
І ты ўжо зззяеш сівізной.

Ды застаешся, як раней,
Такою ж светлаю і чыстай —
І яркі бляск тваіх вачэй

Не гасне ў цемрадзі імжыстай,
Бо мне мілей і даражэй
Ты стала з аўрай серабрыстай.

* * *

Цябе, як Мону Лізу, птах дзюбаты
Пятнаццатага чэрвеня прынёс
У гэты свет і вызначыў твой лёс
Уздзеяннем магічным гэтай даты.

Як Мона Ліза, вабнаю была ты
Для мастакоў — шукальнікаў дзівос,
Бо ты, здавалася, сышла з нябёс
У гэты свет, на святасць не багаты.

Ты ўвасабленне ўсіх маіх надзей.
Цябе я ўславіў не адным радком.
І каб я нарадзіўся мастаком,

Тады б намаляваў, як да грудзей
Пяшчотна прытуляла ты дзяцей,
Іх кормячы салодкім малаком.

* * *

Тваё аблічча вартае ікон, ды
Іконаю ты не жадаеш быць,
Бо ўмееш захапляцца і любіць
І ўслед за марай гнацца наўздагон ты.

Партрэт твой карандашны
мог бы фонды
Мастацкага музея ўзбагаціць.
З яго красуня юная глядзіць
З загадкавай усмешкаю Джаконды.

Твая душа за хмарамі лятае.
Яе з маленства вабіць вышыня.
Ты побач — і ў маёй душы світае,

Нібыта ў пушчы напачатку дня.
Каханая! Ты грэшніца святая.
І на цябе штодня малюся я.

* * *

Такой зямной, высакароднай,
Такой залежнай і свабоднай,
Такой упартай і лагоднай
Няма жанчыны больш ніводнай.

Ты з лёгкасцю неверагоднай
Уторыш песні карагоднай
І ў простай куртачцы паходнай
Усім здаешся самай моднай.

Ты летам і зімой халоднай,
Парой цяжкой і безвыходнай
Мне зззяеш зоркай пуцяводнай,

Для ўзлётаў смелых неабходнай,
І з дабрынёй сваёй нязводнай
Здаешся ўсім сястрою роднай.

* * *

Мы хрэснікі вайны,
што адгрымела
Салютам пераможным, і гадоў,
Калі, да слёз расчульваючы ўдоў,
Пра хустку сінюю
Шульжэнка пела.

Ды не астыла, не адпалымнела
Дагэтуль наша маладая кроў.
Ты кінешся абараняць сяброў,
Як Лёлька з фільма
"Дабравольцы", смела.

А каб на нашым лецішчы зімою
Табе было не холадна са мною,
Я, целагрэйку скінуўшы, гатовы

Марознай раніцаю секчы дровы
Так, як іх сек любімы твой артыст
Яўген Урбанскі
ў фільме "Камуніст".

Фота Яўгена Шастакова

Таццяна Выскварка

* * *

Мне б дажыць да тваіх вачэй,
Мне б дажыць
да тваёй самоты.
Хутка ростань, ды я хутчэй
Дажыву ад усіх употай.

Мне б дажыць да тваёй рукі,
Мне б дажыць да яе палону.
Можа, сонцу свяціць вякі —
Мне хвіліна адна да скону,

Каб табе усё расказаць
На пажарышчах ад адчаю…
Вочы выцвітуць і згараць.
Я жыву — да тваіх дажываю…

* * *

Я каторую ноч з табой!..
У расстанні-бяссонні бачу,
Што й такою святой журбой
Я з табою, з табой — няйначай…
…Не прыходзіш у сны мае,
Не падманеш адчай употай…
…Як вачам цябе нестае!
Як тваёй нестае самоты!..

* * *

У сваёй адзінокай журбе
Я спрадвеку сябе дакараю.
Ты прабач, мілы мой: для цябе
Я не выйшла ні станам,
ні тварам…
Я ў сваёй адзінокай журбе.

У палёце няспраўджаных сноў
Прашапчу, пракрычу, праспяваю
Не аднойчы, а зноўку, наноў:
"Я табою адным выжываю
У палёце няспраўджаных сноў..."

Ты пачуй, дабяжы, суцііш...
Мае вочы гарацъ мальбою.
Як убачыш іх — закрычыш…
Іх туга закрычыць з табою…
Ты пачуй, дабяжы, суцііш…

У сваёй адзінокай журбе
Не заўважу, што ўжо світае.
Гэта дзень абдымае цябе.
…Я ўсё тая ж, мой мілы, тая!..
Я ў сваёй адзінокай журбе…

* * *

Калі наклiча жаль сустрэча,
Агорклым болем скалыхне,
Не бойся за маю галечу,
Мой мілы,
не шкадуй мяне.

Сарвецца слова
з любых вуснаў —
І я скаруся, адыду.
…Мне твой наказ святы,
нязрушны!..
Мяне адгоніш, як бяду.

І сэрцам ціха разарваным
Табе прамоўлю з нематы:
"Ты дзесь жывеш,
мой зачаканы…
І я жыву, пакуль ёсць ты".

* * *

Да забыцця цябе чакаць
Душой выродліва-старэчай.
І рукі здрадзяць —
задрыжаць,
Бяссільныя прад
несустрэчай.

Спагадна лісце зашуміць,
Каб мне спыніцца
між прастораў.
Падпаленае, дагарыць,
Каб навучыць
мяне пакоры —

Цябе чакаць і берагчы
У чысціні сваё чаканне,
І сполашна згарэць ўначы,
І зноўку падпаліцца ўранні…

Людка Сільнова

Сыходзіць мір

...Тады зрываецца малітва
З сасмяглых вуснаў, і ў душу
Сыходзіць мір... Псалтыр адкрыты.
Чытаю, думаю, пішу.

Мой садзе ясны

Уранні чысты сняжок цярусіць...
Якая спакуса, нядобры цуд
Маё суладдзе ў душы — парушыць,
Аберне Сад у пянькі і хлуд?

Мой садзе ясны, мой садзе юны,
Стаіш, адкрыты — усім вятрам...
Далёка — ліха, натоўп, трыбуны.
Дарогай ціхай іду я ў храм.

Музыка

З нябёсаў музыка гучала,
Дажджом лілася на зямлю —
І ўся прырода паўтарала
Святое Боскае "люблю":

У кожным камені, расліне,
У хоры птушак і звяроў,
У песні сельскае хаціны
І паланэзе гарадоў...

І перамогу, і паразу
Прымі, змірыўшыся, — і ў Сад
Увойдзеш пад чароўнай назвай:
Там — музыка, любоў і лад.

Палімпсест

Усе скачуць і смяюцца,
А мне сумна, хоць ты плач...
Чаркі ссоўваюцца, п'юцца,
Б'юцца — у каторы раз.

Дык і што, што Новы год!
Ён звычайны, ён штогод!
Ён — напластаванне святаў,
Дзён нязвыклых карагод.

І — на прафесійнасць тэст:
Даўні скрутак, палімпсест...

Кававыя экспромты

1
Снядання звабны час лаўлю.
Шчырую з кавай, бо — люблю.
Яна — мой "госць у студыі",
Астатняе — забуду я.

2
Што любіць Кава, пані Кава?
Салодкі фінік, сыр гаркавы,
Маленькі пернік, круасан,
Вільготны апельсін, банан.

Што пані Кава любіць болей?
Хлеб чорны, масла, драбок солі.
Спазнала й гэта я... І — веру!
(Знайшла нядаўна і ў Каэльа.)

3
Ад пенкі кававай — карункі
Па сценках кубка... Як малюнкі
Кахання, цёплае прасторы
І неба, дзе пануюць горы!

4
Вось за ўсё гэта я люблю
Сяброўку мілую маю.
Яна — ускіне броўкі:
Старая для "сяброўкі"!

Бабуля мне і маці.
З ёй не замерзну ў хаце!

У вечную пасцелю
Няхай хто кіне жменю
Зямлі — а можа, кавы,
З карэньчыкам каравым...

Паралелі

Катарына Раабэ:
«Мы робім не кнігі, мы ствараем аўтараў»

Марына ВЕСЯЛУХА,
фота Ігара Куксіна

Адным з гасцей XIX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу стала Катарына Раабэ — кіраўнік лініі ўсходнееўрапейскай літаратуры ў нямецкім выдавецтве "Зуркамп", што спецыялізуецца на выпуску мастацкай літаратуры. Натуральна, там ужо выходзілі кнігі ў перакладзе з беларускай мовы. Чаму мала беларускіх твораў перакладаецца на нямецкую мову? Як сябе паводзіць аўтару на нямецкім рынку? Якія тэмы, жанры, стылі цікавыя нямецкаму чытачу? На гэтыя і многія іншыя пытанні спадарыня Катарына адказала падчас "круглага стала", што прайшоў у Інстытуце імя Гётэ ў Мінску.

Адметнасці рынку

— Нямецкі кніжны рынак вельмі дакладна раздзелены на сегменты. Большая яго частка належыць перакладам з англійскай мовы, найменшая — так званым малым літаратурам. Выдавецтва "Зуркамп" існуе ўжо 60 год, яно вядомае перш за ўсё дзякуючы высокай якасці літаратуры, што выходзіць тут. Ядро прадукцыі складае нямецкамоўная літаратура, але ёсць і вельмі вялікі аддзел, што займаецца літаратурамі Лацінскай Амерыкі. На працягу многіх гадоў мы спрабуем выдаваць і пераклады з рускай, польскай моў. Зыходным пунктам для выдання перакладных кніг стала руская паэзія пачатку XX ст. (і таму сёння кнігі мы параўноўваем па такім жа высокім стандарце), гэта адбылося ў 1990-я гады, што былі асабліва добрым часам для адкрыцця ўсходнееўрапейскай літаратуры, кніжных абсягаў, створаных у розных краінах — ад Польшчы да Латвіі, ад Расіі да Славеніі. Змены, што адбываліся тут, выклікалі вялікі інтарэс, і трэба было адкрыць гэтыя краіны наноў.

Аднак цягам апошніх 15 год цікавасць паступова памяншалася. І мы ў выдавецтве думалі пра тое, як яе можна зноў абудзіць. Нам пашчасціла з адным перакладам кнігі Анджэя Стасюка, дзякуючы яму ў 2000 годзе прачнуўся інтарэс да Паўднёвай Польшчы, Галіцыі. Тады з'явілася ідэя: варта было б выдаваць кнігі, якія людзі могуць узяць з сабой, калі выпраўляюцца ў падарожжа. Але з гэтага нічога не атрымалася. Нечакана нам зноў пашчасціла. З'явіўся яшчэ адзін польскі аўтар, Юры Андруховіч, і яны разам са Стасюком напісалі кнігу эсэ "Мая Еўропа", што пабачыла свет у 2004 годзе, якраз калі адбывалася пашырэнне Еўрапейскага Саюза. Гэта падзейнічала! Кніга стала надзвычай папулярнай, асабліва пасля таго, як Юры Андруховіч сам наведаў Германію і прэзентаваў выданне.

Тады з'явілася яшчэ адна ідэя: можна было б паглыбіць новы інтарэс і скласці літаратурную анталогію невядомай Еўропы. Мы яе падрыхтавалі, і калі праца ўжо была завершана, заўважылі: не хапае адной краіны. Гэта была Беларусь.

Белыя плямы на літаратурнай карце

— І што тычыцца Беларусі, то можна сказаць, што гэтая пісьменніцкая краіна для нас пакуль не адкрытая, напэўна, таму што не хапае кваліфікаваных перакладчыкаў з беларускай на нямецкую мову. Напрыклад, поспех Вальжыны Морт меў некалькі прычын. Яна была вядомая, бо выступала на многіх фестывалях. І калі мы рыхтавалі яе кнігу, адразу ведалі, якім крытыкам павінны паказаць выданне, і кожны з іх нешта напісаў. Справа ў тым, што мы можам выдаваць толькі тую кнігу, пра якую дакладна ведаем: *што* я магу сказаць гандляру і крытыкам, *чаму* яны павінны яе прачытаць. І пры гэтым павінны памятаць, што не толькі выдаём кнігу, але і дапамагаем аўтару існаваць на глебе чужой літаратуры. Мы робім не кнігі, мы ствараем аўтараў.

Справа ў тым, што сёння няма магчымасці для аўтараў, выдаўцоў, агентаў, перакладчыкаў інфармаваць адно аднаго пра тое, якія кнігі выходзяць. Хіба толькі праз наведванне спецыяльных форумаў. Але праца не спыняецца ў гэтым кірунку. З 2000 года мы выпусцілі 130 найменняў кніг-перакладаў з сербскай, польскай, рускай, беларускай моў. Але мы адзінае досыць вялікае выдавецтва ў нямецкамоўным свеце, якое сабе можа дазволіць падобную праграму. Усе астатнія робяць гэта толькі час ад часу. Але ніводнае выдавецтва не можа сабе дазволіць пастаянна займацца пісьменніцкім ландшафтам у краінах Усходняй Еўропы і збіраць інфармацыю пра аўтараў. Мы спрабавалі рабіць гэта даволі сістэматычна з дапамогай нашых партнёраў. Самыя важныя з іх — самі пісьменнікі і перакладчыкі, бо без іх немагчымая была б праца. Таксама нашым партнёрам з'яўляецца Германская акадэмічная служба абмену (DAAD) і Фонд імя Роберта Боша, якія дапамагаюць у правядзенні перакладчыцкіх мерапрыемстваў.

Як пісаць, каб цябе чыталі ў Германіі?

— Для нас не з'яўляецца важнай нацыянальнасць аўтара, мова, на якой ён піша. Галоўнае, каб мы прачыталі твор і адчулі: вось гэта кніга! Гэта абавязкова трэба выдаць, гэта ні да чаго не падобны голас. Аўтар ні ў якім разе не павінен арыентавацца на замежнага чытача, трэба пісаць, як пішацца. Гэта значыць, што кніга можа быць напісана вельмі своеасаблівa, а не створана з агляднай на густ масавага чытача. Мы чытаем добрую літаратуру, няважна, паэзія гэта ці проза, кароткія апавяданні ці раман.

Калі разглядаць залежнасць папулярнасці кнігі ад яе жанру, то магу адзначыць, што лепш за ўсё прадаецца раман. Яго хочуць атрымаць і выдавецтвы, і чытачы. Паэзія выдаецца даволі малымі тыражамі, і яе купляюць намнога горш. Даволі цяжка прадаецца кароткая проза, хоць і з гэтага правіла ёсць выключэнні — аўтары, якім удалося дасягнуць вялікіх аб'ёмаў продажаў, ад 1 да 150 тысяч асобнікаў. Вось, да прыкладу, літаратурныя эсэ Юрыя Андруховіча пра Галіцыю, Кіеў, Чарнобыль настолькі зацікавілі публіку, што яны адчынілі дзверы іншым творам з гэтага рэгіёна. Мы адкрылі чытачам вочы і дазволілі ім убачыць нешта, чаго яны раней не заўважалі. Калі ў нас ёсць такія аўтары, мы можам іх выдаваць. А тады ўжо думаем, якім чынам гэта зрабіць: дзе знайсці перакладчыкаў, кваліфікаваных рэдактараў, якім чынам прадставіць кнігу, каб яна не згубілася.

Перакладчыкі і агенты, што з'яўляюцца пасрэднікамі, вельмі важныя. Гэтыя людзі ведаюць, якія кнігі чытаць, дзе іх шукаць. Аднак дрэнна, калі рэцэнзент, да якога звяртаемся па параду, ведае толькі літаратуру на сваёй мове. Існуюць літаратурныя агенты, да прыкладу, Томас Вайлер, якія ведаюць два бакі справы — і нямецкі кніжны рынак, і беларускую літаратуру. Спрабуем стварыць сетку з такіх рэцэнзентаў, ім мы верым. Паслухаемся, калі тры рэцэнзенты параяць адзін і той жа твор. Потым даём заданне зрабіць пробны пераклад, вывучаем пераклады гэтай кнігі на іншыя мовы (так кампенсуем немагчымасць чытання ў арыгінале).

Што да паэзіі, тут усё нашмат прасцей. Існуюць розныя нефармальныя аб'яднанні і ўзаемныя пераклады, выступленні аўтараў падчас фестываляў. Фестывалі і да гэтага часу — самы ўдалы спосаб пазнаёміцца з беларускімі аўтарамі.

Агент: вораг ці сябар?

— Для Германіі літаратурныя агенты — досыць новая з'ява. Яшчэ дваццаць год таму мы з імі працавалі толькі калі выдавалі пераклады з англійскай мовы. У апошнія гады многія польскія выдавецтвы самі працуюць як агенты, прапануючы кнігі для перакладу і выдання. Мы ў сваю чаргу таксама робім такую паслугу аўтарам, прадаём ліцэнзіі на іх творы ў іншыя выдавецтвы, краіны. Можна сказаць, што агенты дапамагаюць працэсу выдання літаратуры. Але пры гэтым ствараюць нейкі комплекс паслуг, што для аўтара часам можа мець негатыўныя наступствы, ён не абавязкова атрымае выдавецтва, што прапануе яму найлепшыя ўмовы. Для нас прапанова агенцтва, 4-5 назваў кніг з сінопсісамі, прадстаўленне аўтара — першы крок. Кіруючыся толькі гэтымі парадамі, мы не можам выдаваць кнігу, таму пасля зробім яшчэ некаторыя крокі. Аднак праца з агентамі не выключае нашага пошуку аўтараў, і я сама лічу за лепшае звяртацца наўпрост да аўтара.

У падтрымку чытання

Дырэктар, галоўны рэдактар выдавецтва "Пачатковая школа" Наталля Ваніна:

Высокая планка класікі

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

— Любоў да кнігі і чытання выхавала ў нас траіх (у мяне двое братоў) маці. Яна была настаўніцай матэматыкі, але вельмі любіла мастацкую літаратуру, вершы. Дзякуючы яе клопатам мы ўсе добра вучыліся і шмат чыталі. Маці не прымушала нас чытаць, проста ў сям'і існаваў культ кнігі і ведаў, і мы натуральна ўспрымалі гэты стыль жыцця.

У той пасляваенны час у побытавым плане жыццё было значна цяжэйшым, іншы раз, памятаю, бацькам не хапала грошай да зарплаты, але кнігі набываліся, няхай і на апошнія сродкі. Я нават не памятаю, калі ўпершыню пачула радкі Пушкіна, Лермантава, Ясеніна, Маякоўскага, Сіманава. Здаецца, чула іх ці не ад самага нараджэння.

Але найвялікшае ўражанне ў школьныя гады пакінуў раман Л. Талстога "Война и мир". Відаць, як і многія дзяўчаты, я шукала кнігі пра ўзаемаадносіны людзей, псіхалагічныя праблемы, каханне, сяброўства. І раман Талстога аказаўся ў гэтым плане сапраўднай энцыклапедыяй. Таксама, дарэчы, як і іншыя творы генія рускай літаратуры. Крыху пазней такое ж моцнае ўражанне ўзнікла пасля знаёмства з "Новай зямлёй" Якуба Коласа, з творчасцю Янкі Купалы, Караткевіча, Быкава. У гады вучобы ва ўніверсітэце шмат чытала замежных аўтараў. Сярод любімых засталіся Хэмінгуэй, Рэмарк, Гюго, Бальзак, многія іншыя.

Майму пакаленню яшчэ пашанцавала: тэлевізар, напрыклад, у нашым доме з'явіўся толькі ў 1976 годзе, калі я вучылася ўжо ў 10-м класе. Зразумела, што мы шмат чыталі, гулялі ў шахматы, шашкі, розныя іншыя гульні. Сёння мае ўнукі пачынаючы з трох гадоў лёгка ўключаюць камп'ютар, тэлевізар, гульнявыя прыстаўкі, іншую тэхніку, сядзяць у інтэрнэце. І кніга іншы раз, хочам мы таго ці не, адыходзіць на другі план. Але, я ўпэўнена, яна заўсёды застанецца ў жыцці чалавека лепшым сябрам і дарадцай. І тут усё залежыць ад сям'і, ад таго духу, які пануе ў доме, ад жыццёвых прыярытэтаў бацькоў.

Teenbook

Евгения ПАСТЕРНАК

Уже вовсю идёт голосование второго сезона конкурса “Книгуру”. В этом году для финального подросткового голосования экспертный совет выбрал 15 книг. Призы вручат в двух номинациях: за художественную и познавательную литературу. На победу во второй категории претендуют четыре книги из 15. Из всего короткого списка на сегодняшний день опубликована только одна книга. Это проект “Каменный век”, куда входит историческая сказка “Эй становится взрослым” Екатерины Боярских и энциклопедия “Мы живём в каменном веке” Екатерины Завершневой. Остальные четырнадцать текстов — рукописи. Некоторые из них появятся в магазинах к завершению читательского голосования. Результаты станут известны 20 марта, накануне Недели детской книги.

Книгуру: сезон второй

Дорогие читатели!

Если вам от 10 до 16 лет, то немедленно заходите на сайт **http://книгуру.рф/** и становитесь членами жюри.

Для того, чтоб ваш голос был засчитан, нужно прочитать как МИНИМУМ ПЯТЬ произведений, оставить на них отзывы и выставить отметки. Сочинение писать не надо, отзыв может быть коротким, но из него должно быть ясно, что книгу вы прочитали. Пишите честно. Не надо лести, не надо и грубостей. Если книга вам не понравилась, это ещё не значит, что она плохая, это значит, что это не ваша книга.

А если не пойдёте и не прочитаете, то не говорите потом, что “читать неинтересно” и “все книги отстой”. Вот сейчас ВАС, именно ВАС спрашивают, что ВЫ хотите, что ВАМ нравится. Именно ВАШЕГО мнения ждут финалисты и члены взрослого экспертного совета. Будет ли современная литература действительно современной — решать вам и только вам. Голосуйте! Мы очень-очень ждём ваших отзывов!

Представляю вам шорт-лист второго сезона.

1. **Проект “Каменный век”: Екатерина Боярских** (Иркутск) “Эй становится взрослым”; **Екатерина Завершнева** (Москва) “Мы живём в каменном веке”.

Историческая сказочная повесть и энциклопедия выдвинуты на конкурс издательством “Пешком в историю” и претендуют на награду в номинации “Познавательная литература”. Лучше всего книга подходит читателям 10 — 11 лет.

2. **Эдуард Веркин** (Иваново) “Облачный полк”.

Исторический роман. Неожиданный подход к неожиданному герою. Будет интересен читателям 14 — 16 лет.

3. **Наталья Дубина** (Санкт-Петербург) “Инсталляция”.

Сборник небольших рассказов с фантастическим, сказочным, юмористическим элементами. Подходит читателям 10 — 13 лет.

4. **Андрей Жвалевский, Евгения Пастернак** (Минск) “Шекспиру и не снилось!”

Школьная повесть в рассказах. История учебного года глазами разных учеников одного класса. Подходит читателям 11 — 14 лет.

5. **Павел Журавель** (Киев — Москва) “Медвежьи углы”.

В рассказах мистическое, фантастическое и реальное переплетаются так тесно, что уже и не поймёшь, где же она — реальность. Подходят читателям 10 — 16 лет.

6. **Елена Зайцева** (Владивосток) “Тупэмо”.

Драматическая психологическая повесть о современных школьниках из маленького посёлка. Подходит читателям 13 — 16 лет.

7. **Наиль Измайлов** (Москва) “Убыр”.

Мистический роман, основанный на татарском фольклоре. Очень-очень страшный. Рекомендуем его читателям 14 — 16 лет.

8. **Ирина Костевич** (Алматы) “Мне 14 уже два года”.

Подходит читателям 11 — 16 лет. Современная школьная повесть.

9. **Сергей Медведев** (Ростов-на-Дону) “Кошки в тигровой шкуре”.

Фантастика, приключения, калейдоскоп событий. Подходит читателям 10 — 16 лет.

10. **Николай Назаркин** (Стомпеторен, Нидерланды) “Три майские битвы на золотом поле”.

Истории о войне на суше и на море. Нидерланды, XVII век. Претендуют на награду в номинации “Познавательная литература”, но на учебник вовсе не похожи, не бойтесь! Будут интересны читателям 10 — 16 лет.

11. **Анатолий Орлов** (Сахалинская обл., с. Огоньки) “Истории, которые нашептали деревья”.

Очень интересные истории от человека, искренне любящего свою работу. Анатолий Орлов — лесовод. Сборник его рассказов о природе претендует на награду в номинации “Познавательная литература”. Подходит читателям 10 — 16 лет.

12. **Валерий Роньшин** (Санкт-Петербург) “Семь историй о сэре Исааке Ньютоне”.

Об Исааке Ньютоне рассказывают глиняная кружка, перочинный ножик, то самое яблоко и другие предметы, к которым прикасался великий учёный. Повесть в рассказах претендует на награду в номинации “Познавательная литература”. Подходит читателям 10 — 13 лет.

13. **Ольга Саранина** (Москва) “Посол”.

Историческая повесть из времен Чингисхана. Подходит читателям 14 — 16 лет.

14. **Александр Турханов** (Москва) “Острова Тубуаи”.

Повесть о давнем детстве. Подходит читателям 14 — 16 лет.

15. **Чингиз Цыбиков, Цокто Жигмытов** (Улан-Удэ) “Бабайка”.

Головокружительное фантастическое повествование о путешествии через семь миров. Подходит читателям 13 — 16 лет.

В шорт-лист второго сезона вошла наша повесть в рассказах “Шекспиру и не снилось!”

Седьмой класс — возраст тяжёлый. Семиклассники активно стряхивают с себя детство, для них становится очень важным мнение сверстников.

В этом возрасте количество сленговых слов на единицу речи максимально — очень хочется показать, что ты взрослый, что можешь говорить как реальный пацан, даже если ты девочка. В седьмом классе очень многие пытаются начать курить. Чтоб хоть как-то приобщиться к запредельно взрослым десятиклассникам, которые курят за школой.

И таким хриплым шепотом с утра говорить друг другу:

— Слышь, оставь. Еле урок просидел, так курить охота.

И припасть к вожделенной сигарете.

К седьмому классу девочки начинают краситься.

Лично я ввела бы в школах специальный курс по грамотному визажу и уходу за собой. Кроме шуток. Потому что эксперименты, которые ставят над собой юные модницы, часто опасны для здоровья. А боевая раскраска на лицах способна довести любого неподготовленного зрителя до нервного срыва.

В седьмом классе девочки гораздо взрослее мальчиков. Первым хочется любви, внимания и романтики, вторым — поиграть на компьютере.

Именно в этом возрасте и приходит первое понимание того, что “все бабы дуры и неизвестно чего хотят”, а “мужики козлы”, потому что ничего не хотят.

У меня когда-то спросили, почему мы пишем детские книги, не потому ли, что бежим от взрослых проблем. Так вот, нет! Именно в раннем подростковом возрасте и закладываются все наши взрослые проблемы. Именно там, в седьмом классе, нужно перебороть “понтами” и показухой, пережить сленг и курение “за компанию”, повлюбляться на мальчиков (девочек), порыдать ночью в подушку, мысленно умереть от несчастной любви…

Именно тогда, в седьмом классе, всё это ни капли не смешно и даже правильно и уместно. Это нужно. Это вовремя. Зачем? Чтобы поумнеть. Чтобы повзрослеть. Повзрослеть вовремя и грамотно, научиться не идти на поводу у большинства, иметь собственное мнение, согласиться с тем, что мужчины и женщины не лучше и не хуже друг друга, они просто разные.

В наших рассказах “Шекспиру и не снилось!” собраны довольно типичные семиклашки — отличники и разгильдяи, хулиганы и благородные рыцари. Что скрывается за образом девочки-оторвы? И главное, почему она такая? Как семиклассники видят нас, взрослых? Что чувствует на самом деле девочка-отличница, которой завидует весь класс?

Мы очень хотели, чтобы у подростков была возможность посмотреть на себя со стороны. В книге есть рассказы, написанные по принципу “М+Ж”, Андрей писал за мальчиков, а я — за девочек. Если это хоть немного поможет ребятам понять друг друга, мы будем счастливы!

В этом году “Книгуру” объявляет конкурс на лучшую читательскую рецензию. Приз — букридер! Точнее, два букридера: за лучшую рецензию на художественное произведение и за лучшую рецензию на познавательное произведение. А ещё я хочу, чтобы вы прочитали два рассказика, в которых действуют герои нашего сборника, но сами рассказы в сборник не вошли.

Мастер-класс по списыванию

— Мама, я не могу больше!

Ира отшвырнула учебник географии и закатила глаза.

— Много ещё учить? — сочувственно спросила мама.

— Да дофи… ээээ… много, — сказала Ириша.

— А опрос устный? — поинтересовалась мама.

— Нет. Письменный тест. Она нам страну, мы пишем столицу. А потом она нам столицу, мы пишем страну. Ошибка — минус балл. Ужас какой-то…

Следующие полчаса мама сосредоточенно гоняла Иру по тетрадке, где аккуратным почерком были записаны страны и столицы.

— Куала-Лумпур? Чего? — спрашивала мама, — Господи, где это? Бутан? Есть такая страна? И столица у нее есть??? Слушай, зачем вам всё это?

Ира мрачно пожала плечами.

— Давай шпору напишем! — предложила мама.

— Не получится. Географичка телефоны пасёт.

— Зачем тебе телефон, глупенькая! — удивилась мама. — Смотри, берёшь бумажку и пишешь на ней то, что плохо знаешь, а потом эту бумажку под листик, на котором тест пишешь. Главное — его нечаянно не сдать. Или под юбку, на колено можно положить. Мы формулы и на ногах писали, но под колготками их плохо видно. А ещё можно на запястье шпору прикрепить. Лежит себе рука на парте и лежит, на руку смотреть можно.

Ира, раскрыв рот, слушала маму.

— А ещё мы “бомбы” писали, — продолжала та. — Это когда задание известно. Просто пишешь работу дома, заранее, а потом в классе сидишь и строчишь на таком же листике. Главное писать уверенно, а что, уже не важно. Хоть Пушкина наизусть шпарь. А сдаёшь то, что писала дома. Пока работы собирают, там всегда неразбериха, подменить листик — две секунды. А ещё можно…

Тут мама осеклась.

— Слушай, а как вы вообще живёте, если этого не знаете? — спросила она.

— Так мы, — залепетала Ира, — мы фотографируем листочки, а потом с телефона списываем. И MMS друг другу можно послать с решением, но если телефоны пасут, сфотить практически невозможно. Тогда хоть СМС. А ещё у нас ВКонтакте группа есть, туда решения сразу вывешивают, а на очень сложных контрольных рассылка по классу у всех, кто решил, сразу ответ всем рассылает.

— Слушай, — зашептала мама и схватила Иру за руку, — это же гениально! Группа ВКонтакте, куда все представители будут вывешивать информацию. И быстро, и доступно всем, и обзванивать никого не надо! Вот ни за что бы сама не додумалась!

— А я б ни за что не додумалась шпору в рукав спрятать, — улыбнулась Ириша.

— За связь поколений! — торжественно объявила мама и высоко подняла кружку с чаем.

Словарный диктант

Наша практикантка по русскому языку и литературе была не в настроении.

— Достали вы… то есть надоели вы со своими телефонами под партой. Сидит класс мумий!

По рядам пронеслось хихиканье.

— Что вы смеётесь? Думаете, я не вижу, что вы сообщения друг другу строчите? Я тут распинаюсь у доски, словарные слова вам… О!

Мы не сразу поняли, что она какую-то гадость замыслила. А могли бы. Нехорошо у неё глаза загорелись.

— Скажите, а вы правда можете любой текст не глядя на телефон набрать? — медовым голосом спросила она.

Пацаны, конечно, давай понтоваться, конечно, мол, любой, да на скорость, да вообще не глядя.

— А без Т9? — еще мелодичнее спрашивает учительница.

— Да легко!

— Да просто!

— Да мы!!!

— А спорим, не можете? — говорит учительница.

Тут в классе такое началось, что страшно сказать! Все разом заорали, что спорим. А училка мило так улыбается и командует.

— Телефоны на стол, Т9 отключили. Только честно, проверьте у соседей. А теперь я диктую, вы набираете. Мой номер все знают?

— Да! — взревел класс.

— Кто первый пришлёт сообщение, тому приз. Я диктую, поехали!

Короче, только Ириша сообразила, что нас сделали, и то в середине диктанта. Училка все словарные слова нам продиктовала, а потом тем, кто первыми сообщение прислал, оценку на балл выше поставила. Она обещала приз — так что всё честно. И тем, кто совсем завалил, она потом переписать дала, уже на бумаге. Короче, нормально всё кончилось.

Но с тех пор мы на русском не переписываемся. Ещё сочинение в СМС писать заставит.

Ирина ВАХИТОВА

Розовый домик

Все дома на закате
окрашиваются
в розовый цвет.

К/ф "Казароза"

С рождения живу в маленьком ганзейском городке (Рига), где остроконечные башни, мелодичный чужой язык и гулкие улицы. По происхождению я полько-белоруска. Мне 36 лет. Начала писать прозу в 29, случилось это совсем нечаянно, примерно так становятся моржом: я просто поскользнулась. Практически во всех своих рассказах описываю просторы белорусской деревни Лужки. Там я бываю каждый год. Уже давно умерли бабушки и дедушки, многие родственники поразъехались, но меня упорно тянет к родным и знакомым местам. Всё так же, как и прежде, каждое лето я приезжаю в солнечные Лужки погулять по луговым травам, вспомнить родной камень, снова увидеть обмелевшую реку Мнюту. Первый рассказ стал победителем на латвийском конкурсе "Рукописи не горят" в 2006 году. В 2010-м стала лауреатом Пушкинского конкурса, который проводился для учителей стран СНГ. Работаю в русской школе преподавателем русского языка и литературы. Сочиняю песни, декламирую свои стихи и рассказы под музыку, выступаю в рижских клубах под псевдонимом Радогора. В прошлом году вышел мой официальный диск "Розовый домик", в который вошли песни, стихи, рассказы.

1. Мечты дома

Я закрываю глаза, пыль времени стирается. Слышите, слегка скрипят двери... Едва-едва... Слышите, шуршат мыши, пробираясь поближе к теплу... Слышите, дрожит моё дыхание, потому что я знаю, каким оно было тогда.

Время не умеет бежать, оно, как пластилин, лепит меня и мой мир.

Я сижу на крыльце маленького дома и ловлю солнце руками. Вокруг страшная и необъятная даль, тишина всего мира обернулась птичьими голосами. Передо мной огромные просторы полей с кукурузой, пшеницей, полевыми цветами, вдалеке видна береза, а позади дома маленький лес. Я непрерывно смотрю в сияющую бесконечность. Здесь нет людей. Откуда им взяться в этой глуши? И от существования безгранично большой жизни, гораздо более важной, чем моя собственная судьба, становится ещё страшнее. Я всегда боялась тишины трав, тишины деревьев, тишины ночи. Необычный трепет охватывает меня всякий раз, когда я иду в знакомый лес, где известна каждая тропинка. Я иду к своему родному камню. Тихонько колышутся травы возле него. И, как всегда, я, взбираюсь на него, уплываю взглядом в глубь леса. Я чувствую этот мир деревьев по-особому, лес будто говорит со мной на равных. Хочется петь. Мой голос летит и бьётся. Такой ненужный миру и такой необходимый моему лесу и камню. Лес не разрешает мне петь хорошо известные песни, только то, что поёт сердце, только это... Каким бы грустным и смешным это ни было. Бесконечно идёт дождь. Я сижу на чердаке и часами жду событий: покажется ли повозка с людьми. А летний дождь всё капает, капает и капает, а меня нигде нет. Он не замечает меня. Кажется, нет просвета этому бесконечному дню, а я не устаю слушать, как тихо звенят струны дождя, как едва слышно плачет синева души, как танцуют пузырьки тепла, как поют мои мечты, как прижимаются цветы к моим рукам.

Дождь. Березы плачут.
Яма. Стой, накажут.
Видишь, цепи сняты,
Дом не будет плакать.

2. Восемнадцатая роза

Сорвана моя восемнадцатая роза. Я гордо читаю знаки судьбы на ладонях ветра, я по-прежнему плету венки из незабудок, я всё еще всматриваюсь в тишину. Только тишина кажется глухой и пустой. Я устала разглядывать одни и те же стены с поблекшими голубыми обоями, проеденными мышами. Я не понимаю, как можно жить в этой трущобе. И камень поёт как-то слабо, а я совсем перестала подражать ему. В лес я иду совсем ненадолго, он больше не разговаривает со мной. Мне хочется жизни, мне хочется действий, хочется резкости. Обтекаемые формы одного и того же мира замерли в пустоте. Я знаю, что гляжу не так, как смотрят девушки в этих местах. В сердце заползает тоска, вся исколотая розами. Мне нужно было придумать его.

Когда из сердца торчат шипы,
Наверное, розами дышишь ты,
Наверное, грёзами дышит закат,
Всё в твоём сердце стало не так.

Время тянется невозможно долго. Дом кажется пустыней, где только спят, спят и спят, там нет людей, там есть только сонные старики. А мне нужны люди!

В тихой пустыне, где меня любят только травы, я знакомлюсь с неким тихим человеком. Мы идём ночью через кладбище, ярко светит луна, я неистово смеюсь. Мне что-то шепчет ночь на ушко. Я её ласково отгоняю. Меня переполняют слова, мне просто нравится слышать звук своего голоса. Я уверенно плету нить своих фантазий, он меня слушает и всё больше проникается моими рассказами. Вскоре перед нами чернеет в темноте тот самый домик, тогда ещё до конца мне не принадлежавший. Я понимаю, что в любую минуту розовый домик проснётся, высыплется на улицу гурьба людей с ненужными вопросами. Всё происходит очень тихо, я прошу его молчать и ничего не говорить. Во мне бьётся страх, что-то непонятное передаётся от него, это страшно и это приятно одновременно. Он прижимает меня к себе и без слов просто гладит по спине, без поцелуев, просто гладит по спине и волосам. Я уткнулась в его плечо, боясь пошевелиться. Это происходит очень долго, мои желания и мысли путаются и теряются во мне. Я хочу вырваться и не могу, я хочу произнести слово – и не получается. Дыхание спутанное. В голове отчаянная мысль: "Ещё немного, и я отдамся здесь, прямо на траве первому встречному на глазах у моего домика". Безумная бешеная мысль. Отдайте меня... не пугайте. Домик, спаси меня. Так нельзя. Желание нарастает. Нельзя. Я не люблю его. Если я сделаю это, я перестану любить себя. И... резко звучат мои слова, словно вылилась легкой струйкой ледяная вода:

— Ты хочешь пить?

В ответ трезвая тишина.

— Я хочу пить, — уверенным движением отодвигаю его и подхожу к колодцу.

Ледяная вода отрезвляет. Я ухожу в домик, залезаю на высокую старую кровать и всю ночь меня лихорадит.

3. Сонные люди покидают дом

Мне было 23 года, когда уезжали сонные люди из домика. Я тогда не понимала, что эти люди берегли домик. Стремительно кидают все вещи в большую машину. Бессмысленные ватники, сапоги, холодильник, сковородки, ненужную утварь грузят и грузят тоннами. Забрали всё. Прошла в дом. Белела печь, и в ней оставались недоеденные тёплые блины. Схватила блинчик. Его вкус отдавал тёплым парным молоком.

Спальня, откуда я наблюдала за красным солнцем над лесом, смотрела одиноко на голые стены. На стене висит картина с изображением рыси, я её нарисовала для них, этих сонных людей. Но среди тонны вещей не нашлось места моему скромному рисунку. Дом остался совсем один. И в нём по-прежнему ходила по стене моя рысь с человеческим лицом. Ни одного светлого пятна на стене не осталось. Я погладила стены и вышла. Потом мы долго не могли сдвинуться с места, машина застряла в грязи ноябрьской дороги. Грязь хлюпала, руки зябли, а я сквозь стекло смотрела на дом.

— Бабушка, тебе не жалко покидать свой родной домик?

— Нет. Совсем нет.

— И нет никаких воспоминаний за 50 лет жизни?

— Я так долго живу, что не помню ничего.

— Как это страшно.

— Так долго жить?

— Нет. Не помнить. Господи, сделай так, чтобы я помнила всё. Я не хочу терять самое дорогое и ничего не помнить.

Я до сих пор помню всё: я помню запах кладовки, я помню болтающиеся хвосты крыс, я помню, где росла сирень, я помню голос ласточек, которые каждое утро весело щебетали, вылетая из гнезд, я помню вкус блинов из печи, его ни с чем нельзя сравнить, я помню, какими призрачными были звуки радио в этой глуши, куда не доходила рука цивилизации.

В моём доме живёт полумрак:
Сердце считает слёзы тик-так,
Я захожу в вересковый сад,
Но не наяву, а только во снах.

4. Холод воспоминаний

Родственники уехали, домику не пророчили одиночество. В нём должны были поселиться другие люди. Тихий дом среди полей и тёмного леса не каждому привычен. Люди, купившие дом, жить в нём не смогли. Дом остался один, наглухо запертый. Сонные люди спокойно жили в городе и не вспоминали про далёкий дом на краю леса. И только я по-прежнему должна была увидеть его. Светило яркое солнце. Домик был ещё живой, я это чувствовала, он так же, как и раньше, светил розовым светом. Я подошла к нему. Защемило сердце: дорожки заросли, домик был закрыт на тяжелый засов. Очень хотелось войти внутрь. Вскоре я увидела бегущего с косой: меня приняли за грабителя.

— Стой!!! Стоооой!

— Здравствуйте! Не пугайтесь. Я не причиню вам вреда. Здесь когда-то жили мои дедушка и бабушка. Очень тоскую по этим местам.

— Извините. Хотите зайти внутрь?

— Да, если можно.

— Почему вы ёжитесь? На улице ведь очень жарко.

— Я не от холода. От воспоминаний. В доме совсем не было мебели. Штукатурка на печи слегка осыпалась, были видны все те же маленькие трещинки на ней, те же испорченные обои, на окнах не было занавесок, на стенке висела бабушкина кочерга, которой она доставала блины из печи. Из спальни на меня уставилась нечеловеческая рысь с молящим взглядом, словно просила меня забрать её с собой. Она же принадлежала этому дому. Только ему.

Каждый год я снова и снова приходила проведать розовый домик, о котором уже не вспоминал никто, кроме меня. Теперь этот домик по праву принадлежал только мне, только я его навещала и любила. Он не был уже заколоченным, дом стал никому не нужным. Всё ненужное не может остаться целым, любой проходящий желает пнуть мой домик всякий раз. Домик постепенно начал умирать. Я искренне ухаживала за ним, несколько эгоистично, я понимала: как только не станет этого домика, умрёт все хорошее в моей жизни, ведь мы мучительно связаны друг с другом. На сей раз домик смотрелся немощным: были вздёрнуты полы, сорваны обои, осыпалась штукатурка, от рыси осталось только пол-лица, её глаза упрямо смотрели на меня. Я не могла долго там находиться.

Год за годом домик сильно разрушался, но по-прежнему, когда я к нему подходила, он слабо улыбался розовой надеждой. Это было приятно. Он помнил меня. Мягкая травка перед домом превратилась в колючий бурьян. В домик заходить было опасно: в любую минуту могли рухнуть полуразобранные стены. Но мне упорно хотелось войти в него и снова ощутить привкус детских воспоминаний. Хотелось плакать. И в этот момент я увидела светлячка, он сам пробрался ко мне на ладонь. Живой, маленький, настоящий. Такой же, как я. Мне так хотелось отдать этот домик тому, кто бы смог почувствовать там то же, что и я. Но я всегда приходила к нему одна. Я давно была не маленькой девочкой, давно завяла моя восемнадцатая роза, я совсем забыла привкус смеха.

5. Розовый свет

Прошло много лет. Надо мной смеются родные только потому, что не понимают, что можно искать возле развалин розового домика. Но в то лето домику посчастливилось ощутить счастье вместе со мной. Я привела к нему человека, который видел его в моих снах. Он просто знал, каким был мой родной розовый домик. Мы шли, держась за руку. В домике не оставалось никаких стёкол, но сейчас он был самым красивым и розовым, впервые я ощутила приятную теплоту воспоминаний, не было никакой тоски. В домик идти было нельзя категорически: крыша почти лежала на покосившихся и проломленных стенах, бурьян стал ещё выше прежнего, но красно-розовое солнце приглашало в дом. Мы остановились. И тот, кто умел видеть мои сны, протоптал тропинку и повел меня в дом. Было страшно, но его уверенность вселяла спокойствие. Там было грязно, вообще стоять в нём было уже невозможно. Мы сели. Он курил и молчал. Молчал правильно. Если бы он заговорил тогда, то испортил бы всё. Но он молчал. Потом прищурил глаза. Взял обе мои ладони и поцеловал. Бережно, ласково. Я начала ни с того ни с сего громко кричать. Он понял, почему я кричу. Трудно описать, что я там чувствовала. Это было полное слияние: наши души сличали одни и те же мысли. Нам не нужно было говорить. Он стал раздевать меня. В его глазах, как в зеркале, я видела свои счастливые годы. Я начала плакать, он целовал мои слезы и освобождал меня от одежды. Розовый свет – и сквозь него нет ничего. Совсем ничего. Держи меня, розовый свет. Тот единственный свет...

Назад мы шли смеясь, оставляя домик целым и невредимым. И напевали:

Этот розовый домик,
Где мы жили с тобой,
Где мы счастливы были
Нашей тихой судьбой...
Загоралась над лесом
Золотая свеча,
И я рядом с тобою
Засыпала шепча.
("Казароза")

6. В закатном пожаре

Это было совсем недавно. Мы шли к нему с тем же человеком, который раньше умел видеть мои сны. Прошёл год. Снов больше не видели ни он, ни я. Но мы шли к домику в надежде ощутить то небывалое единение и счастье. Каково же было наше удивление: домик полностью рухнул, от него не осталось почти ничего, серые доски, огромная чёрная трава, полувымерший лес, одиноко зияющий камень. Мы молчали так же, как и тогда. Только теперь каждый о своём. Мы легли в траву, но соединились только наши тела, души были далеко. Домика больше не стало, но я еще мучительно задавала себе вопрос: почему? Почему я осталась, а его больше нет? Я снова без любимого розового домика?

А ещё через месяц расстались навсегда даже наши тела. Я больше не пела ему про розовый домик, потому что ему ненавистны стали мои песни и мой голос. Ему не хотелось, чтобы эту песню услышал кто-то ещё. Он просто взял и швырнул её в огонь. А я смотрела, как корчатся звуки песни в огне. Я больше не хочу видеть то, что осталось от домика, потому что теперь я буду туда приходить всегда одна и всегда буду видеть там только этот огонь. Такой красивый розовый огонь моего маленького домика. Но всё ещё слышны звуки умирающей песни:

И в закатном пожаре
Над уснувшей рекой
Над широкой равниной
Этот розовый свет...
Этот маленький домик,
Где тебя больше нет,
Этот маленький домик,
Где меня больше нет.

И тем не менее эту песню подхватил тоненький детский голосок. Мы идём с ней рука об руку, и она просит:

— Мама, расскажи мне про розовый домик.

— Обязательно. Я тебе всегда буду рассказывать про розовый домик.

— Мамочка, я уже люблю твой домик. Это тот разрушенный, куда мы вместе ходили?

— Уже не разрушенный.

— Но я же сама видела.

— Он всё ещё сияет розовым светом, потому что там такие же закаты, как раньше. Понимаешь, когда солнышко садится, он светит здесь по-особому.

— Мам, а давай, когда я вырасту, мы заново его отстроим и будем туда приезжать.

— Мы уже там. В нашем розовом домике.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Вечныя пытанні

Новы раман Наталлі Батраковай “Миг бесконечности”, што ўбачыў свет у ІПА “Рэгістр”, з’явіўся на палічках агенцтва на другі дзень XIX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу проста з друкарні. Выдадзены тыражом 3100 экзэмпляраў, двухтомнік зрабіў неверагоднае: літаральна за 15 хвілін да пачатку прэзентацыі было набыта каля сотні кніг і выстраілася чарга жадаючых атрымаць аўтограф аўтара.

І зноў пра каханне

“Калі ласка, улічыце — Батракова пасталела”, — папярэдзіла чытачоў Наталля падчас прэзентацыі. Над новым творам яна працавала пяць гадоў. Раман зноў пра каханне, і зноў героям наканаваны лёсам шматлікія выпрабаванні. Яго герої — тыя, каму трэба будзе перайсці рубікон крызісу сярэдзіны жыцця. Абстрагуючца праблемы, ідзе пераацэнка каштоўнасцей, раптам пачынае ламацца наладжаны побыт…

Галоўнай гераіні рамана, журналісткі Каці Праскурынай, на першы погляд, нельга скардзіцца на жыццё: клапатлівы муж, любімая праца, добраўпарадкаваная кватэра. Толькі няма дзяцей, таму бясконцыя спробы новых метадаў, аналізы і сустрэчы з дактарамі. Ёсць побач сяброўкі, з якімі можна паехаць нават на паляванне. Жанчыны падзяляюць хобі мужоў, а Кацю цягнуць адпачыць, пакуль яе Віталік з сябрамі-дайверамі нырае ў цёплых марах. Зусім выпадкова Каця знаёміцца з Вадзімам Ладышавым. Менавіта ён падтрымае яе, калі прывід шчасця вокамгненна знікне і давядзецца пачынаць усё з пачатку — з голых сцен няўтульнай кватэры і пошукаў сродкаў да існавання. Каці і Вадзіму наканавана зведаць каханне — імгненне бясконцасці. Яно можа скончыцца хутка, а можа доўжыцца ўсё жыццё.

Каму патрэбны раман у двух тамах?

Так-так, менавіта ў нас, калі агульным пунктам сталі скаргі на тое, што сёння людзі амаль не чытаюць, што падлеткі патрабуюць скарочаных варыянтаў класічных твораў, прыемна было бачыць такую колькасць прыхільнікаў творчасці пісьменніцы. І асабліва цешыла вока, што стаяць у чарзе

па навінку не толькі жанчыны. Адзін з мужчын папрасіў: “Падпішыце, калі ласка, маёй жонцы. Адпрасіўся раней з працы, каб набыць, бо жонка вельмі хацела мець ваш новы твор”.

Выхопліваю пільным вокам шчаслівых уладальнікаў аўтографаў.

Жанчына сталага ўзросту: “Мяне завуць Людміла Мікалаеўна, я з Санкт-Пецярбурга, апошнія 20 гадоў жыву ў Мінску. Таму і падыход у мяне пецярбургскі — мне падабаецца, што ўсе нашы класікі шмат увагі надавалі месцу дзеяння, падрабязна апісвалі любімы горад. У творах Наталлі дзеянне адбываецца таксама ў яе любімым горадзе Мінску. Гэта адчуваецца: яна яго любіць, ведае, мы пазнаём вуліцы, дзе ідзе жыццё герояў, — гэта тэрыторыя душы. Прываблівае ў мужчынах з яе твораў тое, што гэта людзі слова, людзі дзеяння, яны здольны зразумець жанчыну, разважаючы над яе ўчынкам, і, галоўнае, падтрымаць яе. А ў жыцці гераіні ў гэты час ідзе круты паварот. Можа, яны гэтай круцізны не адчуваюць, але здольны падтрымаць у нялёгкі час. Мне гэта асабліва імпануе”.

Людміла Раманоўская-Вэбэр: “Дзевяць год жыву ў Германіі, прыехала ў госці, так супала, што падчас міжнароднай кніжнай выстаўкі — таму не магла прапусціць. Я і ў Германіі прапагандую нашы кнігі. На родзе сваёй дзейнасці я бібліятэкар, хаця цяпер не працую. У мяне шмат кніг, я перавезла туды бібліятэку. Што падабаецца ў прозе Батраковай? Можа, гэта гучыць банальна — пазнавальнасць, бо адчуванне — быццам я там сама. Я ўдзельнічаю ў гэтым, іншым часам прыходзіць думка, што я такім жа чынам магла б напісаць пра перыпетыі ўласнага жыцця. Падабаецца яе даходлівасць. У невялікім нямецкім горадзе паблізу Штутгарта расійскія чытачы з Казахстана, з сёл, аулаў. Яны бываюць далёкімі ад літаратуры, а творчасцю Батраковай праніклісяя.

Люблю творы Наталлі за рамантычнасць, такую неабходную ў наш час — час прагматызму, рэалізму. Пару закаханасці я нядаўна перажыла. Таму, мне здаецца, не толькі жанчыны павінны чытаць, але і мужчыны. Каб даведацца больш пра жанчыну — дзякуючы гэтай кнізе”.

Аляксандр Шкадарэвіч, кінапрадзюсар: “Спрабаваў некалі прапанаваць для экранізацыі першы раман Батраковай «Тэрыторыя душы», але прабіць расійскія кінакампаніі было немагчыма. Цяпер паспрабую новы раман.

І гэта не толькі прагматычны прафесійны інтарэс. Спачатку сам захапіўся цудоўнай прозай, потым стаў шукаць магчымасць яе кінаўвасаблення. Але ў той час з’явілася шмат раманаў на падобную тэму. Спадзяюся, новы твор Наталлі выйшаў своечасова. Хуценька прачытаю і пачну працаваць. Цікавая ў творах Батраковай сама фабула. Выдатная мова, добры дыялог, які, дарэчы, пісаць здольны далёка не кожны, а ў кіно дыялог — гэта аснова”.

Пра прозу і не толькі

У натоўпе перад сцэнай, дзе прэзентацыю новай кнігі Наталлі Батраковай вядзе Тамара Лісіцкая, сустракаю вядомага мастака Фёдара Ястраба: “Рады, што ёсць маладыя аўтары, якія сябе так актыўна прапагандуюць і ўмеюць данесці сваю творчасць да шырокага чытача, слухача і нават гледача — усе намаганні таго вартыя. Адзінае, што мяне не вельмі суцяшае, — што гэта літаратура на рускай мове. Хацелася б, каб такім жа чынам прасоўвалася беларуская кніжка. Гэта складаны працэс. Не ўсе добра ведаюць мову, таму беларускую кніжку паказаць на рынку цяжка. Гэта ўжо культурная палітыка: дзяржава павінна быць накіравана на падтрымку беларускай мовы. Калі не падтрымаць цяпер, патопчуцца ўсе добрыя пасевы, якія сёння ўзыходзяць на літаратурнай глебе — беларускай, я маю на ўвазе”.

Гучаць словы падзякі Н. Батраковай у адрас чалавека, які падтрымаў на літаратурным шляху. “Хросны бацька” Наталлі — Анатоль Бутэвіч: “Я не дзялю бы прозу на жаночую і мужчынскую — проза альбо ёсць, альбо яе няма. Мне імпанавала тое, што гэта літаратура, якая і для нас, і пра нас. Там ёсць наша жыццё, але без непатрэбнай часам мітусні, сваркі і без таго, што нам так замінае. Калі мы будзем гэта пераносіць яшчэ і на старонкі кніг, на тэлеэкран, відаць, стане моташна да таго, што і жыць не захочацца. Канечне, Наталля не лакіруе жыццё, яна яго бачыць так, як бачыць, але, прапушчанае праз сэрца, яно набывае нейкія новыя адценні, імпульсы, калі хочаце. У яе творах ёсць жыццё ва ўсіх яго праявах, але пераважае менавіта дабрыня, якая павінна быць паміж людзьмі. Інакш жыццё стане невыносным. І менавіта гэту нішу пісьменніца знайшла, гэту нітачку злавіла, таму кнігі чытаюцца без націжкі, без напружання. Бачыў спіс зачытаных у бібліятэках кніг і ведаю, што па яе кніжкі стаіць чарга. Значыць, ёсць попыт. Калі гэта кладзецца нам на душу, выдатна. Няхай стварае і надалей, тым самым падтрымліваючы інтарэс да кнігі. У Год кнігі гэта гучыць асабліва актуальна”.

Сто год кнізе

Мазаіка з паэтычных каменьчыкаў

Томас Эліёт неяк назваў Эмі Лоўэл “дэманічным гандляром паэзіяй”. На што сама аўтарка з гонарам адказала: “Бог стварыў мяне бізнесвумэн, я сама зрабіла сябе паэткай”. І не проста паэткай — лаўрэатам Пулітцэраўскай прэміі (1926 г.). Яна расла ў багатай сям’і (у гонар знакамітых Лоўэлаў нават назвалі гарадок у Злучаных Штатах), але ўсё жыццё прысвяціла паэзіі — пісала і выдавала свае ўласныя кнігі, складала анталогіі аўтараў-імажыстаў, даследавала творчасць паэта-рамантыка Джона Кітса, актыўна займалася літаратурнай крытыкай. Калі самой міс Эмі вы задалі б пытанне “Што ёсць паэзія?”, думаю, яна адказала б радком свайго верша: “Гэта мазаіка з каляровых каменьчыкаў, якія складваюцца ў дасціпны ўзор”.

Марына ВЕСЯЛУХА

У 1912 годзе пабачыла свет дэбютная кніга паэзіі Эмі Лоўэл “Купал з рознакаляровага шкла” (*A Dome of Many-Coloured Glass*). Ужо сама назва і эпіграф да яе — “Жыццё, як купал з рознакаляровага шкла, размалёўвае белае святло Вечнасці”— з элегіі знакамітага Персі Бішы Шэлі “Аданаіс” (*Adonais*), настройваюць чытача на рамантычны лад. Але, як апынаецца, паэзія Эмі Лоўэл шматгранная, і яе цяжка назваць толькі неарамантычнай, нават калі меркаваць па першай кнізе вершаў. Давайце зірнём, з якіх каменьчыкаў складзена гэтая рознакаляровая мазаіка.

Натуральна, не абышлося без рамантыкі, якая была і агульнай тэндэнцыяй у літаратуры пачатку XX ст., і асабістым інтарэсам аўтаркі. На паэтычных лясных сцежках Эмі Лоўэл, дзе растуць нарцысы, дзе “цішыня — амаль што гук”, можна сустрэць “кашлатага ляснога бога, які мае звычку гуляць”. Тут, у рамантычным багатым замку, менестрэль кранае срэбныя струны і спявае гіпнатычную песню пра доўгую-доўгую дарогу ў Авіньён, тут вечарам каля каміну нянькі распавядаюць казкі, а дзеці разглядаюць вобразы, утвораныя попелам. Тут паэты шлюць падзяку Ранішняй зорцы за натхненне. Натуральна, тут спяваюць песні. Іх спявае і сама лірычная гераіня: быць кветкай, матыльком, хмаркай ці хваляй? “Хваляй, бо толькі іх гульня доўжыцца вечна”. Лірычная гераіня замілаваная прыродай і адмаўляе прыгажосць горада (гэта, дарэчы, таксама тэндэнцыя ў літаратуры таго часу). Ёй падаецца, што ў Нью-Ёрку цяжкое свінцовае неба, а дамы падобныя да скал, шэрыя хмары вісяць нізка і прамыя вуліцы манатонна цягнуцца з поўначы на поўдзень і з усходу на захад. Ды і сам горад, напоўнены людзьмі, стогне. Але кірмаш — цалкам вясёлы і прывабны для лірычнай гераіні: там садавіна пахне салодкай спеласцю.

Такія творы — светлыя каменьчыкі мазаікі — белыя, ружовыя, блакітныя. Жоўтыя і аранжавыя — гэта вершы для дзяцей: пра марскую ракавінку, што спявае песні караблёў, маракоў, папугаяў і трапічных дрэў, песні чароўных астравоў, якія людзі не могуць

знайсці, песні рыб і каралаў пад хвалямі… Сустракаюцца ў агульнай карціне кнігі і сінія плямы — сімвалы задуменнасці, разваг над сэнсам жыцця, падману, здрады. Лірычная гераіня — таленавіты філосаф, яна задае сабе пытанне: “Хто пераможца: мы ці Лёс?”, яна дадумваецца да сапраўды геніяльных метафар: “Жыццё — паток, які мы пасыпаем, пялёстак за пялёсткам, кветкамі свайго сэрца. І бачым толькі радасны пачатак іх шляху”. Але яна — адзінокі філосаф: яе рукі “абдымалі пустату — толькі ўсход сонца”, калі яна адна, то ведае, “што дні нараджаюцца мёртвымі, і свет замірае”. У той жа час яна — моцная асоба: “Ты ляжыш каля майго сэрца, як у гняздзе, звітым у міры, але ніколі не даведаешся, якая я разбітая, як цяжка мне сваім цілым даваць табе адпачынак. Я кахаю цябе так моцна, што ты асляпляеш маю свабоду і адводзіш ад правільнага выбару. Злятуйся, падымі свае апушчаныя крылы і ідзі”.

Сумны настрой вершаў, душэўная моц — вынік драматычнага лёсу аўтаркі. Асабістае жыццё Эмі Лоўэл не складвалася: у той год, калі яна чакала прапановы ад патэнцыйных жаніхоў, ніхто не захацеў заваладаць яе сэрцам. Крыху пазней малады чалавек зрабіў прапанову, і яна пагадзілася, але жаніх перадумаў і ажаніўся з іншай жанчынай. Дэпрэсія? Магчыма, але ў яе былі і іншыя інтарэсы, больш важныя, чым проста перажыванні нядачы.

Усё жыццё Эмі Лоўэл калекцыяніравала кнігі, падтрымлівала бібліятэкі і адукацыю. Яна была зачараваная тэатрам. Некалькі год працавала над маштабнай біяграфіяй Джона Кітса, кніга распавядала амаль пра кожны дзень жыцця знакамітага паэта-рамантыка. Яна была сапраўды яркай, нават эксцэнтрычнай асобай. Насіла пенснэ і заўсёды збірала валасы ў адметную прычоску “пампадур”. Спала на ложку з шаснаццаццю падушкамі, да Першай сусветнай вайны трымала аўчарак. Яна закрывала тканінай люстэркі і спыняла гадзіннікі (бо “яны драбняць нашу часту вечнасці”), паліла цыгары — не вялікія і чорныя, як часам пісалі, але маленькія: як Эмі Лоўэл сама казала, яны адцягвалі менш увагі ад працы, бо іх можна было паліць даўжэй. Яна спала да трох гадзін дня і працавала ўсю ноч, была добрым аратарам. Галоўнае — стала добрай паэткай, хоць знакаміты паэт Эзра Паўнд часам з яе насміхаўся — з-за багацця, дзелавой хваткі. Але менавіта гэтыя рысы ў спалучэнні з унутранай сілай дапамаглі ёй атрымаць сваю частку вечнасці — застацца жыць у кнігах.

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

Выхаванне, адукацыя і навучанне спецыяльных груп асоб

Пятница, Т. В. Грамота? Да!: занятия по обучению грамоте детей дошкольного возраста / Т. В. Пятница. — 5-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 124 с. — 1213 экз. — ISBN 978-985-538-487-9.

Пятница, Т. В. Лексика + грамматика = ...: пособие по развитию лексико-грамматического строя речи у детей 4–6 лет: в 3 ч. / Т. В. Пятница. — 7-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — ISBN 978-985-538-450-3. #(BY-NBCB-11-10209m)#

Ч. 1. — 124 с. — 1013 экз. — ISBN 978-985-538-480-0.

Ч. 2. — 99 с. — 1213 экз. — ISBN 978-985-538-445-9.

Ч. 3. — 103 с. — 1213 экз. — ISBN 978-985-538-446-6.

Уроки логопеда: [речевая гимнастика, игры для развития речи, пальчиковая гимнастика, говорим правильно и красиво / автор-составитель Вера Надеждина]. — Минск: Харвест, 2011. — 127 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-9333-3 (в пер.).

Устранение недостатков в произношении / [авторы-составители: Н. А. Губарь, С. В. Матюнина]. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 106 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-520-449-8.

Хитрюк, В. В. Основы обучения и воспитания детей с особенностями психофизического развития: практикум для студентов учреждений высшего образования / В. В. Хитрюк; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2011. — 223 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-498-450-6.

Хитрюк, В. В. Основы обучения и воспитания детей с особенностями психофизического развития: вопросы и ответы: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям: 1-02 06 02-06 Технология (обслуживающий труд). Социальная педагогика; 1-01 02 02-09 Начальное образование. Социальная педагогика / В. В. Хитрюк; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2011. — 198 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-498-465-0.

Шергилашвили, Ю. К. Предупреждение и коррекция нарушений звукопроизношения у детей: методические рекомендации / Ю. К. Шергилашвили; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2011. — 76] с. — 52 экз.

Ярмарка звуков: дидактический материал для коррекции произношения звуков [л], [л`], [р], [р`]: практическое пособие для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / [составитель М. В. Кастюкевич]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 71 с. — 1813 экз. — ISBN 978-985-538-570-8.

Прафесійная і сярэдняя спецыяльная адукацыя

Сборник поурочных тестов. Общая биология. 10 класс / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический колледж; [составитель: И. В. Бирюкова]. — Витебск: ВГТК, 2011. — 100 с. — 60 экз.

Вышэйшая адукацыя. Універсітэты

Баранов, Л. Г. Подготовка студентов в группах спортивного совершенствования по У-шу саньда: методические рекомендации: [для студентов] / Л. Г. Баранов; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2011. — 65 с. — 67 экз.

Барков, В. А. Научно-методические основы лыжной подготовки будущих учителей начальных классов: монография / В. А. Барков, Ю. В. Сак; Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2011. — 143 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-515-467-0.

Браиловская, Л. Е. Особенности занятий в вокальных классах педагогических факультетов: учебно-методические материалы: [для преподавателей педагогических факультетов по специальности «Музыкальное искусство»] / Л. Е. Браиловская; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2011. — 47 с. — 47 экз.

Внедрение современных педагогических технологий для улучшения качества образовательного процесса: материалы международной научно-методической конференции (Минск, 13–14 сентября 2011 г.) / [под редакцией Б. М. Хрусталева, В. Л. Соломахо]. — Минск: БНТУ, 2011. — 225 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на английском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-815-6.

Высшая школа: проблемы и перспективы: 10-я международная научно-методическая конференция, Минск, 10 ноября 2011 г.: в 2 ч. — Минск: РИВШ, 2011. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-502-6.

Ч. 1. — 267 с. — Часть текста на английском языке. — ISBN 978-985-500-500-2.

Ч. 2. — 317 с. — Часть текста на белорусском языке. — ISBN 978-985-500-501-9.

Горовой, В. А. Физическая рекреация студентов: методические рекомендации: [для студентов] / В. А. Горовой; Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина. — Мозырь: МзГПУ, 2011. — 157 с. — 419 экз. — ISBN 978-985-477-462-6.

Инновационные технологии в инженерном образовании: материалы международной научно-практической конференции (Минск, октябрь 2011 г.) / [под редакцией Б. М. Хрусталева, В. Л. Соломахо]. — Минск: БНТУ, 2011. — 180 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-525-820-0.

Квастиани, Г. Ш. Методика преподавания народно-сценического танца: методические материалы: [для студентов] / Г. Ш. Квастиани; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2011. — 69 с. — 62 экз.

Кленина, В. В. Педагогическая практика: учебно-методический комплекс для студентов психолого-педагогического факультета специальности 1-01 02 02-03 Начальное образование. Музыкальное искусство / В. В. Кленина, С. Г. Козел; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2011. — 77 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-473-762-1.

Общие требования и методические рекомендации по выполнению курсовых, дипломных работ и магистерских диссертаций для экономических специальностей: 1-25 01 01 «Экономическая теория», 1-25 01 02 «Экономика», 1-25 01 04 «Финансы и кредит», 1-26 02 02 «Менеджмент» / [Н. А. Мельникова и др.; под редакцией Е. Э. Васильевой, Н. А. Мельниковой]; Белорусский государственный университет, Экономический факультет. — Минск: Четыре четверти, 2011. — 186 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-7026-03-6.

Проблемы биоэтики в системе медицинского образования: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений / Н. Ю. Коневалова [и др.]; под редакцией В. П. Дейкало; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра общей клинической биохимии, Кафедра нормальной физиологии. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 117 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-491-0.

Проблемы и перспективы организации научно-исследовательской работы студентов физического факультета: сборник материалов научно-методического семинара физического факультета, 28 октября 2011 г. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина; [под общей редакцией В. С. Секержицкого]. — Брест: БрГУ, 2011. — 22 с. — 50 экз.

Проблемы инженерно-педагогического образования в Республике Беларусь: материалы V Международной научно-практической конференции, 24–25 ноября 2011 г.: в 2 ч. / [редколлегия: Б. М. Хрусталев (гл. редактор) и др.]. — Минск: БНТУ, 2011. — ISBN 978-985-525-819-4.

Ч. 1. — 157 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-525-817-0.

Ч. 2. — 295 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-525-818-7.

Проблемы современного образования в техническом вузе: материалы II научно-методической конференции, Гомель, 10–11 ноября 2011 г. / [под общей редакцией О. Д. Асенчика]. — Гомель: ГГТУ, 2011. — 243 с. — Часть текста на белорусском языке. — 99 экз. — ISBN 978-985-535-111-6.

Программы воспитания на 2011–2015 гг.: информационно-методические материалы / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Управление воспитательной работы с молодежью; [составители: М. А. Дроботенко и др.; под общей редакцией Г. Ф. Ловшенко, Ж. И. Пахольчик]. — Минск: БНТУ, 2011. — 251 с. — 70 экз.

Профилактика табакокурения в студенческой среде: теоретический и практический материал / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Управление воспитательной работы с молодежью, Социально-педагогическая и психологическая служба; [составитель А. А. Костюкович]. — Минск: БГУИР, 2011. — 30 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-488-753-1.

Психологические основы информационного и развивающего обеспечения студентов: сборник научных статей / Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка; [редколлегия: Л. В. Марищук (гл. ред.) и др.]. — Минск: Тесей, 2011. — 169 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-463-442-5.

Специалист XXI века: психолого-педагогическая культура и профессиональная компетентность: материалы I Международной научно-практической конференции, 27–28 октября 2011 г., г. Барановичи, Республика Беларусь / [редколлегия: Ю. В. Башкирова (отв. ред.) и др.]. — Барановичи: БарГУ, 2011. — 242 с. — 15 экз. — ISBN 978-985-498-466-7.

Теория и практика инновационной подготовки инженеров-педагогов в современных условиях: сборник научных трудов преподавателей инженерно-педагогического факультета / Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина; [редколлегия: Б. В. Пальчевский (ответственный редактор) и др.]. — Мозырь: МзГПУ, 2011. — 221 с. — 100 экз. (1-й з-д 48). — ISBN 978-985-477-464-0.

Фещенко, А. П. Организация и производство работ по восстановлению большого (среднего) моста: учебно-методическое пособие: [курсовое проектирование : для студентов] / А. П. Фещенко; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра военно-специальной подготовки. — Гомель: БГУТ, 2011. — 187 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-468-855-8.

Широкоумова, Т. В. Анализ хозяйственной деятельности: методическое пособие по выполнению курсовой работы для студентов специальностей 1-25 01 03 «Мировая экономика», 1-25 01 07 «Экономика и управление на предприятии» / Т. В. Широкоумова, И. В. Борисевич; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Основы бизнеса». — Минск: БНТУ, 2011. — 81 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-525-635-0.

Арганізацыя вольнага часу

Путеводитель по Национальному парку «Нарочанский» / [Ежова О. С. и др.; фото: Рутковский Л. И., Яковишин Ю. Е.]; Национальный парк «Нарочанский». — Минск: Белорусский Дом печати, 2011. — 63 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-6995-01-2.

Этнаграфія. Звычаі. Фальклор

Археалогія, этнаграфія і гісторыя Магілёўшчыны і Верхняга Падняпроўя. Секцыя «Этнаграфічныя тканіны Падняпроўя»: матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі (Магілёў, 14–15 снежня 2009 г.) / [рэдкалегія: В. М. Аненкаў і інш.]. — Магілёў, 2011. — 149 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 50 экз.

Мода. Грамадскае жыццё. Цырыманіял

Традыцыйны ручнік Магілёўшчыны: сучасная рэканструкцыя / [складальнікі і падбор матэрыялаў: С. Б. Рыбакова, А. У. Чарапнёва; мастак В. В. Камароў]. — 2011. — 20 с. — 100 экз.

Фальклор у вузкім сэнсе

Антипословицы и афоризмы: [веселая и умная книга / автор-составитель Мирослав Вячеславович Адамчик]. — Минск: Харвест, 2011. — 318 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-9475-0 (в пер.).

Русский народный календарь: обычаи, поверья, приметы на каждый день / [автор-составитель Белов Николай Владимирович]. — Минск: Харвест, 2011. — 383 с. — 3000 экз. (доп. тираж). — ISBN 978-985-16-8800-1 (в пер.).

МАТЭМАТЫКА І ПРЫРОДАЗНАЎЧЫЯ НАВУКІ

Прырода. Ахова прыродных рэсурсаў

Заказник «Липичанская пуща» / [авторы текста, составители: В. С. Гуменный, А. Т. Маркевич, О. В. Созинов; фотографии: Д. Винчевский и др.]; ГПУРЛЗ «Липичанская пуща». — Гродно: Гродненская типография, 2011. — 44 с. — Часть текста на белорусском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-6835-91-2.

Состояние природной среды Беларуси: экологический бюллетень, 2010 г. / Национальная академия наук Беларуси, Министерство природных ресурсов и охраны окружающей среды; под общей редакцией В. Ф. Логинова. — Минск, 2011. — 395 с. — 1000 экз.

Матэматыка

Агейчик, Н. Н. Устный счет во 2 классе: математический тренажер / Н. Н. Агейчик. — Минск: Аверсэв, 2011. — 61 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-761-2.

Барбушина, С. Г. Простые задачи на сложение и вычитание: тетрадь для первоклассника / С. Г. Барбушина. — 6-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 86 с. — 3013 экз. — ISBN 978-985-538-555-5.

Гуцанович, С. А. Математика: 5-й класс: тропинками математики: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / С. А. Гуцанович, Н. В. Костюкович; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 126 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-533-116-3.

Гуцанович, С. А. Математика: 6-й класс: путешествие с математикой: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / С. А. Гуцанович, Н. В. Костюкович; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 144 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-117-0.

Задачи и упражнения по высшей математике. Линейное программирование. Математический анализ. Дифференциальные уравнения: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Государственный институт управления и социальных технологий БГУ, Кафедра экономики и управления бизнесом; [составители: В. А. Прокашева, Н. Н. Рачковский, Л. Г. Третьякова]. — Минск: ГИУСТ БГУ, 2011. — 110 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-491-076-5.

Задачи на проценты: задачник для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель Ю. В. Шарапов]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 102 с. — 1013 экз. — ISBN 978-985-538-475-6.

Канашевич, Т. Н. Математика: 3-й класс: путешествие в страну Занимательной математики: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Т. Н. Канашевич; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 56 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-118-7.

Канашевич, Т. Н. Математика: 4-й класс: путешествие в страну Занимательной математики: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Т. Н. Канашевич; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 120 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-119-4.

Канашевич, Т. Н. Математика: 5-й класс: путешествие в страну Занимательной математики: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Т. Н. Канашевич; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 88 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-120-0.

Мельников, О. И. Развивающая математика: 3–4-е классы / О. И. Мельников, Я. О. Янковская. — Минск: Аверсэв, 2012. — 218 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-533-103-3.

Попейко, Н. С. Высшая математика: учебно-методический комплекс для студентов-заочников первого курса экономических специальностей: в 2 ч. / Н. С. Попейко; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра инженерной математики. — Минск: БНТУ, 2011. — ISBN 978-985-525-474-5.

Ч. 2. — 2011. — 58 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-648-0.

Простые задачи по математике: 2-й класс: практикум для учащихся учреждений общего среднего образования: [в 2 ч. / составители: Н. Р. Мавлютова, Т. В. Мавлютова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2011–2012.

Ч. 2. — 2012. — 57 с. — 1813 экз. — ISBN 978-985-538-360-5. — ISBN 978-985-538-513-5 (ошибоч.).

Пучковская, Т. О. Математика: 9-й класс: угадай и докажи: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Т. О. Пучковская; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 125 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-136-1.

Разноуровневые карточки для индивидуальной работы по математике: 5-й класс: практикум для учащихся учреждений общего среднего образования: в 3 ч. / составитель А. М. Лукашенок. — Мозырь: Белый Ветер, 2011–2012. — ISBN 978-985-538-391-9.

Ч. 3. — 2012. — 109 с. — 1813 экз. — ISBN 978-985-538-507-4. — ISBN 978-985-538-508-1 (ошибоч.).

Разноуровневые карточки для индивидуальной работы по математике: 6-й класс: практикум для учащихся учреждений общего среднего образования: в 2 ч. / составитель А. М. Лукашенок. — Мозырь: Белый Ветер, 2012– — ISBN 978-985-538-522-7.

Ч. 2. — 2012. — 143 с. — 1813 экз. — ISBN 978-985-538-521-0.

Самостоятельные и контрольные работы по математике: 5-й класс: практикум для учащихся учреждений общего среднего образования: в 2 ч. / составитель С. П. Ермак. — Мозырь: Белый Ветер, 2012– — ISBN 978-985-538-519-7.

Ч. 2. — 2012. — 67 с. — 2013 экз. — ISBN 978-985-538-518-0.

Самостоятельные работы по математике: 2-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель Н. Р. Мавлютова]. — 3-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 66 с. — 3013 экз. — ISBN 978-985-538-557-9.

Современные проблемы математики и вычислительной техники: материалы VII Республиканской научной конференции молодых ученых и студентов, 24–26 ноября 2010 г.: [тезисы докладов: в 2 ч. / редколлегия: В. С. Рубанов – главный редактор и др.]. — Брест: БрГТУ, 2011. — ISBN 978-985-493-204-0.

Ч. 1. — 86 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-493-205-7.

Ч. 2. — 164 с. — 95 экз. — ISBN 978-985-493-206-4.

Составные задачи по математике: 2-й класс: практикум для учащихся учреждений общего среднего образования: [в 2 ч. / составители: Н. Р. Мавлютова, Т. В. Мавлютова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2011–2012. — ISBN 978-985-538-364-3. — ISBN 978-985-538-514-2 (ошибоч.).

Ч. 2. — 2012. — 61 с. — 1813 экз. — ISBN 978-985-538-363-6.

Тесты для тематического контроля по математике: 6-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Н. Н. Мынка. — 3-е изд., переработанное. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 49 с. — 3513 экз. — ISBN 978-985-538-525-8.

Федоров, И. В. Карточки для организации контроля по математике: 3-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / И. В. Федоров. — Минск: Сэр-Вит, 2011. — 101 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-419-598-8.

Централизованное тестирование. Математика: полный сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 228 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-148-4.

Централизованное тестирование. Математика: сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — Минск: Аверсэв, 2011. — 34 с. — 15000 экз. — ISBN 978-985-529-841-1.

61-я Белорусская математическая олимпиада = 61st Belarusian mathematical olympiad: сборник задач / [составители: И. И. Воронович, С. А. Мазаник]. — Минск: Белорусская ассоциация «Конкурс», 2011. — 55 с. — Текст на английском языке. — 250 экз. — ISBN 978-985-6821-92-2.

Алгебра

Алгебра + геометрия: 7-й класс: справочник для учащихся / [составитель А. М. Лукашенок]. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 66 с. — 1513 экз. — ISBN 978-985-538-527-2.

Алгебра + геометрия: 8-й класс: справочник для учащихся / [составитель А. М. Лукашенок]. — 6-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 58 с. — 1513 экз. — ISBN 978-985-538-528-9.

Алгебра + геометрия: 9-й класс: справочник для учащихся / [составитель А. М. Лукашенок]. — 5-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 83 с. — 1513 экз. — ISBN 978-985-538-560-9.

Ананченко, К. О. Алгебра учит рассуждать: 9-й класс: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / К. О. Ананченко, А. И. Караневская; Национальный институт образования. — Минск: Аверсэв, 2011. — 190 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-529-777-3.

Ананченко, К. О. Алгебра учит рассуждать. 7 класс: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / К. О. Ананченко, Л. Г. Королева; Национальный институт образования. — Минск: Аверсэв, 2011. — 139 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-529-768-1.

Ананченко, К. О. Алгебра учит рассуждать. 8 класс: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / К. О. Ананченко, И. А. Корнеева; Национальный институт образования. — Минск: Аверсэв, 2011. — 155 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-529-760-5.

Ананченко, К. О. Алгебра учит рассуждать. 10 класс: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / К. О. Ананченко, В. Н. Криштапович; Национальный институт образования. — Минск: Аверсэв, 2011. — 157 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-529-774-2.

Ананченко, К. О. Алгебра учит рассуждать. 11 класс: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / К. О. Ананченко, Т. Т. Талькова; Национальный институт образования. — Минск: Аверсэв, 2011. — 111 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-529-776-6.

Самостоятельные и контрольные работы по алгебре: 7-й класс: практикум для учащихся учреждений общего среднего образования: в 2 ч. / составитель С. П. Ермак. — Мозырь: Белый Ветер, 2012– — ISBN 978-985-538-524-1.

Ч. 2. — 2012. — 75 с. — 2013 экз. — ISBN 978-985-538-523-4.

Сборник задач по прикладной алгебре: для студентов факультета прикладной математики и информатики / [Д. Ф. Базылев и др.]; Белорусский государственный университет, Факультет прикладной математики и информатики, Кафедра высшей математики. — Минск: БГУ, 2011. — 65 с. — 50 экз.

Тесты для тематического контроля по алгебре: 7-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Т. А. Чернова. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 78 с. — 3013 экз. — ISBN 978-985-538-561-6.

Тесты для тематического контроля по алгебре: 8-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Г. А. Колошук. — 3-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 66 с. — 2513 экз. — ISBN 978-985-538-530-2.

Геаметрыя

Планиметрия: справочник для учащихся / составитель А. М. Лукашенок. — 8-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 51 с. — 2013 экз. — ISBN 978-985-538-529-6.

Страпко, В. М. Геометрия: курс лекций для студентов математического факультета специальностей 1-31 03 03-01 Прикладная математика, 1-31 03 06-01 Экономическая кибернетика, 1-02 05 05-01 Информатика. Иностранный язык (английский) / В. М. Страпко; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2011. — 68 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-473-758-4.

Тесты для тематического контроля по геометрии: 8-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Т. П. Кубеко. — 3-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 43 с. — 3013 экз. — ISBN 978-985-538-488-6.

Аналіз

Специальные математические методы и функции: методическое пособие для студентов специальностей 1-45 01 01 «Многоканальные системы телекоммуникаций», 1-45 01 02 «Системы радиосвязи, радиовещания и телевидения», 1-53 01 07 «Информационные технологии и управление в технических системах» заочной формы обучения / [В. В. Цегельник и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра высшей математики. — Минск: БГУИР, 2011. — 75 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-488-708-1.

Чытальная зала

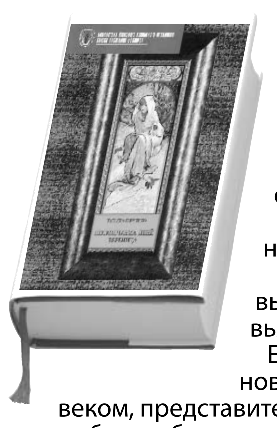

«Это время мимозы пьянит и поёт…»

Книга поэзии Татьяны Бирченко “Нескончаемая вереница дней” вышла в издательстве “Четыре четверти” в серии “Библиотека Минского городского отделения Союза писателей Беларуси”.

Пытливый читатель, готовый неспешно проникаться творчеством поэтессы, найдёт в её стихах отклики на ритмику Бродского и пышность рубаи Хайяма. “Не отнимешь, коли нету пышной клади”, — // выбрал нам Leukorus присловья. // Не хватает в нашем зимнем вертограде // элегического римского злословья. (***Свой диариуш открою…)

Её стихи сопровождаются эпиграфами из Бунина, Шагала, Заболоцкого, Трифонова. Они неспешны, а потому резко контрастируют со стремительно несущимся веком, представителям которого Татьяна Бирченко от всего сердца желает: “Пажи, менестрели!.. не будьте банальны, // о, будьте турнирны, танцорны, фатальны” (“Юным поэтам”).

Её поэтическая страна полна запоминающихся образов: город — “маг-забулдыга”, “закоренелый эстет” подмешивает в “варево” дней городских сумасшедших и “впридачу взорвёт оболочки // на страстных соцветьях каштанов”. Кот в стихах — “домового однокашник” ; “Мадам Август щедра и постепенна”, “мирит воробьёв, задравшихся из-за крошек вкусной булочки”; “Мохнатый домовой, вышаркивая тапком, // упрятывая утварь, не устаёт ворчать: // Откуда страсть летать, знать, чёртова прабабка, // сгорая на костре, успела передать!”; сокрытая лесной чащобой, колдует Баба-Яга.

В сборник вошли также “Легенда про Мадея” (о раскаявшемся разбойнике), “Баллада о Зербино” (по мотивам сказки Э. Л. де Лефевра “Зербино-нелюдим”, написанной в XIX веке) и поэма “Марк Шагал”.

Ольга ПАВЛЮЧЕНКО

Камбінаторны аналіз. Тэорыя графаў

Евтухова, С. М. Основы дискретной математики. Специальные главы высшей математики: пособие по одноименным дисциплинам для студентов специальности 1-36 04 02 «Промышленная электроника» и 1-40 01 01 «Информационные системы и технологии» дневной и заочной форм обучения / С. М. Евтухова, М. В. Задорожнюк, В. В. Кондратюк; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого, Кафедра «Высшая математика». — Гомель: ГГТУ, 2011. — 66 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-535-031-7.

Тэорыя імавернасцей і матэматычная статыстыка

Марченко, И. В. Теория вероятностей: методические рекомендации: [для студентов]: в 2 ч. / И. В. Марченко; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2011–

Ч. 1. — 2011. — 50 с. — 52 экз.

Астраномія. Зоркі. Сусвет

Левковский, В. В. О кинетике и энергетике бета-процессов в сверхплотном сильно замагниченном веществе / В. В.Левковский, В. С. Секежицкий. — Брест: БрГУ, 2011. — 37 с. — 20 экз.

Геадэзія. Дыстанцыйнае зандзіраванне. Картаграфія

Куновская, Г. М. Геодезия и фотограмметрия: учебно-методическое пособие для студентов специальности «Организация дорожного движения» / Г. М. Куновская, И. П. Дралова; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Изыскания и проектирование дорог». — Гомель: БГУТ, 2011. — 41 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-468-880-0.

Фізіка

Анцулевич, В. И. Физика: 11-й класс: повторяю физику, проверяю себя: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / В. И. Анцулевич; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 128 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-121-7.

Белая, О. Н. История физики: пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям: 1-02 05 02 Физика; 1-02 05 04 Физика. Дополнительная специальность / О. Н. Белая; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2011. — 146 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-501-972-6.

Горячун, Н. В. Физика: методическое пособие к выполнению контрольных работ для студентов специальности «Экономика и организация производства» заочной формы обучения / Н. В. Горячун; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — Минск: БГУИР, 2011. — 103 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-488-729-6.

Жилко, В. В. Физика: 10-й класс: решение творческих задач: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / В. В. Жилко, Л. Г. Маркович; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 125 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-129-3.

Захаревич, Е. В. Физика: 6-й класс: измерять – значит познавать: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Е. В. Захаревич; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 43 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-135-4.

Исаченкова, Л. А. Сборник задач по физике: 8-й класс: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, И. Э. Слесарь. — Минск: Аверсэв, 2012. — 138 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-968-5.

Исаченкова, Л. А. Физика: 7-й класс: наблюдай и исследуй сам: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Л. А. Исаченкова, Г. В. Пальчик; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 80 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-133-0.

Исаченкова, Л. А. Физика: 8-й класс: физика вокруг нас: рабочая тетрадь: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Л. А.Исаченкова, Г. В. Пальчик; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 75 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-533-134-7.

Научно-методические проблемы современной физики: тезисы докладов межвузовской научно-методической конференции, посвященной 300-летию со дня рождения М. В. Ломоносова, 17–18 ноября 2011 г. / [под общей редакцией В. С. Секежицкого]. — Брест: БрГУ, 2011. — 45 с. — Часть текста на английском языке. — 60 экз. — ISBN 978-985-473-761-4.

Сборник задач по физике: 9–11-е классы / [С. Н. Капельян и др.]. — 6-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 272 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-533-113-2.

Ваганні. Акустыка

Волосевич, А. В. Введение в нелинейную теорию колебательных и волновых процессов: курс лекций: в 2 ч. / А. В. Волосевич; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2008–2011. — ISBN 978-985-480-496-5.

Ч. 2: Нелинейные электростатические структуры в космической плазме. — 2011. — 81 с. — 52 экз. — ISBN 978-985-480-699-0.

Цяпло. Тэрмадынаміка

Григорьев, А. А. Термодинамика и статистика тепловых явлений: методическое пособие для иностранных слушателей подготовительного отделения / А. А. Григорьев; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Факультет доуниверситетской подготовки и профессиональной ориентации. — Минск: БГУИР, 2011. — 51 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-488-712-8.

Минский международный коллоквиум по физике ударных волн, горения и детонации (2; 2011). Второй Минский международный коллоквиум по физике ударных волн, горения и детонации, 14–18 ноября 2011 г.: тезисы докладов / [редколлегия: О. Г. Пенязьков, А. Д. Чорный]. — Минск: ИТМО НАН Беларуси, 2011. — 93 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 60 экз. — ISBN 978-985-6456-74-2.

Супраціўленне матэрыялаў

Курилович, Н. Н. Механика материалов: учебно-методическое пособие для студентов, магистрантов и аспирантов механических специальностей / Н. Н. Курилович; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет продовольствия, Кафедра прикладной механики. — Могилев: МгУП, 2011. — 321 с. — 55 экз. — ISBN 978-985-6979-22-7 (в пер.).

Хімія. Крышталяграфія. Мінералогія

Общая химия: для слушателей факультета профориентации и довузовской подготовки / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет; [авторы-составители: Григорьева Людмила Евгеньевна, Якушева Элеонора Евгеньевна]. — (2-е изд.). — Витебск: ВГМУ, 2011. — 296 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-466-352-4 (ошибоч.).

Сборник контрольных работ по химии: для слушателей заочного отделения факультета профориентации и довузовской подготовки / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет; [авторы-составители: Григорьева Людмила Евгеньевна, Якушева Элеонора Евгеньевна]. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 166 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-466-501-6.

Химия: 8-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель С. А. Литвинова]. — Минск: Кузьма, 2011. — 160 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-453-494-7.

Химия: 9-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель С. А. Литвинова]. — Минск: Кузьма, 2011. — 192 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-492-3.

Химия: пособие для самоподготовки слушателей факультета профориентации и довузовской подготовки / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет; [авторы-составители: Григорьева Людмила Евгеньевна, Якушева Элеонора Евгеньевна]. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 429 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-466-500-9.

Централизованное тестирование. Химия: полный сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 319 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-533-154-5.

Арганічная хімія

Органическая химия: учебно-методический комплекс для студентов биологического факультета специальностей 1-31 01 01 Биология, 1-33 01 01 Биоэкология, 1-02 04 04-01 Биология. Химия, 1-02 04 03-01 Химия. Биология, 1-49 01 02 Технология хранения и переработки животного сырья: в 2 ч. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина; [составители: Н. М. Голуб, А. И. Боричевский]. — Брест: БрГУ, 2009–2011. — ISBN 978-985-473-469-9.

Ч. 2: ... 1-91 01 01 Производство продукции и организация общественного питания. — 2011. — 288 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-473-764-5.

Органическая химия. Идентификация органических соединений: практикум: для студентов вузов по химико-технологическим специальностям / [С. Г. Михаленок и др.]; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2011. — 159 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-530-108-1.

Студенникова, Л. Д. Практическое руководство по органической химии: для студентов заочного отделения, обучающихся по специальности «Фармация»: [в 2 ч. / Л. Д. Студенникова]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011.

Ч. 1: Методические указания и контрольные работы. — 277 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-466-180-3.

Ч. 2: Учебно-методическое пособие для самоподготовки студентов лабораторно-практическим занятиям. — 112 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-466-180-3 (ошибоч.).

Навукі аб Зямлі. Дапаможныя геалагічныя навукі

Барковский, Е. В. Основы химии биогенных элементов: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по медицинским специальностям / Е. В. Барковский, С. В. Ткачев. — Минск: Вышэйшая школа, 2011. — 192 с. — 1300 экз. — ISBN 978-985-06-1995-2.

Біялагічныя навукі

Мартыненко, Л. П. Пособие для самоподготовки к практическим занятиям по общей биологии: для слушателей вечернего отделения факультета профориентации и довузовской подготовки / Л. П. Мартыненко, В. И. Колмогоров, А. А. Барановская; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 497 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-466-498-9.

Мартыненко, Л. П. Пособие для самоподготовки к централизованному тестированию по биологии: для слушателей заочного отделения факультета профориентации и довузовской подготовки / [Мартыненко Л. П.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 379 с. — 50 экз.

Мартыненко, Л.П. Сборник контрольных работ по биологии: для слушателей заочного отделения факультета профориентации и довузовской подготовки / [Мартыненко Людмила Петровна]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 180 с. — 50 экз.

Централизованное тестирование. Биология: полный сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2012. — 303 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-533-152-1.

Агульная і тэарэтычная біялогія

Песнякевич, А. Г. Введение в биотехнологию: 10-й класс: пособие для учащихся гимназий и лицеев с белорусским и русским языками обучения / А. Г. Песнякевич; Национальный институт образования. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2011. — 115 с. — 315 экз. — ISBN 978-985-471-472-1.

Агульная экалогія. Біягеаграфія

Кабушко, А. М. Экология и экономика природопользования: ответы на экзаменационные вопросы: [для студентов вузов] / А. М. Кабушко. — 3-е изд., переработанное. — Минск: ТетраСистемс, 2011. — 142 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-251-8.

Агульная генетыка. Імунагенетыка. Відаўтварэнне

Картель, Н. А. Генетика = Genetics: энциклопедический словарь / Н. А. Картель, Е. Н. Макеева, А. М. Мезенко; Национальная академия наук Беларуси, Институт генетики и цитологии. — Минск: Беларуская навука, 2011. — 990 с. — Часть текста параллельно на английском и русском языках. — 300 экз. — ISBN 978-985-08-1311-4 (в пер.).

Біялогія клеткі і субклетачных часціц. Цыталогія

Банецкая, Н. В. Клетка: учебное наглядное пособие для управляемой самостоятельной работы студентов / Н. В. Банецкая; Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Белорусский государственный университет физической культуры. — Минск: БГУФК, 2011. — 50 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-6953-84-5.

Матэрыяльныя асновы жыцця. Біяхімія

Основы молекулярно-генетического анализа: лабораторный практикум / [Баранов О. Ю. и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2011. — 43 с. — 59 экз. — ISBN 978-985-480-741-6.

Батаніка

Жукова, И. И. Ботаника: морфология и анатомия растений: курс лекций / И. И. Жукова; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2011. — 110 с. — 87 экз. — ISBN 978-985-480-724-9.

Свирид, А. А. Атлас контроля знаний по ботанике: альгология и микология: пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям: 1-02 04 01 Биология; 1-02 04 04 Биология. Дополнительная специальность; 1-02 05 05 География. Дополнительная специальность (1-02 04 05-01 География. Биология); 1-02 04 06 Химия. Дополнительная специальность (1-02 04 06-01 Химия. Биология); 1-02 04 07 Биология. Валеология / А. А. Свирид, А. В. Деревинский, И. Э. Бученков; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2011. — 191 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-541-014-1.

ПРЫКЛАДНЫЯ НАВУКІ. МЕДЫЦЫНА. ТЭХНАЛОГІЯ

Медыцына. Ахова здароўя

Студенческая медицинская наука XXI века: материалы XI Международной научно-практической конференции, 3–4 ноября 2011 г. / [редколлегия: С. А. Сушков (председатель) и др.]. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 395 с. — Часть текста на английском и белорусском языках. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-504-7.

Анатомія

Ковалевич, Н. Ф. Цитология и гистология: учебно-методический комплекс для студентов биологического факультета, обучающихся по специальности 1-31 01 01-02 Биология (научно-педагогическая деятельность), 1-33 01 01 Биоэкология: в 2 ч. / Н. Ф. Ковалевич, А. Н. Тарасюк; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2011– — ISBN 978-985-473-768-3.

Ч. 1. — 2011. — 79 с. — 130 экз. — ISBN 978-985-473-769-0.

Усович, А. К. Практикум по анатомии человека: для студентов стоматологического факультета / А. К. Усович, П. М. Трясучев; под редакцией А. К. Усовича; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011–

Ч. 1: Аппарат движения. — 2011. — 140 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-379-1.

Гігіена. Асабістая гігіена

Батмангхелидж, Ф. Вода для здоровья / Ф. Батмангхелидж; [перевел с английского О. Г. Белошеев]. — 7-е изд. — Минск: Попурри, 2011. — 284 с. — 20000 экз. — ISBN 978-985-15-1447-8.

Живая вода: дар самой природы. — Минск, 2011. — 23 с. — 3000 экз.

Общая гигиена: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по медицинским специальностям: в 2 ч. / [Н. Л. Бацукова и др.]. — Минск: Издательство Гревцова, 2012– — ISBN 978-985-6954-35-4.

Ч. 1. — 2012. — 159 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-6954-38-5.

Укра, М. Чай на здоровье / Марк Укра; [перевела с английского О. Е. Продан]. — 2-е изд. — Минск: Попурри, 2011. — 287 с. — 7560 экз. — ISBN 978-985-15-1473-7.

Фишер, Н. У тебя мужское достоинство: пора все знать: [молодежи о половой гигиене] / Ник Фишер; [перевела с английского Ю. Е. Андреева]. — Минск: Попурри, 2011. — 141 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-15-1442-3.

Сацыяльная гігіена. Арганізацыя аховы здароўя

Глушанко, В. С. Общественное здоровье и здравоохранение: пособие: для студентов высших учебных заведений / В. С. Глушанко; под редакцией В. П. Дейкало; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра общественного здоровья и здравоохранения. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 491 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-466-494-1.

Одновол, Л. А. Основы безопасности жизнедеятельности: 4-й класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / Л. А. Одновол. — Минск: Аверсэв, 2012. — 39 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-19-0021-9.

Спагасьбіт: гістарычны зборнік: [альманах] / Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь, Навукова-даследчы інстытут пажарнай бяспекі і праблем надзвычайных сітуацый, Музей пажарнай і аварыйна-ратавальнай справы; рэдакцыйная рада: У. А. Вашчанка [і інш.]. — Мінск, 2011–

Вып. 1. — 2011. — 90 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 299 экз.

Лякарстваэнаўства. Фармакалогія. Таксікалогія

Баранова, О. В. Гармонизация тела: теория и практика: [практическое пособие] / О. Баранова. — Минск: Простыя лекі, 2011. — 79 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-90259-1-4.

Йога для пальцев: исцеляющие мудры / [составитель С. Е. Иванов]. — Минск: Попурри, 2011. — 223 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-15-1469-0.

Новейший справочник современных лекарственных средств / [автор-составитель Мирослав Вячеславович Адамчик]. — Минск: Харвест, 2010. — 639 с. — 7000 экз. (доп. тираж). — ISBN 978-985-16-7197-3 (в пер.).

Паталогія. Клінічная медыцына

Беляева, Л. М. Острые аллергические реакции у детей: учебно-методическое пособие / Л. М. Беляева, Н. В. Микульчик, Е. В. Войтова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра педиатрии. — Минск: Альвенто, 2011. — 54 с. — 1000 экз.

«Детская паллиативная помощь в Восточной Европе», международная конференция (5; 2011). V Международная конференция «Детская паллиативная помощь в Восточной Европе», 2–29 октября 2011 г. — Минск, 2011. — 118 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 200 экз.

Кульпанович, А. И. Мукополисахаридозы: основные клинические проявления, принципы диагностики, лечения и реабилитации: методические рекомендации / А. И. Кульпанович, В. Д. Кулак, И. В. Наумчик; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, ГУ «Республиканский научно-практический центр «Мать и дитя». — Минск: Тесей, 2011. — 39 с. — 45 экз. — ISBN 978-985-463-460-9.

Новикова, И. А. Клиническая биохимия. Основы лабораторного анализа: учебное пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего медицинского образования по специальности «Медико-диагностическое дело» / И. А. Новикова, А. С. Прокопович; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Гомельский государственный медицинский университет. — Гомель: ГГМУ, 2011. — 166 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-506-376-7.

Прыватная паталогія

Лис, М. А. Пропедевтика внутренних болезней: учебник для студентов высших учебных заведений по специальности «Лечебное дело» / М. А. Лис, Ю. Т. Солоненко, К. Н. Соколов. — Минск: Издательство Гревцова, 2012. — 494 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6954-23-1.

Захворванні сардэчна-сасудзістай сістэмы і крыві ў цэлым

Атрощенко, Е. С. Стенокардия напряжения: 166 вопросов и ответов / Е. С. Атрощенко. — Минск: Белпринт, 2011. — 306 с. — 310 экз. — ISBN 978-985-459-221-3.

Гемостазиология в клинической и лабораторной практике: учебное пособие для слушателей системы последипломного медицинского образования / [В. С. Камышников и др.]. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2011. — 319 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-471-461-5 (в пер.).

Методы исследования ортостатических реакций / В. И. Козловский [и др.]. — Витебск: ВГМУ, 2010. — 254 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-466-373-9.

Захворванні дыхальнай сістэмы. Аталогія

Парамонова, Н. С. Небулайзерная терапия в практике педиатра: методические рекомендации / Н. С. Парамонова. — Минск: Парадокс, 2011. — 39 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-451-270-9.

Чекан, В. Л. Профилактика осложнений после вмешательств на носовой перегородке / В. Л. Чекан, И. В. Сидоренко. Ронхопатия и синдром обструктивного апноэ сна (этиопатогенез): учебно-методические рекомендации / В. Л. Чекан, Л. Г. Петрова, И. В. Сидоренко; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, [Кафедра оториноларингологии]. — Минск: Альвенто, 2011. — 27 с. — 1000 экз.

Захворванні стрававальнай сістэмы

Горгун, Ю. В. Диагностика целиакии у взрослых / Ю. В. Горгун; [Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования]. — Минск: Альвенто, 2011. — 199 с. — 1000 экз.

Карпук, И. Ю. Курс лекций по ортопедической стоматологии: для студентов 3-го курса стоматологического факультета / И. Ю. Карпук, Н. А. Карпук; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра общей стоматологии с курсом ортопедической стоматологии. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 254 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-466-464-4.

Князева, М. А. Алгоритм описания рентгенограмм в терапевтической стоматологии: учебно-методическое пособие для студентов стоматологического факультета / Князева М. А., Чернявский Ю. П.; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011–
Ч. 1. — 2011. — 57 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-466-286-2.

Петрова, Л. Г. Этиопатогенез и консервативное лечение хронического воспаления глоточной миндалины у детей / Л. Г. Петрова, А. В. Лосев; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра оториноларингологии. — Минск: Альвенто, 2011. — 22 с. — 1000 экз.

Захворванні апорна-рухальнай сістэмы

Кнопф, К. Лечебные упражнения для плечевых суставов / Карл Кнопф; [перевела с английского Ю. Е. Андреева]. — Минск: Попурри, 2011. — 160 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1479-9.

Кундер, Е. В. Псориатический артрит: монография / Кундер Елена Владимировна; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 254 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-490-3. — ISBN 987-985-466-490-3 (ошибоч.).

Медикаментозное лечение остеопороза у взрослых: учебно-методическое пособие / [Э. В. Руденко и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусская медицинская академия последипломного образования, Кафедра кардиологии и ревматологии. — Минск: Альвенто, 2011. — 37 с. — 1000 экз.

Псіхіятрыя. Псіхічныя хваробы

Шизофрения и близкие к ней расстройства: в помощь пациентам и их родственникам / Международное благотворительное общественное объединение «Здоровье в XXI век»; [составитель: Е. А. Хмельницкая]. — Минск: МБОО «Здоровье в XXI век», 2011. — 30 с. — 250 экз.

Інфекцыйныя захворванні

Практикум инфекциониста поликлиники и стационара / [В. И. Комар и др.]. — Минск: Тесей, 2011. — 130 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-463-421-0.

Эпидситуация по ВИЧ/СПИД в Республике Беларусь, 2010 год / Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Республиканский центр гигиены, эпидемиологии и общественного здоровья, Отдел профилактики ВИЧ/СПИД. — Минск, 2011. — 30 с. — 300 экз.

Параўнальная паталогія. Ветэрынарыя

Малашко, В. В. Морфогенез многокамерного желудка телят с разной живой массой при рождении: монография / В. В. Малашко, Г. А. Тумилович; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Гродненский государственный аграрный университет. — Гродно: ГрГАУ, 2011. — 172 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6784-95-1.

Паразитология и инвазионные болезни животных. Практикум: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальностям «Ветеринарная медицина», «Ветеринарная санитария и экспертиза» / [А. И. Ятусевич и др.]; под редакцией А. И. Ятусевича. — Минск: ИВЦ Минфина, 2011. — 311 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6993-46-9.

Інжынерная справа. Тэхніка ў цэлым

Андреевец, Ю. А. Теория и проектирование гидропневмосистем: курс лекций по одноименной дисциплине для студентов специальности 1-36 01 07 «Гидропневмосистемы мобильных и технологических машин» дневной и заочной форм обучения / Ю. А. Андреевец, Ю. В. Сериков, С. М. Матвеенкова; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого, Кафедра «Гидропневмоавтоматика». — Гомель: ГГТУ, 2011. — 101 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-535-027-0.

Современные проблемы гидропневмосистем машин: сборник докладов международной научно-практической конференции, посвященной 60-летию создания автотракторного факультета Белорусского национального технического университета, 24–28 октября 2011 г., г. Минск / [редколлегия: Сафонов А. И. и др.]. — Минск: БНТУ, 2011. — 198 с. — 50 экз.

Выпрабаванні матэрыялаў. Тавараназнаўства

Биоэнергетика: пособие для студентов высших учебных заведений групп специальностей 74 06 Агроинженерия / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра энергетики; [составители: В. А. Коротинский, К. Э. Гаркуша]. — Минск: БГАТУ, 2011. — 145 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-434-8.

Шеремет, Е. А. Оценка биологических повреждений товаров: курс лекций: для студентов специальностей 1-54 01 01-04 «Метрология, стандартизация и сертификация (легкая промышленность)», 1-25 01 09 «Товароведение и экспертиза товаров» / Е. А. Шеремет; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВГТУ, 2011. — 80 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-481-250-2.

Агульнае машынабудаванне. Тэхналогія машынабудавання

Мычко, В. С. Основы технологии машиностроения: учебное пособие для учащихся учреждений, реализующих образовательные программы профессионально-технического образования по специальностям «Механическая обработка металла на станках и линиях», «Техническая эксплуатация оборудования», «Технология обработки металлов давлением» / В. С. Мычко. — Минск: Вышэйшая школа, 2011. — 381 с. — 950 экз. — ISBN 978-985-06-2014-9 (в пер.).

Наука и технологии: инновации и качество: материалы международной научно-практической конференции, 24–25 ноября 2011 г., г. Барановичи, Республика Беларусь / [редколлегия: И. А. Богданович (отв. ред.) и др.]. — Барановичи: БарГУ, 2011. — 214 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-498-463-6.

Новые материалы, оборудование и технологии в промышленности: материалы международной научно-технической конференции молодых ученых, Могилев, 17–18 ноября 2011 г. / [редколлегия: И. С. Сазонов (гл. редактор) и др.]. — Могилев: Белорусско-Российский университет, 2011. — 289 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-492-099-3.

Цеплавыя рухавікі ў цэлым. Паравыя машыны. Паравыя катлы

Есьман, Р. И. Техническая термодинамика: методическое пособие и типовые задачи для студентов специальностей 1-43 01 05 «Промышленная теплоэнергетика», 1-43 01 04 «Тепловые электрические станции», 1-43 01 08 «Паротурбинные установки АЭС», 1-53 01 04 «Автоматизация и управление энергетическими процессами» / Р. И. Есьман, А. В. Бегляк, И. Л. Качар; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Промышленная теплоэнергетика и теплотехника». — Минск: БНТУ, 2011. — 58 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-633-6.

Электраэнергетыка. Вытворчасць, передача і рэгуляванне электраэнергіі

Молниезащита и защита от статического электричества мест хранения вооружения, военной техники и боеприпасов: пособие: [для слушателей] / [А. Н. Капусто и др.]; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2011. — 117 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-544-027-8.

Правила электроснабжения: утверждены постановлением Совета Министров Республики Беларусь 17 октября 2011 г. № 1394. — Минск: Экономэнерго, 2011. — 88 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-7029-01-3.

Русан, В. И. Монтаж электрооборудования и средств автоматики / В. И. Русан, Ю. С. Почанин; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет. — Минск: БГАТУ, 2011. — 481 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-433-1.

Радыётэхніка

Носков, В. В. Основы радиотехники и радиоэлектроники для специалистов нерадиотехнических специальностей: пособие: [для курсантов] / В. В. Носков, Р. А. Янакевич, А. Э. Кашпур; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2011. — 69 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-544-034-6.

Электрасувязь. Тэхніка і апаратура для перадачы выяў

Применение математических методов в проектировании электронных устройств: методическое пособие по дисциплинам «Основы математической теории планирования эксперимента» и «Математические методы в проектировании технических изделий» для студентов специальности «Техническое обеспечение безопасности» заочной формы обучения / [С. М. Боровиков и др.]; под редакцией С. М. Боровикова; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра радиоэлектронных средств. — Минск: БГУИР, 2011. — 47 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-488-687-9.

Цеплавыя рухавікі (акрамя паравых машын і паравых турбін)

Кухаренок, Г. М. Теория рабочих процессов двигателей внутреннего сгорания: методическое пособие для студентов заочной формы обучения специальности 1-37 01 01 «Двигатели внутреннего сгорания» / Г. М. Кухаренок; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Двигатели внутреннего сгорания». — Минск: БНТУ, 2011. — 60 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-634-3.

Тэхналогія механаапрацоўкі ў цэлым: працэсы, інструмент, абсталяванне і прыстасаванні

Клименков, С. С. Проектирование заготовок в машиностроении: практикум: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по машиностроительным специальностям / С. С. Клименков; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВГТУ, 2011. — 245 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-481-238-0.

Ваенная тэхніка. Тэхніка ваенна-марскога флоту

Ермаков, Д. В. Средства связи командно-штабных и командирских машин управления: пособие / Д. В. Ермаков, К. А. Гавриленко; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2011. — 169 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-544-019-3.

Ликсо, В. В. Ножи: 50 самых лучших / [Ликсо Вячеслав Владимирович]. — Минск: Харвест, 2011. — 35 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-9824-6.

Ликсо, В. В. Оружие пехоты: 450 лучших образцов / В. В. Ликсо. — Минск: Харвест, 2011. — 255 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-9454-5 (в пер.).

Пинчук, П. И. Устройство и проектирование артиллерийских орудий. Действие выстрела на артиллерийское орудие: пособие: [для курсантов] / П. И. Пинчук, Ю. И. Аникеев; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2011. — 66 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-544-037-7.

Управление огнем артиллерии: поражение целей снарядами с неконтактными взрывателями: пособие: [для курсантов / В. М. Михненок и др.]. — Минск: ВА РБ, 2011. — 59 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-544-035-3.

Дарогі. Чыгункі. Рэйкавыя дарогі

7 августа – День железнодорожника!: с профессиональным праздником, труженики стальных магистралей! / спецвыпуск подготовлен редакцией газеты «Транспортный вестник» при поддержке государственного объединения «Белорусская железная дорога»; [главный редактор Николай Лещенко]. — Минск : Редакция газеты «Транспортный вестник», 2011. — 114 с. — 2000 экз.

Аўтадарожнае будаўніцтва

Резанович, О. А. У всех на виду: ОАО «Дорожно-строительный трест № 6» / О. А. Резанович, А. Д. Филанович, А. И. Резанович. — Минск: Белстан, 2011. — 175 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6944-30-0 (в пер.).

Авіяцыя і касманаўтыка

Панасюк, М. К созвездиям: к 70-летию со дня рождения Петра Ильича Климука / Микола Панасюк. — 4-е изд., дополненное и переработанное. — Брест: Брестская типография, 2011. — 15 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-524-101-1.

Сельская гаспадарка ў цэлым

Сельское хозяйство – проблемы и перспективы: сборник научных трудов: в 3 т. / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Гродненский государственный аграрный университет; под редакцией В. К. Пестиса. — Гродно: ГрГАУ, 2011. — 100 экз. — ISBN 978-985-6784-91-3. — ISSN 2220-5888.

Т. 1: Зоотехния. Ветеринария. — 442 с. — Часть текста на английском языке. — ISBN 978-985-6784-92-0.

Т. 2: Экономика: (вопросы аграрной экономики). — 202 с. — Часть текста на английском языке. — ISBN 978-985-6784-93-7.

Т. 3: Агрономия. — 284 с. — ISBN 978-985-6784-94-4.

Арганізацыя і кіраванне сельскагаспадарчай вытворчасцю

Новые подходы к экологической оптимизации хозяйственных угодий и приграничных территорий Белорусского Полесья: сборник материалов Региональной научно-практической конференции, Брест, 16–17 июня 2011 г. / [под общей редакцией А. С. Шика]. — Брест: БрГУ, 2011. — 54 с. — 45 экз. — ISBN 978-985-473-757-7.

Сельскагаспадарчыя машыны і прылады

Михайловский, Е. И. Эксплуатация зерноочистительно-сушильных комплексов отечественных производителей: учебное пособие для студентов высших учебных заведений группы специальностей 74-06 Агроинженерия / Е. И. Михайловский, И. Н. Шило; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет. — Минск: БГАТУ, 2011. — 347 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-422-5.

Техническое обеспечение производства продукции растениеводства: практикум: для студентов высших учебных заведений по специальности «Техническое обеспечение процессов сельскохозяйственного производства» / [А. В. Новиков и др.]; под редакцией А. В. Новикова; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет. — Минск: БГАТУ, 2011. — 406 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-519-404-1 (в пер.).

Паляводства

Возделывание просовидных культур в Республике Беларусь: монография / О. С. Корзун [и др.]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Гродненский государственный аграрный университет. — Гродно: ГрГАУ, 2011. — 188 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6784-90-6.

Землю трудом украшая: [о СПК «Федорский» Столинского района Брестской области / автор текста П. Н. Тишук; фото: П. Н. Тишук, В. В. Филанович]. — Брест: Полиграфика, 2011. — 39 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-6970-32-3.

Организация системы ведения лугового хозяйства на основе комбинированного использования травостоев: отраслевой регламент / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Национальная академия наук Беларуси, РУП «НПЦ НАН Беларуси по земледелию», РУП «Институт мелиорации»; [подготовили: П. И. Бурдук и др.]. — Минск, 2011. — 31 с. — 200 экз.

Садаводства ў цэлым

Макаревич, А. И. Лунный календарь садовода и огородника на 2012 год / А. И. Макаревич. — Минск, 2011. — 40 с. — 1500 экз.

Агульная жывёлагадоўля. Развядзенне млекакормячых жывёл і птушак

Большое молоко дается нелегко!: [о программе «Молоко» «ОАО «Экомол»]. — 2011. — 139 с. — 300 экз.

Осень, 2011: международная выставка собак CACIB FCI, 27 ноября 2011. Беларусь, 2011: международная выставка собак CACIB FCI, 26 ноября 2011: каталог. — Минск: Киреев Н. Б., 2011. — 136 с. — 1500 экз.

Рекомендации по работе с кроссом яичных кур «Беларусь коричневый» / Республиканское унитарное предприятие «Научно-практический центр НАН Беларуси по животноводству», Республиканское дочернее унитарное предприятие «Опытная научная станция по птицеводству»; [разработчики: В. С. Махнач и др.]. — Минск: ГИВЦ Минсельхозпрода, 2011. — 28 с. — 100 экз.

Рекомендации по системе оценки, отбора и использования петухов при искусственном осеменении / Республиканское унитарное предприятие «Научно-практический центр НАН Беларуси по животноводству», Республиканское дочернее унитарное предприятие «Опытная научная станция по птицеводству»; [разработчики: А. И. Киселев и др.]. — Минск: ГИВЦ Минсельхозпрода, 2011. — 24 с. — 100 экз.

Прадукты жывёлагадоўлі і палявання

Дегтяревич, И. И. Организация маркетинговой деятельности на примере молокоперерабатывающих предприятий Гродненской области: монография / И. И. Дегтяревич, А. А. Комендант; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Гродненский государственный аграрный университет. — Гродно: ГрГАУ, 2011. — 169 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6784-97-5.

Институт мясо-молочной промышленности: история и современность / [составитель: В. А. Потемкина; редколлегия: А. В. Мелещеня (главный редактор) и др.; фото: Е. В. Боровицкий]. — Минск: Институт мясо-молочной промышленности, 2011. — 154 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-90196-6-1.

Карпеня, М. М. Молочное дело: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Зоотехния» / М. М. Карпеня, В. И. Шляхтунов, В. Н. Подрез. — Минск: ИВЦ Минфина, 2011. — 253 с. — 550 экз. — ISBN 978-985-6993-47-6.

Развитие: ОАО «Барановичская птицефабрика» / [составители: О. А. Резанович, А. Д. Филанович, А. И. Резанович]. — Минск: Белстан, 2011. — 111 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6944-17-1 (ошибоч.).

Паляванне

Виноградов, А. Н. Большая энциклопедия охоты / А. Н. Виноградов, В. В. Ликсо, В. Н. Шунков. — Минск: Харвест, 2011. — 479 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-9280-0 (в пер.).

Хатняя гаспадарка

Каталог продукции – 2011. Бытовые электрические приборы и осветительная аппаратура / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь, Научно-производственное республиканское унитарное предприятие «Белорусский государственный институт стандартизации и сертификации» (БелГИСС). — Минск: БелГИСС, 2011. — 218 с. — 10 экз.

Харчаванне

Блюда из птицы / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: ТРАСКО, 2011. — 16 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-6980-62-9.

Бортник, О. И. Коньяк / [Бортник Ольга Ивановна]. — Минск: Харвест, 2011. — 35 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-9567-2.

Выпечка / [составитель Н. П. Воробей]. — Минск: ТРАСКО, 2011. — 16 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-6980-64-3.

Ермакович, Д. И. 365 блюд к праздникам и на каждый день / [Ермакович Дарья Ивановна]. — Минск: Харвест, 2011. — 207 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-9412-5 (в пер.).

Сборник технологических карт белорусских блюд: для организаций и объектов общественного питания всех форм собственности / ООО «Научно-информационный центр – БАК»; [составители: Н. В. Василькова, Н. В. Дмитренок]. — Минск: НИЦ-БАК, 2012. — 415 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6842-21-7 (ошибоч.).

Синяк, А. А. Коктейли для девушек: 100 самых популярных / [Синяк Арина Андреевна]. — Минск: Харвест, 2011. — 35 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-16-9365-4.

Технологические карты на полуфабрикаты: для организаций торговли и общественного питания всех форм собственности / ООО «Научно-информационный центр – БАК»; [составители: А. В. Власова, Н. В. Дмитренок]. — Минск: НИЦ-БАК, 2011. — 163 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6842-22-4.

Тэлекамунікацыя і дыстанцыйнае кіраванне

Бизнес-Беларусь, 2011/12: ежегодный бизнес-справочник / [составители: Акулова Г. и др.]. — 18-е изд. — Минск: Белфакта Медиа, 2011. — 895 с. — 20000 экз. — ISBN 978-985-6463-83-2.

Брест, Брестский район – 2011/2012: [информационный телефонный справочник / составители: Абакумова Т. и др.]. — Минск: Типография Макарова и К, 2011. — 370 с. — 15000 экз. (1-й з-д 2 тысячи). — ISBN 978-985-6818-56-4.

Контакт! Бобруйск, 2012: телефонный справочник / [составители: Акулова Г. и др.]. — 3-е изд. — Минск: Белфакта Медиа, 2011. — 129 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-6463-85-6.

Могилев, 2012: информационный телефонный справочник / [составители: Аврамчик И. Б., Клезович П. П.]. — Минск: Атилекс, 2011. — 96 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-90257-1-6.

Транспарт. Паштовая сувязь

Еловой, И. А. Разработка модели логистической цепи и определение ее основных параметров: учебно-методическое пособие для студентов специальностей «Коммерческая деятельность», «Транспортная логистика», «Организация перевозок и управление на транспорте» / И. А. Еловой; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Управление грузовой и коммерческой работой». — 3-е изд., переработанное и дополненное. — Гомель: БелГУТ, 2011. — 79 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-468-899-2.

Транспорт и логистика Республики Беларусь, 2011 = Transport and logistics of the Republic of Belarus, 2011: справочник / Министерство транспорта и коммуникаций Республики Беларусь, Министерство торговли Республики Беларусь, Ассоциация международных экспедиторов и логистики «БАМЭ»; [составители: И. И. Карбанович, И. Ф. Сорокина; под редакцией И. И. Карбановича; перевела на английский язык И. Г. Миклаш]. — Минск: Центр «БАМЭ-Экспедитор»: Печатный Дом «Вишневка», 2011. — 94 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6813-16-3 (Центр «БАМЭ-Экспедитор»). — ISBN 978-985-90182-3-7 (Печатный Дом «Вишневка»).

Дарожны (бязрэйкавы) транспарт

Жданович, В. Н. Экзаменационные билеты (комплексные): для подготовки водителей к теоретическим экзаменам по Правилам дорожного движения: согласовано с Управлением ГАИ МВД Республики Беларусь [4 августа 2011 г. № 6/11: новая редакция] / В. Н. Жданович. — Минск: Кузьма, 2011. — 63 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-453-501-2.

Жданович, В. Н. Экзаменационные билеты (тематические): для подготовки водителей к теоретическим экзаменам по Правилам дорожного движения: согласовано с Управлением ГАИ МВД Республики Беларусь [4 августа 2011 г. № 5/11: новая редакция] / В. Н. Жданович. — Минск: Кузьма, 2011. — 79 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-453-500-5.

30 октября 2011 – День автомобилиста и дорожника: с профессиональным праздником, дорогие друзья! / [Редакция газеты «Транспортный вестник; главный редактор Николай Лещенко]. — Минск: Редакция газеты «Транспортный вестник», 2011. — 137 с. — 2000 экз.

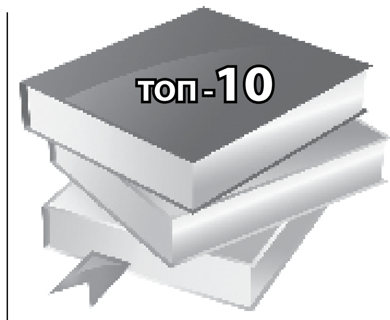

“Кнігарня пісьменніка”, г. Мінск

Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. А па сенцах ходзіць Бай…: беларускія народныя калыханкі і забаўлянкі. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2011.
2. Максім Багдановіч. Вянок. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2011.
3. Беларускія народныя казкі. — Мінск: Харвест, 2011.
4. Максім Багдановіч. Раманс. Пагоня. Слуцкія ткачыхі. — Мінск: Беларускі фонд культуры, 2011.

Зборнік вершаў паэта, выдадзены да 120-годдзя з дня яго нараджэння, складаецца з трох кніг. Кожны з вершаў надрукаваны на 10 мовах. “Слуцкія ткачыхі”, “Пагоня”, “Раманс” перакладзены на балгарскую, літоўскую, латышскую, нямецкую, украінскую, французскую, англійскую і іншыя мовы.

5. Вадим Деружинский. Забытая Беларусь. — Минск: Харвест, 2011.
6. Вадим Деружинский. Тайны белорусской истории. — Минск: ФУАинформ, 2011.
7. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2011.
8. Максім Багдановіч. Пясняр чыстае красы: успаміны, артыкулы, прысвячэнні. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2011.
9. Яраслаў Пархута. Сонечныя борці. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2011.
10. Уладзіслаў Сыракомля. Выбраныя творы. — Мінск: Беларуская навука, 2011.

Кнігі расійскіх выдавецтваў

1. Анна Ахматова. Легко обо мне подумай... — Москва: АСТ, 2011.
2. Сергей Лукьяненко. Непоседа. — Москва: АСТ, 2010.
3. Олег Рой. Ловушка для влюблённых. — Москва: Эксмо-Пресс, 2011.
4. Людмила Улицкая. Девочки. — Москва: АСТ, 2011.
5. Татьяна Устинова. С небес на землю. — Москва: Эксмо-Пресс, 2011.
6. Дэн Браун. Утраченный символ. — Москва: Астрель, 2011.
7. Януш Леон Вишневский. Любовь и другие диссонансы. — Москва: АСТ, 2011.
8. Пауло Коэльо. Валькирии. — Москва: АСТ, 2011.
9. Стефани Майер. Сумерки. — Москва: АСТ, 2011.
10. Габриэль Гарсиа Маркес. Сто лет одиночества. — Москва: АСТ, 2011.

Чем занять детей?

Каждый согласится, что дети — счастье для родителей. Но только родители со стажем понимают, сколько хлопот могут доставить эти милые создания! Чем занять их в свободное время? Наш вариант — хорошая книга. Представляем читателям "Кніжнага свету" издания для детей, вышедшие при участии ООО "Харвест".

Денис МАРТИНОВИЧ

«Я так люблю играть в футбол…»

Дорогие родители! Представьте, что вы ушли на работу или в магазин, а бабушки и дедушки живут слишком далеко. Вы возвращаетесь домой, а там вас ждут разбитые стёкла, раскрашенные обои и постриженные усы у кота.

Писательница **Галина Шалаева** предложила свой оригинальный способ, как избежать таких ситуаций — в книге **"Как себя вести. Правила поведения для хороших мальчиков и девочек"**. За "правильным" названием скрывается очень весёлая, прекрасно иллюстрированная книга стихов, которая поможет детям скорректировать своё поведение.

Сошлюсь на свой пример. В детстве мы с братом очень любили играть в футбол. Разумеется, предпочитали школьный стадион, расположенный около дома. Но во время оттепели с удовольствием играли в квартире. Результатом нескольких сильных ударов стали разбитая ваза и треснувшее оконное стекло. А вот как описывается похожая ситуация в книге: *"Я так люблю играть в футбол // И забивать в ворота гол! // Как жаль, что дома нет ворот, // Быть может, дверь нам подойдёт? // Удар! Ура! Я гол забил!!! // Но мяч от шкафа отскочил, // Со шкафа сбил большую вазу // — Осколки полетели сразу. // Вот ужас! Кто мог ожидать! // Не буду дома мяч гонять!"* Уверен, что такая лёгкая дидактика прекрасно поможет в воспитании ваших детей.

Для самых маленьких

Вот наступил долгожданный момент, когда дети угомонились. Но чтобы они не скучали, надо обязательно чем-нибудь занять их. А что может быть лучше, чем интересная книга? Конечно, детей надо сперва научить чтению, поэтому первое время вы будете вынуждены читать им вслух. Однако трудно найти более основательное капиталовложение: впоследствии дети научатся читать сами, благодаря чему будут грамотно писать (чтение развивает зрительную память), станут умными и начитанными. Поэтому постарайтесь найти хотя бы полчаса в день для совместного чтения. Для этого прекрасно подойдут книги **"Самым маленьким малышам"** и **"Лучшие стихи для малышей"**. Аудитория первой из книг понятна по названию. А вот составители второй подобрали произведения в соответствии с возрастом: стихи первого раздела рассчитаны на детей от года до трёх лет, второго — от трёх до семи лет. Стихи Агнии Барто, Самуила Маршака, многочисленные народные песенки и ряд других произведений не оставят вашего ребёнка равнодушным: *"Летом серый, зимой белый // Говорят: зверёк не смелый, // Но совсем он не трусишка, // Шустрый маленький зайчишка"*.

В чём секрет сказки, брат?

В общественном сознании сформировалось представление о том, что знаменитые **Братья Гримм** (Якоб и Вильгельм) являлись сказочниками. С одной стороны, это совершенно не соответствует действительности. Немецкие лингвисты, исследователи народной культуры своей страны, они считаются основателями германской филологии и германистики. А в конце жизни даже занимались созданием первого словаря немецкого языка. Но наибольшую известность они получили как авторы "Детских и семейных сказок", которые в настоящее время известны как "Сказки Братьев Гримм". Хотя, для объективности, братья собирали произведения на немецких землях и литературно обрабатывали их.

В книгу **"Сказки про зверей и про людей"** составители включили такие знаменитые на весь мир произведения, как "Заяц и ёж", "Бременские музыканты", "Гензель и Гретель", "Семь воронов" и "Мальчик-с-Пальчик". В чём секрет их популярности? В волшебных сказках возможно всё! Неторопливый ёжик оказывается быстрее зайца, непослушные мальчики превращаются в воронов, а во вкусном сахарном домике живёт злая-презлая ведьма. Но в каждой сказке всё заканчивается хорошо: добро, смелость и мужество побеждают зло, глупость и даже самое сильное колдовство.

Воробей — спаситель зверей

В первой четверти XX века **Корнея Чуковского** знали как острого литературного критика и исследователя творчества Некрасова. Ведь лишь в первой половине 1920-х годов вышла его знаменитая сказка **"Тараканище"**. Именно произведения этого жанра затмили для читателей другие работы Чуковского.

Помните, как начинается повествование? *"Ехали медведи // На велосипеде. // А за ними кот // Задом наперёд. // А за ним комарики // На воздушном шарике. // А за ними раки // На хромой собаке. // Волки на кобыле. // Львы в автомобиле. // Зайчики // В трамвайчике. // Жаба на метле... // Едут и смеются, // Пряники жуют"*. Но вдруг на дорогу выходит… маленький рыжий таракан! Он возомнил себя страшным великаном, прямо Тараканищем! И все звери (даже крокодил) испугались тараканьих усов и разбежались кто куда. В роли спасителя звериного царства выступает смелый Воробей. А вот как он сумел победить Таракана, юные читатели смогут узнать со страниц одноимённой книги Чуковского.

В издание вошли и такие произведения писателя, как "Мойдодыр", "Айболит", "Федорино горе", "Телефон", "Путаница", "Цыплёнок" и "Так и не так".

Советы девочкам…

Уважаемые читатели, как ваши дети относятся к труду? Если заниматься домашней работой с охотой и умением, то она может стать интересной. Как готовить разные салаты, варить щи, мыть полы? Как ухаживать за собой и своими вещами? Как заботиться о здоровье? Как организовать и весело отметить любой праздник? Обо всём этом и многом другом они узнают, прочитав книгу **Софьи Могилёвской "Девочки, книга для вас"**.

В этой книге ваша дочь познакомится с девочкой Капой. Как характеризует её сама автор, "она хорошая, но очень безалаберная. За всё берётся, однако никогда заранее не знает, как и что нужно делать. Поэтому у неё частенько бывают промахи". Но постепенно Капа всему научится. И сделает это вместе с вами и вашими детьми. Например, автор рассказывает историю о новых коньках, которые Капа не хотела вытереть, а к завтрашнему дню они покрылись ржавчиной. На основании этой истории С. Могилёвская рассказывает о правилах ухода за коньками.

Разумеется, может случиться так, что дочь не хочет ни шить, ни вязать, ни готовить, ни убирать. Всякую работу делает кто-то другой, и про них можно сказать так, как говорят про лодырей и бездельников: "Белые ручки чужие труды любят". Тогда им эта книга, конечно, не пригодится — она может показаться скучной. Однако хочется верить, что дети знают: всякая работа, в том числе и домашняя, действительно нужна и важна.

…и мальчикам

Каждый мальчишка мечтает стать настоящим мужчиной: сильным, здоровым, умным, вежливым и ответственным. А для этого нужно много знать и уметь применять эти знания на практике. Самый простой путь к осуществлению этой мечты предлагает **Дарья Ермакович**, автор книги **"Мальчики, книга для вас"**.

Согласитесь, в наши дни мальчикам просто необходимо одеваться со вкусом, уметь сочетать аксессуары, чтобы отлично выглядеть. И автор поможет читателям выбрать лучшие марки обуви и одежды.

Чтобы соответствующим образом вести себя в различных жизненных ситуациях, юный джентльмен должен знать правила этикета. Прочитав эту книгу, вы познакомитесь с правилами хорошего тона, узнаете, как разговаривать по телефону, вести себя в театре, музее и даже делать покупки.

Не стоит забывать и о здоровье — его значение в нашей жизни огромно, и ничто так не способствует его укреплению, как спорт. Ведь любые физические упражнения являются источником здоровья и залогом красоты. Но для того, чтобы занятия спортом приносили пользу, к ним следует подходить с умом. В книге есть отдельная глава, где даны дельные советы и указания о том, как правильно заниматься популярными видами спорта.

Также в этом издании представлено много вариантов того, как можно проводить свободное время. Что лучше взять с собой на рыбалку? Как быстрее разжечь костёр? Все ответы вы найдёте на страницах книги.

Кто такие генералы Голод и Мороз?

И вот перед нами здоровый, хорошо одетый, безукоризненно вежливый джентльмен, который в компании… молчит. Просто потому, что не умеет поддерживать разговор и не может заинтересовать своих собеседников.

"**Большая детская энциклопедия для мальчиков**" предлагает самые разнообразные сведения из различных сфер. Издание включает разделы "Чудеса света", "Сокровища мира", "Тайны истории", "Военные тайны", "Рыцари", "Пираты", "Военная техника", "Динозавры", "Животные".

Одной из интереснейших статей является "Наполеон в России", включённая в раздел "Военные тайны". Думаю, каждый читатель вкратце знает о событиях 1812 года, нападении Наполеона на Российскую империю, битве при Бородино и пожаре в Москве. Ну а те, кто имели счастье прочитать роман Льва Толстого "Война и мир", могут похвастаться тем, что словно побывали в том времени. Но даже великие писатели не всегда знают о тайнах тех или иных событий. Например, с 1810 до 1812 годов Наполеон пытался подкупить 60 генералов российской армии. На операцию было выделено 18 миллионов франков, но все военачальники оказались неподкупными. А французский маршал Ней назвал любопытную причину поражения своей страны: "Великую армию победили два генерала — Голод и Мороз". Речь шла о ситуации, когда его соотечественники оказались в Москве без провианта и вынуждены были отступать на запад. Поскольку к затяжным боевым действиям они не готовились, у солдат имелось лишь летнее обмундирование.

Множество других интереснейших фактов — на страницах энциклопедии.

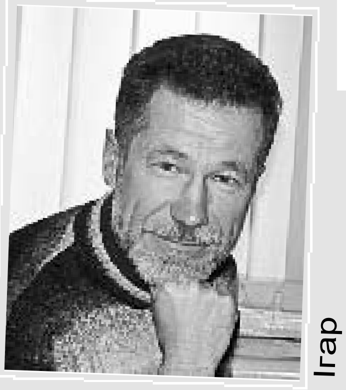
Ігар Сідарук

Пасля кропкі працяжнік не паставіш...

Абразкі

Смак салодкіх чарніц з кіслінкаю

Мілая аднакурсніца, я не бачыў цябе тысячу год!..

Ну можа, і не тысячу, але даўно, вельмі даўно. Так даўно, што маленькія дрэўцы ў тваім двары ўжо зазіраюць вершалінамі на гаўбцы дзявятага паверха, а ты за гэты час змяніла свой імідж, сваю фрызуру, і не дзевяць разоў, а болей.

І хто ж ведаў, што сёння ты станеш не толькі маёй прыязнай аднакурсніцай, а жанчынай, з якой мы падзелім ложак, пяшчоту, жарсць.

Але як банальна, як трывіяльна гучаць без кантэксту словы "пяшчота", "жарсць", "інтымная блізкасць"!.. Хоць кантэкст — ён існуе заўсёды.

І вось мы, яшчэ ў краме, купляем з табою "Венскі пірог", выбіраем чарнічны — ужо тады падсвядома адчуваю, што ёсць нешта глыбінна сексуальнае, няўмольна спакушальнае ў гэтым сінявата-чорным, вільготным вырабе кулінарыі, у яго салодкіх, з лёгкай кіслінкаю нетрах. А потым п'ём дзіўную, на тысячы зёлках настоеную гарбату на тваёй куханьцы, падобнай да невялічкага музея кававых прыстасаванняў — хоць сёння чамусьці так хочацца менавіта гарбаты…

І кожная зёлка з гэтае тысячы — як кожны год, калі я цябе не бачыў: са сваім смакам, матывам, адценнем. Толькі смак і адценні — ёсць не толькі ў зёлак. Я натхнёна распавядаю пра сваё жыццё; жнівеньскі вечар даўно спіць за вокнамі, — і з ціхім здзіўленнем адчуваю, што твае вусны могуць мець сёння не толькі чарнічны смак. Краёчкі кубкаў зноў пацеюць ад кіпеню; твае пальцы нібы выпадкова кранаюцца маёй рукі, маёй далоні — і я бачу, як заціскаю твой пальчык паміж сваіх зубоў: усё мацней, эратычней, адчайней!.. Ты ў хатнім вольным адзенні; гэта электрычнасць нізкага бра ці шалёна-дзіўныя іголачкі тваіх пагляду не дазваляюць мне адкрыта і неадрыўна — глядзець, проста глядзець у твае вочы? І я раптам хачу сесці да цябе бліжэй, і нарэшце знаходжу, сустракаюся з тваім позіркам — і разумею толькі адно, што нічога болей не разумею… Як і ты, дарэчы, таксама.

А ноччу, амаль пад ранне, была навальніца. Нібы зрушылася нязрушнае, нібы змянілася дадзенае, абрынулася, узарвалася тое, што ўзрывацца не мела права.

Хоць гэта, бясспрэчна, быў добры знак.

— Такі гром!.. А так спакойна…

— Ты хочаш так, каб і пазней?.. Пасля навальніцы?

— Вечна...

Можа быць. Можа быць, і напраўду вечныя толькі такія шчасліва выпадаючыя імгненні, мілыя, дарэчныя выпадковасці, усім лёсам наканаваныя чары — вечная аднакурсніца мая, чые вусны маюць смак не толькі салодкіх чарніц з кіслінкаю.

Калі немагчыма выдаліць тваю ўсмешку — як сэнс, як шэпт, як малітву…

Я ніколі не думаў, што знайду цябе ў віртуальнай прасторы. Заўсёды па-добраму кпіў з тых, хто шукаў знаёмстваў на сайтах. Паколькі заўсёды напрошвалася аналогія з бязмежным, вялікім кірмашом, дзе з бязлічы прапаноў можна выбраць найпрыгажэйшую курыцу або найцвярдзейшыя яйкі…

І вось, такі собіла. Перапіска, шквал паведамленняў, вечаровыя званкі й прыязныя, адкрытыя размовы. Пра што мы гаварылі? Ды пра ўсё: пра дзяцей і работу, пра кнігі й захапленні, пра грыбы ў лесе, пра любімыя стравы і нават пра былых каханак — "краёчкам"...

І з самага першага дня я адчуваў, ведаў, што ў цябе дзіўная, крыху насмешліва-загадкавая, недаравальна спакушальная і па-сонечнаму цёплая ўсмешка! Усмешка, якую не шукаюць спецыяльна, а калі знаходзяць — ціха дзякуюць Госпаду Богу…

Толькі яшчэ бывае Яму і крыху іншая падзяка. Невымоўная, неагучаная, але — відавочна чутная недзе там, у самых высокіх вышынях. Падзяка за ўсё, што шчасліва і да месца, што прыходзіць тады, калі павінна прыйсці. З тваімі залатымі спевамі валасоў, што цёплымі нотамі ахутваюць маё цела. З тваімі вуснамі, якія забараняюць мне есці звычайны вінаград, таму што маюць зусім іншы, незвычайны і аддана-даверлівы смак. З тваімі бясконца прыгожымі, ласкавымі, аксамітнымі, крыху ўздрыгваючымі рукамі й пальцамі, якія пакідаюць цёплыя, нават палымнеючыя дотыкі на маёй скуры.

Пакідаюць? Не, яны знаходзяць і распальваюць гэтыя полымя, агмень, зыркія вуглі — я, ты, мы разам адчуваем, як жар працінае, праходзіць праз нашыя целы, і сэрцы, і душы. І ўжо спеў нашых сэрцаў мяжуе, балансуе паміж спевам і крыкам, і зноў мне здаецца, што так і толькі так мы хочам з тобой дакрычацца да самога Госпада Бога!..

Мы паедзем, мы зноў паедзем, кожны ў свайм напрамку, калі ўсё скончыцца. Я — звозячы з сабою тваю ўсмешку, тваю насмешліва-загадкавую, недаравальна спакушальную і па-сонечнаму цёплую ўсмешку, а ты — мае словы. Мае ціхія словы, што "іншым разам бывае так, як не бывае ніколі".

А яшчэ праз некалькі дзён звыкла зайду на сайт, з прыемным прадчуваннем працягу, дыялогу, размовы і раптам убачу: "Прафайл выдалены". Магчыма, схаплюся за тэлефон, але спыню сам сябе: адшукваць выдаленых — а сэнс?..

Нашых пальцаў і рук менуэт вечаровы

Мне так падабаецца, калі мы размаўляем рукамі. Нашы пальцы дакранаюцца і знаходзяць адно аднаго. І трымцяць, і радуюцца ад гэтых крананняў, ад гэтых дотыкаў, што значаць важнае, нясуць многае, але сутнасць якіх — эратызм, давер і шчымлівасць.

І вось мы сядзім за столікам у кавярні, насупраць адно аднаго, і нашы рукі даўно і натхнёна вядуць сваю даверлівую, аголеную размову. У той размове — успаміны і гукі, пяшчотнасць і пахі, яблычныя аблокі і рамонкавае світанне.

Ты хочаць сказаць…

Так, ты хочаш сказаць, што кожны наш вечар — гэта полымя, у якое глядзець немагчыма. Магчыма толькі кінуцца, ускочыць, узарвацца пратуберанцамі, новымі сонцамі, лёгкімі абпальваючымі сусветамі.

Ты чуеш таксама і мой адказ. Што, калі мы ўсё ж разам, калі я вось так кранаю кожны твой пальчык, цалую кожны пазногцік — я цалую залацістую душу тваю, і жаночую спеўную сутнасць, і вабныя вусны з водарам кавы.

Якія прыгожыя ў цябе рукі! Рукі, якія ўмеюць гаварыць не толькі на паверхні кафейнага століка. О, як асцярожна і як натхнёна яны адшукваюць дзіўныя, патаемныя, але нікім не забароненыя сцяжынкі (прынамсі, намі дакладна)!.. І я паступова, але непазбежна адчуваю халадок гэтых тонкіх, прыгожых пальчыкаў, што і знаходзяць, і вярэдзяць, і прымушаюць трымаць філіжанку ў вольнай руцэ як толькі магчыма…

Паколькі другая рука — таксама ведае, як годна прадоўжыць пачатую намі сцішаную размову. Вільготныя цёплыя кроплі жнівеньскага дажджу ўспамінаюцца раптам мне; а яшчэ — адкушаная клубніца, набухлы ружовы бутон у патаемнай аранжарэі, матыльковыя крылы, да якіх можна дакранацца толькі вельмі-вельмі асцярожна…

І зусім не бяда, што ў гэты міг нашы рукі і нашы пальцы раз'ядналіся і пасобку. Яны танчаць, спяваюць, яны выконваюць свой самы шыкоўны, самы выбітны і дзівосны, самы магічны свой менуэт — які вабны яшчэ тым, што загадзя развучваць яго не трэба…

У машыне пад снегам, дзе пах пудры і жоўтых цюльпанаў

Ты сядзіш у машыне, у серабрыстай сваёй "Таёце", на якую паволі апускаецца белы снег. Рухавік выключаны, але ў салоне яшчэ цёпла. Адкінуўшы галаў, ты глядзіш у далечыню… туды, дзе такі ж белы снег кладзецца на твае плечы. І ў той белай, далёкай далечыні — я змятаю, скідваю его прэч, а ты неадрыўна глядзіш мне ў твар.

І я ведаю, што ты хочаш сказаць. Мне заўсёды так падабалася гэта тваё маўчанне!..

Ты сядзіш у машыне, снег пачынае падаць усё імклівей, яго становіцца ўсё болей. Так імклівей і болей накатвалі на нас розныя дні, гадзіны і хвіліны. І ў кожнай хвіліне знаходзілася гэтая далікатная шурпатасць пяшчотных крышталаў, гэтая прахалода вытанчаных сняжынак, гэтае нечаканае здзіўленне ад таго, што сярэдзіна зімы можа быць такой цёплай.

Як яшчэ цёпла ў салоне тваёй машыны. Хоць ужо амаль не бачна, што робіцца за яе вокнамі. Ці было нам гэта так важна? Пры запацелых шыбах — яшчэ болей утульна было маім кветкам, тым жоўтым цюльпанам, у якія хаваўся твой твар. І жоўценькае рабацінне заставалася на самым кончыку тваіго носіка, і потым — на шыі, між грудзей і на жывоціку — паколькі ў гэты міг ты вельмі хацела трымаць у руках мае жоўтыя кветкі…

А снег не спыняецца, снег падае і падае — зверху, з бакоў, нібы з ніадкуль. Твая машына робіцца падобнай да вялікай белай гурбы, да нерухомага белага мядзведзя ці мядзведзіцы — усё ж твая "Таёта" жаночага роду. І ты таксама сядзіш нерухома, не могучы паварушыцца — як не магла паварушыцца, калі нас накрываў урэшце прыціхла-арганны час. Час, пасля якога — ты зноў ускідвала на мяне свае хуліганскія, удзячныя вочы і прамаўляла: "Хачу яшчэ!"

Выдатна ведаючы, што менавіта такіх слоў чакаю я ад цябе.

Твая хітрэнная, добрая, апельсінавая ўсмешка азначала, што ад мяне ты чакаеш зусім іншых слоў. І я гаварыў… Іншым разам уголас, але часцей — рукамі, дотыкамі, паглядам. Што тысцяча снегу залежыць ад нашых пачуццяў, а болей — ад настрою тваіх вачэй. Што мы маглі проста размінуцца ў першы наш дзень. І што немагчыма паверыць, што сярэдзіна зімы можа быць такой цёплай.

І ты сядзіш у белай машыне, і ўжо не бачыш, што снежнае покрыва амаль зраўняла яе з усім навакольным светам, і не можаш паверыць, што недзе такое ж белае, татальнае покрыва апускаецца і на мой легкавік.

І кропкай — твая ўсмешка…

Сёння, калі ты будзеш чытаць гэты ліст, ты раптам адчуеш, што я — па-ранейшаму побач. Але ўжо не стаю ў цябе за спінаю, прыціскаючы ўсю тваю лёгкую, вытанчаную паставу да сябе і нават не сяджу ў фатэлі насупраць, крыху ўсміхаючыся ўсім тваім мілым гарэзлівым рухам. Аднак ты адчуеш, што можна быць побач, нават калі многае ўжо страчана, адрынута, пакінута назаўсёды.

"Назаўсёды" — табе не здаецца, што занадта гучнае слова?

Але што з ім рабіць, калі назаўсёды застаецца ў вачах не толькі прыцішаны, светлы жаль, але агеньчыкі-бліскавіцы нашых смачных, гуллівых, феерычных спатканняў, нашых шпацыраў па начных, пакручастых вулках, нашых маўклівых размоў — тых размоў, падчас якіх не гучыць ні воднага слова?.. Затое не спыняюць пераборлівых шэптаў пальцы, вочы імкнуцца перацячы адно з адно, нібы распавядаюць гісторыі ўсяго нашага радаснага жыцця, а дотыкі спеўных целаў ужо не гавораць, а галасна трыумфуюць, смяюцца, узносяцца і патанаюць у віхуры жарсці, цяпла і нястрымнай пяшчоты.

Смяешся і ты — так ціха, прыгожа і шчыра! Яшчэ не адчуваючы, не жадаючы нават і думаць, што ў нейкі міг, у нейкае кропцы будучыні між намі паўстане гэта гучнае, недарэчнае слова "назаўсёды". Якое, аднак, не мае такой сілы, такой магчымасці, каб выкрэсліць, замаляваць сонца, усмешку і строткі на тваім твары, вывесці нябачныя сляды маіх пацалункаў на кожнай тваёй летняй, дзіцячай строцачцы.

Калі б я мог, я цалаваў бы і кожную тваю ўсмешку — урэшце, і гэта мне таксама ўдавалася проста выдатна.

Але чамусьці ў гэтым жыцці нам удаецца далёка не ўсё. Штосьці зрушваецца ва ўсім Сусвеце, штосьці мяняецца ў нас.

І тады — мы пішам лісты, у якіх успаміны ўжо проста ператвараюцца ў залатую кляновую лістоту, а кожнае слова падае з душы кропелькамі… не, зусім не болю, а мядовым, прыемным подыхам двух людзей, якія калісьці так шчасліва знайшліся і якім было побач так хораша, утульна і спакойна.

Думаю, ты гэтак жа спакойна будзеш чытаць гэты ліст.

Ліст, які ты, магчыма, схаваеш, магчыма, парвеш, магчыма, перачытаеш зноў. Аднак — не адкажаш.

І я стаўлю апошнюю кропку. Паколькі пасля кропкі — немагчыма паставіць працяжнік…

На фантастычных хвалях

Беларусь славіцца не толькі сваім прафесійным мастацтвам, але і мастацкімі дынастыямі, пра якія можна напісаць не адну кнігу. Так атрымоўваецца, што дзеці, а затым і ўнукі вядомых мастакоў бяруцца з маленства за аловак і множаць творчыя здабыткі сваіх дзядоў і бацькоў. Часам узнікаюць сямейныя дуэты, у якіх творцы працуюць поплеч у адной майстэрні над рознымі задумамі. Працуюць у адным, а бывае — і ў супрацьлеглым стылі. А ёсць у нас і ўнікальная творчая суполка маці і сына — вядомай мастацтвазнаўцы і мастачкі Людмілы Налівайкі ды супрацоўніка Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Дзмітрыя Шаракапытава.

Яўген ШУНЕЙКА, прафесар, фота Віктара Кавалёва

Пяцьдзясят гадоў таму Людміла Налівайка скончыла мастацка-графічнае аддзяленне Віцебскага педагагічнага інстытута. У 1979-м у яе нарадзіўся доўгачаканы сын Дзіма. Не без уплыву маці пачаў маляваць тое, што зыходзіла з першых уражанняў, што захапляла ў рэальным і падвядомым свеце. На шчасце, гэтая звычка яго не пакідае і сёння, калі ён актыўна займаецца камп'ютарнай тэхнікай

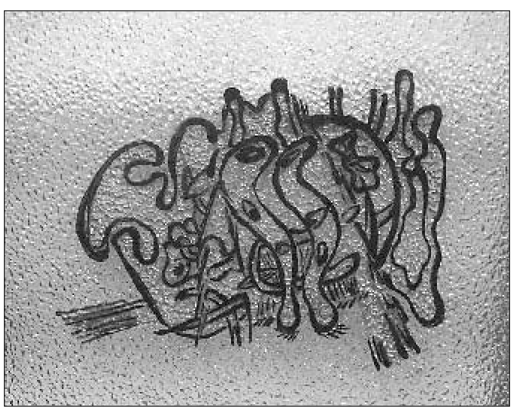

і выдавецкімі справамі, малюе, настроіўшыся на хвалю дзіцячай фантазіі. Людміла Дзмітрыеўна ставіцца да гэтага рамантычна-практычна: бярэ за аснову непасрэдныя сынавы накіды, дадае сваё вобразна-кампазіцыйнае бачанне і хутка пераводзіць у адмысловую аўтарскую тэхніку малявання на шкле. Можна сказаць, што там, дзе Людміла і Дзмітрый крочаць па мінскіх вуліцах, ужо не застанецца пад нагамі і квадрацікa пакінутага шкла. Усё ідзе ў творчую лабараторыю: там, у іх кватэры ў мікрараёне Шабаны, нараджаюцца свежыя, арыгінальныя, шматзначныя кампазіцыі, а вобразнае вырашэнне падказвае і назву, якая ставіць кропку ў чарговай неўтаймаванай імправізацыі.

Сярод іх малюнкаў на шкле — "Нёман", "Паміж крутымі берагамі", "Начное павуцінне", "Бот у лужыне", "Закуліссе", "Сонечны дмухавец". Адносна невялікія памеры дазваляюць выконваць вобразныя кампазіцыі на адным дыханні, ашчаднымі і выразнымі сродкамі: колер, лінія, таніроўка, розныя клеклюры, якія надзвычай маляўніча ўспрымаюцца на паверхні шкла, не могуць не вылікаць свежых пачуццяў, думак, асацыяцый. Можна казаць, што гэтая народная тэхніка набыла сваё вельмі сучаснае і наватарскае развіццё. Апрабацыяй гэтага

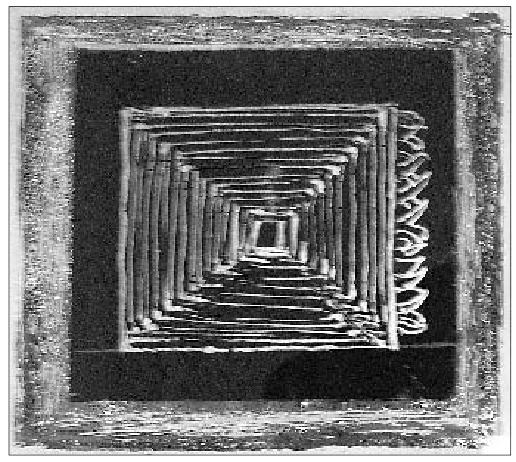

арыгінальнага мастацтва ў родных па духу аўтараў-эксперыментатараў сталася іх выстаўка "Маладосць і сталасць" у НММ (адміністрацыйны корпус музея), дзе экспанавалася больш як 20 работ. Яна пераканала ў тым, што на творчым энтузіязме, на веры ў неабмежаванасць мастацкіх магчымасцей, у шчырасці і непасрэднасці можна дасягнуць значна большага, чым на добра апрацаваным матэрыяле стандартных дэкаратыўных узораў.

Вось такая светлая і жывая ручаінка выцякае з досведу і творчай спантаннасці! І можна чакаць далейшых наватарскіх праектаў гэтага сямейнага дуэта на розных выставачных пляцоўках, дзе так чакаюць новага і шчырага слова мастакоў-першапраходцаў.

На здымках: кампазіцыі Людмілы Налівайкі і Дзмітрыя Шаракапытава "У прасторы"; "Святло вачэй".

Кацярына БЯДУЛІНА

У Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адкрылася выстаўка жывапісу Афеліі Міхлеевай "Мастацтва, якое лечыць нас" у межах дабрачыннага праекта "Няхай дзяцінства будзе шчаслівае".

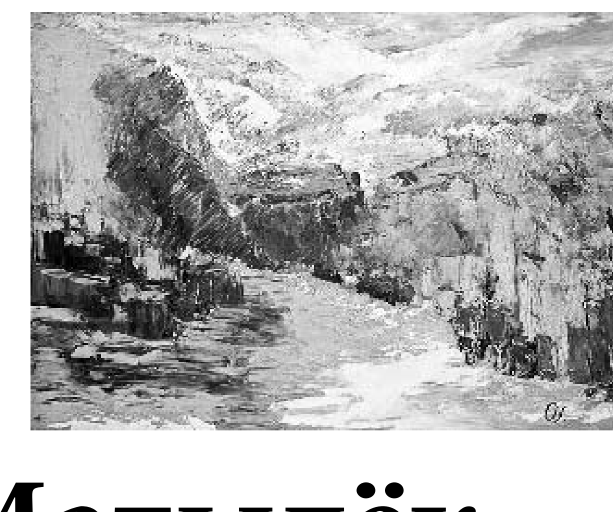

Інсайт. Колер. Матылёк

Высока-высока, узмахнуўшы сваімі лёгкімі крыльцамі, праляцеў матылёк, пакінуўшы ў паветры пах духмяных руж. Куды ён ляціць? Што адчувае? Адказ на гэтае пытанне ведаў толькі ён.

Матылёк здаўна лічыцца сімвалам перараджэння, пачатку новага жыцця. Пра Афелію Міхлееву можна сказаць, што пачатак яе творчай дзейнасці чымсьці нагадвае працэс пераўвасаблення вусеня ў прыгожага матылька, бо мастацтва для яе адкрылася нечакана, нібы чароўны дар. Яна пачала маляваць пасля шасцідзесяці, і звязана гэта было з перанесенай хваробай, якая сур'ёзна ўскладняла яе жыццё. У хвіліны прыступаў Афелія Міхайлаўна бралася за пэндзаль... Так творчасць зрабілася для яе жыватворным эліксірам, сродкам вылячэння.

Першае, што прымушае позірк засяроджвацца на палотнах, створаных Афеліяй Міхлеевай, — гэта дыялог фарбаў, якія перадаюць амаль трохмерную прастору і чарадзейнае святло. У яе творчасці няма правілаў і канонаў. Ігра мазкоў, ігра колеру — усё гэта надае незвычайным карцінам настрой, яны як быццам ажываюць.

У творчасці Афеліі Міхлеевай цесна пераплятаецца некалькі стыхій: Агонь, Паветра, Вада, Зямля… Разглядаючы карціны мастачкі, можна ўбачыць і зеляніну мітычнага лесу, і гульню марскіх хваляў, апынуцца ў пясках пустэльняў, увайсці на імгненне ў яе чароўныя і казачныя сны…

Аглядаючы выстаўку, каля адной з карцін я спынілася. Задумалася. Чамусьці адразу ўспомніла, як вучылася ў школе з ахітэктурна-мастацкім ухілам, як аднойчы настаўніца запыталася: "Чаму ў цябе кубачак колеру марскіх хваляў, а не салатавы, які ён і ёсць насамрэч?" Тады я адказала: "Таму што гэта маё бачанне…" Вось і ў творчасці Афеліі Міхлеевай кожны знойдзе невытлумачальную таямніцу, загадку. І ўбачыць тое, што можа ўбачыць толькі ён, а хтосьці іншы ўбачыць іншае…

На вернісажы мастачка нечакана сама падышла да мяне і запыталася: "Што вы бачыце?" Так мы разгаварыліся.

— Афелія Міхайлаўна, што для вас — пісаць карціны?

— Я сама не магу сказаць, як і калі гэта пачалося. Зусім нечакана ўсё адбылося. Што для мяне маляваць? Гэта кшталту гульні, своеасаблівы маналог. Я магу ўхапіць пэндзлем адразу некалькі фарбаў і… Маляваць, маляваць… Не спыняючыся, не зважаючы на час. Суседзі параілі мне звярнуцца да мастацтвазнаўцы. Я доўга не рашалася на гэты, па сутнасці дзіцячы ўчынак, але ўсё ж… Гэта адбылося ў Барысаве. Мастацтвазнаўца пагладзеў мае работы і сказаў: "Мастакоў шмат. А мастакоў-каларыстаў — не. Вы для нас — знаходка!"

— Вы сцвярджаеце, што мастацтва вылечвае. Інакш кажучы, гэта як малітва?

— Так. Я часам падыходжу да карціны, прашу найвышэйшыя сілы: "Дапамажыце мне!" Уся мая малітва ў карціне, а карціна ў малітве!

— Вам уласцівы інсайт?

— Натуральна, так. Гэта проста цуд! Ён адбываецца нечакана. Часам сядзіш, нешта задумаеш, ды нічога не атрымоўваецца. А потым... Хутка, вокамгненна. Інсайт — накшталт яркага выбліску. Раз! Хвілінка, дзве… Перад табой — палатно, фарбы… Ігра колеру. Тры… Работа скончана. Выбліск святла згасае. Але засталіся пачуцці. Засталіся эмоцыі, настрой, адлюстраваныя на палатне…

Афелія здолела ўзнавіць разарваную гармонію душэўных перажыванняў, увасобіць пачуцці ў колер, рух у форму, знаёмыя вывы ў іншыя вывы — бачнага і нябачнага, усвядомленага і падсвядомага.

Гледзячы на яе карціны, пераконваешся ў тым, што колер можа ствараць неверагоднае, а мастацтва можа вылечваць. Падсілкоўваць, нават тады, калі моцы зусім няма. Нездарма кажуць, што часам трэба балюча спатыкнуцца, каб потым здзейсніць лёгкі палёт.

На хвілінку я адвяла позірк ад карцін і пагалядзела ўверх. Матылёк усё лунаў і кружляў над залай…

На здымках: Афелія Міхлеева і яе карціны "Дзяцінства. Кішлак"; "У знаку Рыбаў".

ART-пацеркі

Святлана БЕРАСЦЕНЬ, фота Віктара Кавалёва

Гунефа Мацюшэнкава, адметная мастачка і педагог, выкладае ў Слуцкай дзіцячай мастацкай школе. Адзначана спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Беларусі дзеячам культуры і мастацтва, шматлікімі айчыннымі ды міжнароднымі ўзнагародамі за поспехі сваіх вучняў. Яе акварэльныя творы шырока прадставіла сталічная выстаўка "Суб'ектыўнае ў аб'ектыўным" (галерэя "Універсітэт культуры"). Лакачныя кампазіцыі Г. Мацюшэнкавай, напоўненыя тонкім суперажываннем стану прыроды, зачароўваюць трапяткім суладдзем і ўзаемапранікненнем колераў: дзе па-жывапіснаму сакавітых, а дзе някідка-нейтральных, як на манахромным эстэцкім эстампе. З экспрэсіі ліній, штрыхоў і фарбы, злучанай з жывой вадою, а таму непрадказальна-кап-

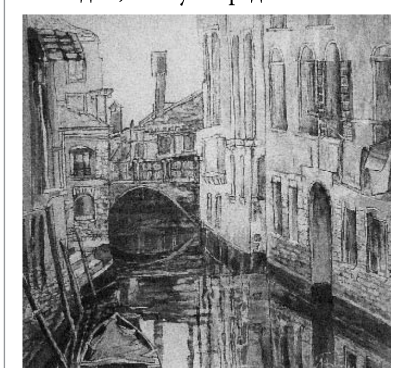

рызлівай, з'явіліся "Сакавік" — танюткія дрэўцы, абрысы дамкоў, ахінутыя святлынню і свежасцю; паэтызаваная сімволіка "Вербнага букета"; "Апошні прамень" — імгненне таго дзівоснага часу, калі на зялёны маналіт лістоты легла першае золата восені... Побач з акварэлямі Г. Мацюшэнкавай экспанаваліся работы сямі яе вучняў, сёння ўжо заўважных маладых мастакоў.

Пра стан і становішча сучаснага чалавека ў тэхнапрасторы мегаполіса задумалася фотамастачка Надзея Дзегцярова. Яе новы праект — нібы філасофская гульня на тэму: "Што можа выглядаць больш адзінокім за кропку на плоскасці? Хіба што сілуэт чалавека ў вялікім горадзе". Дзяўчына з сабакамі на праменадзе, падлетак у каменным лабірынце, апіваха ў падваротні, засяроджаная бабуля... У жорсткіх урбаністычных каардынатах "мабільных" перамоў, раскладу спраў і сустрэч, двароў-клетак, манатонных шэраў сцен, жалезабетонных слупоў, аднастайных лесвічных маршаў, закратаваных "еўравокнаў" чалавек мае сваю нішу і нібыта не

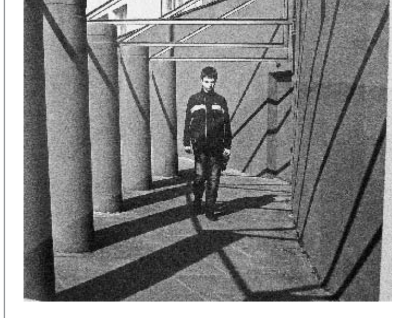

імкнецца вырвацца з яе геаметрыі. Ён рухаецца ў звыклым рытме, пакідаючы сярод чорна-белых кантрастаў ценю і святла свой сілуэт — як люструнак адзіноты... Выстаўка стрыт-фатаграфіі Н. Дзегцяровай "Геаметрыя адзіноты" адбылася ў галерэі "Універсітэт культуры".

Аляксандра Дзенісеня, 18-гадовая цымбалістка, пераможца многіх выканальніцкіх спаборніцтваў, навучэнка Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, прадставіць нашу краіну на міжнародным конкурсе маладых музыкантаў "Еўрабачанне-2012" ("Eurovision Young Musicians"). Беларусь дэбютавала на гэтай сур'ёзнай і прэстыжнай імпрэзе ў 2010-м. Тады наш віяланчэліст Іван Карызна выйшаў у фінал конкурсу.

На здымках: Гунефа Мацюшэнкава "Венецыя"; работа Надзеі Дзегцяровай з выстаўкі "Геаметрыя адзіноты".

Вераніка ЯРМАЛІНСКАЯ,
фота Аляксандра Дзмітрыева

Бэла Масумян — бліскучая, зыркая зорка на тэатральным небасхіле нашай краіны, выдатная, знакамітая актрыса Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага. Амаль увесь яе творчы лёс, пачынаючы з 1961 года, звязаны менавіта з гэтым тэатрам. Тут жывуць яе гераіні, якія вылучаюцца абаяльнасцю, знешняй і ўнутранай прыгажосцю, моцнымі характарамі і непахіснасцю перад жыццёвымі перашкодамі: Вера “Пад адным небам” А. Маўзона, Вольга ў “Аб’яве ў вячэрняй газеце” А. Паповай, Вара ва “Узнятай цаліне” паводле М. Шолахава, Людміла ў “Дзецях Ванюшына” С. Найдзёнава, Мая ў спектаклі “У дзень вяселля” В. Розава, Рыта ў пастаноўцы “А досвіткі тут ціхія” паводле Б. Васільева, Старая актрыса ў “Рулетцы” паводле Ф. Дастаеўскага, Ірада ў “Антоніі і Клеапатры” У. Шэкспіра, Маша ў “Трох сёстрах” А. Чэхава, Джэні ў драме Э. Олбі “Усе ў садзе”, Валянціна ў п’есе І. Вырыпаева “Валянцінаў дзень” і многія іншыя. Усе гэтыя вобразы жывіла трапяткая душа чароўнай і непаўторнай Бэлы Масумян. Сцэнічныя гераіні гавораць яе чыстым цудоўным голасам, пакутуюць і радуюцца пра яе сапраўдныя пачуцці. І сённяшніх тэатралаў вабіць яе імя. Яны шчыра радуюцца за любімую актрысу, адзначаную сёлета высокай прэміяй.

Актрыса: лёс і характар

— Бэла Амікаўна, вы атрымалі вельмі прэстыжную ўзнагароду дзяржавы — спецыяльную прэмію Прэзідэнта Беларусі дзеячам культуры і мастацтва. Што значыць для вас гэтая адзнака творчасці? Ці ёсць адчуванне, што зроблена штосьці важнае ў вашым творчым і асабістым жыцці?

— Мая ўзнагарода — гэта прызнанне, скіраванае майму тэатру — Нацыянальнаму акадэмічнаму драматычнаму тэатру імя М. Горкага. Гэта дасягненне калектыву, у якім працуюць сапраўдныя майстры сцэны, людзі, захопленыя сваёй справай. Безумоўна, прыемна, што на маю асабістую працу звярнулі ўвагу, бо гэта не толькі спектаклі апошніх гадоў, але, магчыма, усё, што зроблена за маё вялікае творчае жыццё. Прыемна, што мой тэатр — адзін з лепшых тэатраў краіны, і наогул радуе, што тэатральнае мастацтва зноў набывае прэстыж у грамадстве і да яго звернута ўвага кіраўніцтва дзяржавы. Я шчаслівы чалавек, таму што гэтую радасць падзяліла са мной мая мама, якой 31 снежня мінулага года споўнілася сто гадоў. Мае ж узнагароды належаць і ёй, як самаму блізкаму і дарагому мне чалавеку.

— Вы актыўна занятая ў рэпертуары тэатра. Гэта “Леў зімой” Дж. Голдмена, “Праўда — добра, а шчасце лепш” А. Астроўскага, “Ідэальны муж” О. Уайльда, “Сунічная паляна” І. Бергмана і іншыя. Ці ёсць спектакль, найбольш любімы вамі?

— Я не іграю нелюбімых спектакляў. Усе, якія ёсць у рэпертуары, мне вельмі дарагія і неабходныя ў маім акцёрскім жыцці. Адзін з апошніх па часе спектакляў — “Леў зімой”. Перш за ўсё, гэта выдатная драматургія. Гэта непрыдуманая гісторыя. Да таго ж, яе ігралі выдатныя акцёры. Вялікая работа была праведзена над тэкстам, над яго гучаннем. У словах часам нібы зашыфравана музыка, якую павінна пачуць глядзельная зала.

Мне вельмі хацелася, каб роля Элінор Аквітанскай стала маёй, бо гэтак няпроста стварыць вобраз, надзелены вялікім розумам, высакароднасцю і моцным каханнем. І ў дадзеным выпадку каханне да Генры — сэнс жыцця маёй гераіні. Ёю кіруе толькі адно жаданне: утрымаць яго як мага даўжэй, бо яна разумее, што нічога вечнага на зямлі не існуе. “Леў зімой” — гэта гісторыя моцнай, цудоўнай жанчыны, у якой было дзесяць дзяцей. У спектаклі ж ідзе размова толькі пра трох яе сыноў. І яна вядзе барацьбу за каханне — тую аснову, на якой трымаецца жыццё і сусвет. Без кахання ж наогул не можа быць існавання на зямлі. Роля вымагае вялікіх душэўных сіл і тое ж самае яна дае і мне. Дарэчы, гэта можна сказаць і пра многія іншыя ролі. Маіх гераінь вельмі родніць і аб’ядноўвае адзін вобраз — Медэя: палкая, магутная, трапяткая і жывая душой. Яна не забойца, а жанчына, якая прагне кахання, і асоба, якая не можа жыць без кахання. Сустракаліся таксама іншыя цікавыя вобразы, не падобныя да Медэі. Скажам, Марыя паводле аднайменнай п’есы А. Салынскага. Незвычайная для мяне і роля ў спектаклі “Праўда — добра, а шчасце лепш” А. Астроўскага. Усе прызвычаіліся бачыць у Маўры Тарасаўне Барабошавай толькі мяшчанку, купчыху. Я ж бачу іншае: звычайную жанчыну, якой заўсёды хочацца быць асаблівай, неадназначнай у розных сітуацыях, то адкрытай, то замкнёнай для людзей і нават цэлага свету.

Мне было цікава працаваць і над “Пане Каханку” А. Курэйчыка. П’еса стваралася на падмостках, супольна: драматургам, акцёрамі і пастаноўшчыкамі спектакля. Кожны ўклаў у яе штосьці сваё. І таму гэтая работа — адна з дарагіх і незвычайных для тэатра.

— Бэла Амікаўна, ці ў кожную ролю ўносіце штосьці сваё, чаго няма ў драматурга і ў рэжысуры?

— Без гэтага проста немагчыма. Тэатральнае мастацтва ствараецца жывымі людзьмі і жыве той энергетыкай, якая выходзіць са сцэны. Думаю, што глядач ідзе на спектакль не толькі дзеля тэксту п’есы і назвы, але і дзеля тых ці іншых акцёраў, занятых у пастаноўцы.

У мастацтве галоўнае — самасць. Заўсёды хочацца ўнесці тое, што адчуваеш сам, але не заўсёды гэта атрымоўваецца. Сваё бачанне свету, усё, што вакол цябе, і тое, як ты ўспрымаеш свет, — вельмі важна для ўвасаблення вобраза, які можа зацікавіць гледача. Я бязмежна люблю сваю справу, рэжысёраў, з якімі працую, — Барыса Іванавіча Луцэнку, Сяргея Міхайлавіча Кавальчыка, Валянціну Рыгораўну Еранькову… Кожны з іх працуе па-рознаму і ўсе па-рознаму дапамагаюць мне. У мастацтве люблю таленавітых людзей. Такіх, як мая калега Наталля Гайда, з якой мы сябруем многія гады. Яна не проста выдатная актрыса, але яшчэ і цудоўны чалавек, такія сустракаюцца вельмі рэдка ў жыцці кожнага з нас. У ёй заўсёды прысутнічае пазітыўная энергія, яна выпраменьвае цеплыню, святло і дорыць добры настрой на доўгі час. І яна была побач са мной, калі я атрымала ўзнагароду. Шчыра абняла і павіншавала. Помню яе іскрысты позірк, радасць у вачах — я так ей удзячна за гэту прысутнасць. І мне б хацелася быць заўсёды побач з ёю — у самыя розныя хвіліны яе жыцця.

— Скажыце, калі ласка, а якія ў вас захапленні акрамя тэатра?

— Я люблю літаратуру, прагулкі пешшу, лес, прыроду. З дзяцінства кнігі былі маім адзіным захапленнем. Мама прывучыла мяне да кніг, да дысцыпліны і парадку. У штодзённым жыцці я мінімалістка. Імкнуся не назапашваць непатрэбныя рэчы, нават не “напакоўваць” халадзільнік, калі не прадбачыцца блізкіх свят і візітаў сяброў. Яшчэ са школьных гадоў я многае зразумела і ўсё, што было закладзена ў дзяцінстве, што зрабілася стрыжнем майго жыцця, — гэта ад маёй Мамы. І дзякуючы яе выхаванню я ўсё ўмею, раблю ўсялякую справу з захапленнем, ніякая перашкода не ўяўляецца мне цяжкай. З першых творчых крокаў мне падабаліся мужчынскія ролі — Авадзень, Гамлет… І да сённяшніх дзён мне падабаюцца моцныя характары. Невыпадкова такімі атрымліваюцца ў мяне жаночыя вобразы. Я думаю, што Дэздэмона — не млявая паненка і юная Джульета — натура моцная, калі здзейсніла такі ўчынак, на які не кожны здольны. Мне падабаецца і становішча сучаснай жанчыны, якая ў грамадстве стаіць на адной прыступцы з мужчынам, а іншым разам нават вышэй за яго, бо многага дасягае на службе, выхоўвае дзяцей, з’яўляецца гаспадыняй дома і пры гэтым — прывабнай і незалежнай асобай. Яна застаецца памяркоўнай і разумнай, калі кіруецца наступным: тое, што нас не забівае, робіць нас мацнейшымі. Гэта і мой любімы выраз.

— Якія з’явы заўважаеце вы апошнім часам у тэатры? Якім бы вы хацелі бачыць сённяшні тэатр?

— На жаль, гледзячы многія сённяшнія пастаноўкі, нельга не заўважыць, што з тэатра знікае слова. Заканчваецца першароднасць слова, якое вельмі важнае на драматычнай сцэне. Добра, што сучасныя акцёры ўмеюць спяваць і танчыць, але за іх талентамі хацелася б яшчэ заўважаць і драматурга, і рэжысёра. Часам жа за вынаходніцтвамі губляецца сэнс, і тады проста незразумела, дзеля чаго гэта ўсё робіцца пастаноўшчыкамі спектакля. Згадаем тэатр Рамана Віктюка. Ен незвычайны, эстэцкі, але ў яго пастаноўках заўсёды прачытваецца ідэя, відавочная рэжысёрская канцэпцыя. І таму яго тэатр прыцягальны і цікавы, прынамсі для мяне. На жаль, такі тэатр не ўсім нашым гледачам зразумелы, але ж гледача трэба выхоўваць, прымушаць думаць, а не толькі забаўляць у залу, каб той прыходзіў забаўляцца. Мне б не хацелася, каб тэатр ператвараўся ў калейдаскоп. А так хочацца, каб наш беларускі тэатр захоўваў сваё ўласнае аблічча. Дарэчы, на аглядзе спектакляў у межах конкурсу на атрыманне Першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі было нямала цікавых драматычных пастановак, якія прывезлі тэатры з Гомеля, Магілёва, Віцебска, іншых гарадоў Беларусі. Відавочна, што там ёсць і цікавыя акцёры, і цікавыя рэжысёрскія інтэрпрэтацыі вядомых класічных і сучасных твораў.

— Над якім матэрыялам вы працуеце сёння, чым хочаце парадаваць свайго гледача ў бліжэйшы час?

— Я спадзяюся на цікавы вынік працы разам з Барысам Іванавічам Луцэнкам над п’есай “Візіт старой дамы” Ф. Дзюрэнмата. Над кожным матэрыялам гэты рэжысёр працуе вельмі сур’ёзна, імкнецца да раскрыцця самага глыбіннага і для сябе, і для нас, акцёраў. Мы пачалі ўжо распрацоўку вобразаў і пэўнай ідэі. Цікавы драматургічны матэрыял будучага спектакля і галоўная гераіня, якую я і хачу сыграць на маей любімай сцэне.

На здымках: народная артыстка Беларусі Бэла Масумян у спектаклях Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага: “Праўда добра, а шчасце — лепш”, “Валянцінаў дзень”.

Да 1150-годдзя Полацка

Вучыла «голасу ціхмянаму, слову дабрачыннаму»

**Алена ДЗЕНІСЕНКА,
АленаЧАРНЯЕВА,
супрацоўнікі аддзела рэдкіх кніг
і рукапісаў ЦНБ НАН Беларусі**

На берагах Дзвіны і Палаты, у Полацку або ў адной з блізкіх княжных вотчын з'явілася на свет дзяўчынка, якой наканавана было далучыць да свайго імя назву роднага горада і назаўсёды застацца ў гісторыі і памяці беларускага народа. Імя яе — Еўфрасіння.

Гісторыкі звязваюць з імем Еўфрасінні полацкае летапісанне і збіранне бібліятэкі Сафійскага сабора. Еўфрасіння не толькі сама перапісвала і перакладала з іншых моў кнігі, але і "наем емлюще", гэта значыць арганізавала скрыпторый, дзе наёмныя пісцы перапісвалі кнігі, якія яна лічыла неабходным. Дарэчы, перапісванне кніг у тыя часы лічылася вельмі цяжкай і складанай справай. Праца перапісчыкаў цанілася настолькі высока, што царква абяцала ім адпушчэнне многіх грахоў.

Заснаваўшы ў Полацку два манастыры, князёўна-ігумення клапацілася, каб вучні манастырскіх школ разам з граматаю навучыліся "чысціні душэўнай і цялеснаму супакаенню". Яна нястомна збірала вакол сябе таленавітых людзей, стала нашай першай мецэнаткай. Па заказе Еўфрасінні дойлід Іаан пабудаваў сусветна вядомую царкву Спаса, якая лічыцца дасканалым узорам Полацкай архітэктурнай школы. Каб аздобіць полацкія храмы абразамі, Еўфрасіння адкрыла іканапісную майстэрню. Ігуменння спрыяла стварэнню ўнікальных фрэскавых размалёвак Спаскага храма. Творчая натура падзвіжніцы праяўлялася ва ўсім, што яна рабіла. Яна запрасіла мастакоў, якія распісалі сцены храма біблейскімі сюжэтамі, выявамі святых. На хорах у асобнай келлі, прызначанай для самой прападобнай, таксама быў выкананы найбагацейшы роспіс. Асобнае месца ў храме было адведзена для ўнікальнага напрастольнага крыжа, які Еўфрасіння заказала лепшаму ювеліру Кіеўскай Русі Лазару Богшу.

Вялікім быў уплыў ігумені на знешнюю і ўнутраную палітыку Полацка. Яна выступала супраць княскіх усобіц, папярэджвала, што братазабойныя войны могуць прывесці Бацькаўшчыну да гібелі.

Еўфрасіння Полацкая стала адной з першых кананізаваных жанчын на ўсходнеславянскіх землях. Зразумела, што ў перыяд панавання "ваяўнічага атэізму" дзейнасць святой або замоўчвалася, або падавалася ў скажоным выглядзе. Так, адзін з вядомых беларускіх гісторыкаў, аўтар падручніка для сярэдняй школы, у 70-я гады дазваляў сабе называць выдатную асветніцу "цемрашалкай".

У апошнія дзесяцігоддзі беларускія гісторыкі, журналісты, пісьменнікі, мастакі разам з царквою зрабілі нямала, каб вярнуць светлае імя Еўфрасінні.

У фондах Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі захоўваецца некалькі прац, прысвечаных дзеду Еўфрасінні, полацкаму князю Усяславу, які быў, па сутнасці, заснавальнікам беларускай дзяржаўнасці. Гэта артыкул гісторыка і педагога, выкладчыка Віцебскага настаўніцкага інстытута Дзмітрыя Леанардава "Полацкі князь Усяслаў і яго час", надрукаваны ў часопісе "Полоцко-Витебская старина" (1912 — 1916 гг.), і кніга Сяргея Сахарава "Полацкі князь Усяслаў — беларускі нацыянальны асілак" (1939 г.).

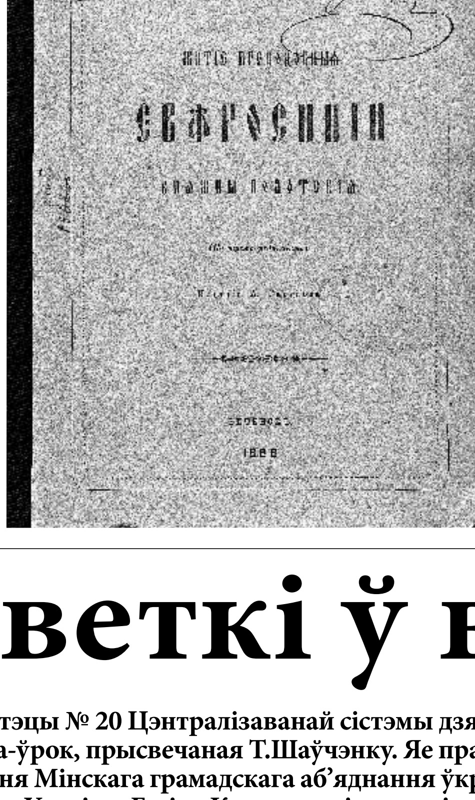

Асноўная крыніца біяграфічных звестак пра асветніцу — яе жыццяпіс, складзены ў канцы XII стагоддзя невядомым аўтарам. Ім мог быць манах або ігумен аднаго з полацкіх манастыроў. Маці-ігумення часта сама вяла ўрокі ў манастырскіх школах і вучыла "хадзе рахманай, голасу ціхмянаму, слову дабрачыннаму, ядзенню і піццю маўкліваму; пры старэйшых маўчаць, мудрых слухаць; да старэйшых — пакоры, да родных і меншых — любові някрывадушнай; мала казаць, а болей разумець". І гэта ў XII стагоддзі!

"Жыццяпіс Еўфрасінні Полацкай" дайшоў да нас у шасці рэдакцыях, прадстаўленых у больш як ста спісах. Некалькі такіх спісаў захоўваюцца ў Бібліятэцы Салтыкова-Шчадрына ў Санкт-Пецярбургу.

У фондах ЦНБ НАН Беларусі захоўваецца некалькі друкаваных варыянтаў "Жыццяпісу", перавыданні больш позніх часоў. Сярод іх выданне пад рэдакцыяй вядомага беларускага гісторыка Аляксея Сапунова. Аўтар твораў па гісторыі і этнаграфіі Віцебшчыны, удзельнік стварэння Віцебскага царкоўна-археалагічнага музея, у 1888 годзе надрукаваў у адным томе тры варыянты "Жыццяпісу", адзін яго асобнік падараваны бібліятэцы Віцебскай вучонай Архіўнай камісіі, пра што сведчыць аўтограф аўтара на вокладцы кнігі. На другім асобніку гэтага ж выдання — рукапісныя заўвагі А. Сапунова адносна надпісаў на крыжы Еўфрасінні Полацкай.

У 1895 годзе ў Віцебску быў надрукаваны гістарычны эскіз гісторыка, археографа, былога супрацоўніка Інбелкульта і дырэктара бібліятэкі АН БССР Дзмітрыя Даўгялы, прысвечаны лёсу крыжа Еўфрасінні ад часу яго ўтварэння да XIX стагоддзя.

Сярод сучасных даследванняў жыцця Еўфрасінні Полацкай — працы У. Арлова, А. Марціновіча, А. Мельнікава, А. Міхаленкі, архімандрыта Л. Гарошкі.

У мінулым годзе ў ЦНБ НАН Беларусі адбылася прэзентацыя кнігі "Полоцкое Радование: Свято-Евфросиниевские Торжества 1910 г." — юбілейнага выдання да 100-годдзя пераносу святых мошчаў Еўфрасінні з Кіева ў Полацк.

З апісаннем духоўных подзвігаў святой, а таксама з паэтычнымі і музычнымі творамі, прысвечанымі знакамітай палачанцы, можна пазнаёміцца ў кнігах аўтараў, якія прысвяцілі ёй вершы. Выданні чакаюць тых, хто цікавіцца жыццём святой Еўфрасінні Полацкай і нагул беларускай гісторыяй.

На здымках: выданні пра святую Еўфрасінню А. Марціновіча і А. Сапунова (з аўтографам).

Кветкі ў вянок Кабзару

Ірына ТУЛУПАВА

У бібліятэцы № 20 Цэнтралізаванай сістэмы дзяржаўных публічных бібліятэк г. Мінска адбылася сустрэча-ўрок, прысвечаная Т.Шаўчэнку. Яе правялі дырэктар бібліятэкі Святлана Чабатар, старшыня Мінскага грамадскага аб'яднання ўкраінцаў у Беларусі "Заповіт", заслужаны работнік культуры Украіны Галіна Калюжная і намеснік старшыні Рэспубліканскага таварыства дружбы "Беларусь-Украіна" Ганна Сапсай.

Урок для вучняў сёмых класаў прымеркавалі да дня нараджэння Т. Шаўчэнкі, які адзначаецца 9 сакавіка. Бібліятэка № 20 вось ужо амаль дваццаць гадоў мае вялікі аддзел украінскай кнігі. "Літаратуру нам пастаўляе парламенцкая бібліятэка Украіны", — распавядае Галіна Калюжная. Таварыства некалі праводзіла ўрокі вывучэння мовы, пераважна для дзяцей украінцаў, якія жывуць у нашай краіне. Паступова фарміравалі і аддзел у бібліятэцы. Літаратура — пераважна па гісторыі Украіны, шмат вучэбнай і мовазнаўчай. Але і мастацкая, асабліва класіка, прысутнічае. Ёсць Іван Франко і Леся Украінка. Прадстаўлена таксама сучасная плынь. Да прыкладу, кніга перакладаў Д. Паўлычкі. Сярод іх — пераклады Янкі Купалы: "Санеты", "Я не для вас…", "Беларус" ды інш.

У бібліятэку па ўкраінскую літаратуру прыходзяць не толькі школьнікі і наведвальнікі, якія зацікавіліся ўкраіністыкай для пашырэння кругагляду. Завітваюць студэнты гістарычных факультэтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка. Са студэнтамі гістфака БДУ прадстаўнікі аб'яднання "Заповіт" правялі чытанні, прысвечаныя М. Грушэўскаму, П. Орліку. Сумесна з Вілейскім райвыканкамам збіраюцца праводзіць Дзень гістарычнай кнігі. А да 340-годдзя П. Орліка арганізавалі адмысловы конкурс, вынікі якога будуць падведзены ў верасні да Дня беларускага пісьменства.

Адкрываючы такі ўрок, прадстаўнікі ўкраінскіх таварыстваў у Беларусі падкрэслілі: Т. Шаўчэнку называюць бацькам нацыі. Менавіта таму, што даказаў: украінская мова літаратурная, а не дыялектная, як лічылася. Гаварылася пра кнігу як твор мастацтва і люстэрка эпохі, пра тое, што змест і значэнне выданняў розныя, але яны карысныя сучаснікам ды нашчадкам: калі пад вокладкай — насамрэч сапраўдная літаратура. Кнігі на сустрэчы са школьнікамі прадстаўляліся, без сумненняў, унікальныя. Чаго варты адзін толькі праект у двух тамах Валерыя Шаўчука "Муза роксоланьска" (Кіеў, "Либідь", 2005)! Багата ілюстраванае выданне ўтрымлівае гістарычны (і, як сказана ў кнізе, — канспектыўны) агляд "Пісьменства другой паловы XVI — XVIII стст.". Бясспрэчна, зацікавяць такія фаліянты даследчыкаў культуры і традыцый суседняй краіны. Апроч усяго яны сведчаць пра сучаснае майстэрства афармлення кнігі.

Што да бібліятэкі № 20 г. Мінска, то яна стала разам са сталічным мікраёнам, які актыўна забудоўваўся ў 1980-я гады. Дзеці за гэты час выраслі і самі сталі бацькамі. Цяпер у будынак па вул. Жукоўскага, 9/1 ідуць дарослыя разам са сваімі дзецьмі: тут месцяцца гарадская публічная № 20 і дзіцячая бібліятэка № 4.

Акрамя аддзела ўкраінскай літаратуры, тут ёсць і літоўскае чытанне. Аднак найперш у кніжніцы не забываюць на сваё, беларускае. Паліцы з беларускімі кнігамі размяшчаюцца адразу ў пачатку чытальнай залы і абанемента, прамінуць іх немагчыма. Шмат новых паступленняў атрымліваюць бібліятэкары з беларускіх выдавецтваў. Пра тое, што кнігі запатрабаваныя, сведчыць статыстыка. Так, кнігу Івана Карэнды "Воплаўская госця" (РВУ "Літаратура і Мастацтва", 2011), якая паступіла ў бібліятэку ў студзені, выдавалі ўжо 4 разы. Актыўна чытаюць іншых аўтараў: Віталя Кірпічэнку — "Планета псов и ягнят" (РВУ "Літаратура і Мастацтва", 2011), Юлію Чурко — "Жизнь как она есть" ("Четыре четверти", 2011).

Да юбілеяў Янкі Купалы і Якуба Коласа тут падрыхтавалі экспазіцыю, дзе побач з кнігамі паказваюцца і ксеракопіі старонак рукапісаў. Усе, хто завітае ў кніжніцу па прычыне цікавасці да творцаў, спрычыняцца і да багацця роднай мовы ды моў блізкіх нам краін.

Што сабралі нашы продкі

Алесь СУША,
вучоны сакратар
Нацыянальнай
бібліятэкі Беларусі

Кніжная культура Беларусі здаўна развівалася ва ўзаемадзеянні з традыцыямі іншых краёў і народаў. На наш погляд, ажно да XVIII стагоддзя найбольш актыўным і плённым было творчае супрацоўніцтва паміж кніжнікамі Беларусі і Украіны: скрыпторыі і друкарні нашых зямель працавалі як на беларускага, так і на ўкраінскага чытача.

Друкары і гравёры часта пераязджалі з Беларусі ва Украіну і назад (як Іван Фёдараў і Спірыдон Собаль, Аляксандр і Лявонцій Тарасевічы), многіх тагачасных пісьменнікаў і кніжных графікаў немагчыма аднесці толькі да адной з культур (як Мялецій Смятрыцкі, Лявонцій і Стэфан Зізаніі, Іпацій Пацей, Георгій Каніскі і інш.). Урэшце, падобныя былі тэматыка, афармленне, моўная палітра беларускіх і ўкраінскіх выданняў таго часу. Адным з вынікаў такой знітаванасці стала наяўнасць вялікай колькасці помнікаў кніжнай культуры Беларусі ва ўкраінскіх дзяржаўных і прыватных зборах і наадварот — украінскіх у Беларусі.

Найбуйнейшым кнігазборам сучаснай Украіны з'яўляецца Нацыянальная бібліятэка Украіны, якая знаходзіцца ў Кіеве і носіць імя знакамітага вучонага Уладзіміра Вярнадскага. Зразумела, што ў яе 15-мільённым зборы знайшлі сваё месца і шматлікія помнікі беларускага паходжання. Тут і шматлікія паасобныя выданні (як, напрыклад, знакамітыя Аршанскае Евангелле і Супрасльскі Ірмалой), і цэлыя гістарычныя кніжныя калекцыі (напрыклад, вядомая бібліятэка Храптовічаў са Шчорсаў).

Прывяду прыклад адной не вельмі вядомай, але надзвычай каштоўнай кніжнай калекцыі беларускага паходжання — кнігазбору колішняй Беларускай духоўнай семінарыі.

Гэты кнігазбор сфарміраваўся ў Полацку — горадзе з багацейшымі кніжнымі традыцыямі — і разам з бібліятэкай Полацкай езуіцкай акадэміі стаў адным з найбольшых збораў горада ў XIX ст. Дзякуючы шматлікім публікацыям бібліятэка полацкіх езуітаў больш вядомая сучаснаму беларускаму чытачу, аднак па сваёй значнасці для айчыннай культуры кнігазбор Полацкай духоўнай семінарыі (па першым часе яна нярэдка называлася Беларускай духоўнай семінарыяй) фактычна ёй не саступаў. У адрозненне ад колькасна большага кнігазбору езуітаў значнасць бібліятэкі Полацкай духоўнай семінарыі абумоўлена яе разнастайнасцю і вялікай колькасцю дакументаў беларускага паходжання. У адпаведнасці з навучальнай праграмай у бібліятэку паступалі кнігі Біблііі, багаслужэбныя выданні, праваслаўныя, каталіцкія і ўніяцкія катэхізісы (у езуітаў дамінавалі каталіцкія), навуковыя і навучальныя выданні па багаслоўі, філасофіі, этыцы, гісторыі, юрыспрудэнцыі, мовазнаўстве, літаратуразнаўстве, натуральных і матэматычных навуках, літаратурныя працы, энцыклапедыі і даведнікі, перыядычныя выданні. Асноўную частку складалі старадрукаваныя кнігі на лацінскай, польскай, нямецкай, французскай, італьянскай, рускай, старабеларускай, грэчаскай мовах, выдадзеныя ў XVI — пачатку XIX ст. Аднак меліся таксама выданні і рукапісы на дацкай, галандскай, іспанскай, шведскай, яўрэйскай, персідскай, "татарскай" і іншых мовах.

Унікальным з'яўлялася папаўненне бібліятэкі Беларускай семінарыі выданнямі розных хрысціянскіх канфесій, наяўнасць значнай колькасці царкоўна-палемічных твораў. Сярод іншага ў бібліятэцы знаходзіліся працы беларускіх асветнікаў і царкоўных дзеячаў Пятра Скаргі, Альберта Віюка Каяловіча, Ігната Кульчынскага, Адама Нарушэвіча, Бенедыкта Дабшэвіча, Анёла Доўгірда, Яна і Андрэя Снядэцкіх, Станіслава Юндзіла, Васіля Лужынскага і іншых. Разнастайнасць і значнасць кніжных помнікаў дазваляюць нам называць гэты кнігазбор адным з найбольш каштоўных для беларускай культуры.

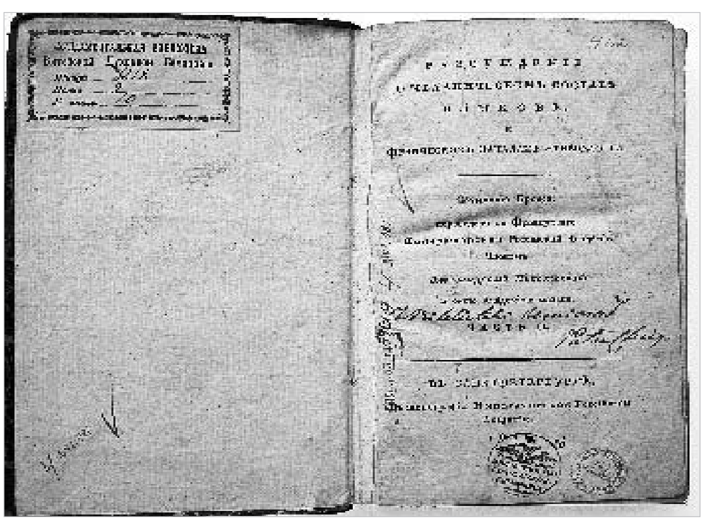

Як жа сталася, што такая цудоўная кніжная калекцыя апынулася па-за межамі нашай краіны? На вялікі жаль, яе лёс, як і лёсы многіх іншых беларускіх кнігазбораў, быў не вельмі спрыяльным.

Бібліятэка пачала фарміравацца пры Полацкай духоўнай семінарыі, якую заснаваў у 1806 г. уніяцкі мітрапаліт Іраклій Лісоўскі. Першапачатковую базу для яе склалі царкоўныя і манастырскія бібліятэкі Полацкай уніяцкай архіепархіі. Шмат што адмыслова набывалася і перадавалася ў дар з Расіі і іншых краін. Напрыклад, нямала выданняў па працягу першага перыяду існавання бібліятэкі было атрымана ад праваслаўных і ўніяцкіх архіерэяў, такіх як І. Лісоўскі, І.Красоўскі, Я.Мартусевіч, В. Садкоўскі, В. Лужынскі.

З 1808 г. бібліятэка размясцілася разам з семінарыяй у будынках зачыненага царскімі ўладамі манастыра базыльян пры Полацкім Сафійскім саборы (тыя будынкі да сёння не захаваліся). Адпаведна зборы манастыра і Полацкага Сафійскага сабора ўліліся ў калекцыі створанай семінарыі. У 1812 г. бібліятэка была разрабавана французамі, але сіламі палачан у хуткім часе аднавіла сваю працу.

У 1820-я гады вялася падрыхтоўка да адкрыцця на базе семінарыі вышэйшай навучальнай установы — уніяцкай духоўнай акадэміі. Дарэчы, іншай ВНУ на тэрыторыі сённяшняй Беларусі тады не існавала. Безумоўна, склад бібліятэкі мусіў адпавядаць высокаму статусу, каб забяспечыць навучальны працэс на якасна новым узроўні. Аднак праект трансфармацыі семінарыі ў акадэмію рэалізаваны не быў з-за слушнага меркавання, што стварэнне акадэміі будзе спрыяць згуртаванню і ўзмацненню ўніяцкай царквы.

У выніку мер па русіфікацыі ўніяцкай царквы напярэдадні яе поўнай ліквідацыі ў 1830-х гадах адбывалася імклівае насычэнне гэтага полацкага кнігазбору выданнямі расійскага паходжання і прымусовае вывядзенне з ужытку падручнікаў, катэхізісаў і багаслужэбных выданняў уніяцкіх друкарань і кніг заходніх аўтараў. Да таго ж у 1830-х гадах кнігазбор Полацкай семінарыі папоўніўся зборамі шэрагу зачыненых базыльянскіх манастыроў Паўночнай Беларусі, пра што сведчаць не толькі гістарычныя крыніцы, але і адзнакі на кнігах пра прыналежнасць папярэднім уладальнікам.

Пасля ліквідацыі уніі ў 1839 г. семінарыя стала праваслаўнай. Яе бібліятэка працягвала развівацца, папаўняючыся літаратурай, якая паступала ўжо пераважна з Расіі. У 1869 г. фонд налічваў 6 тысяч тамоў, а ў 1888-м — восем тысяч. Аснову каштоўных калекцый бібліятэкі склалі старыя ўніяцкія зборы (паводле звестак дарэвалюцыйных гісторыкаў, яны займалі 18 шафаў).

У 1856 г. духоўная семінарыя была пераведзена ў Віцебск, што можна лічыць адной з акцый царскай улады па паступовым зніжэнні аўтарытэту і эканамічнай значнасці Полацка як культурнага цэнтра беларускіх зямель, колішняга цэнтра моцнага княства, ваяводскай і губернскай сталіцы. У Віцебску семінарыя праіснавала да рэвалюцыйных падзей 1917 г.

Распараджэннем Сінода Расійскай Праваслаўнай Царквы ў 1903 годзе найбольш рэдкія і каштоўныя кнігі былі перададзеныя Кіеўскай духоўнай акадэміі. Спецыялісты, якія прыехалі з Кіева, падрабязна агледзелі даўнюю частку бібліятэкі і забралі з сабою амаль усё — змест 17 з 18 шафаў. У камісію для перадачы кніг Кіеўскай акадэміі ўваходзілі этнограф і фалькларыст Мікалай Нікіфароўскі і гісторык Дзмітрый Даўтяла. Малаверагодна, што гэтыя людзі падтрымлівалі вываз культурных каштоўнасцей з роднага краю. Да таго ж яны абодва ў свой час скончылі Віцебскую духоўную семінарыю, у якой захоўваліся кнігі з Полацка. Безумоўна, М. Нікіфароўскі і Д. Даўтяла карысталіся старой бібліятэкай і добра ведалі пра яе каштоўнасць. Верагодна, яны ніяк не маглі паўплываць на ўжо прынятае рашэнне пра вываз кніг у Кіеў. З іншага боку, навукоўцы клапаціліся пра захаванне каштоўнага кнігазбору, якое ў Кіеве можна было б лепш забяспечыць.

Аднак для Беларусі чарговы айчынны кнігазбор аказаўся страчаным. Апісанне вывезеных кніг было апублікавана ў 1906 г. А. Крылоўскім у "Сістэматычным каталогу кніг бібліятэкі Кіеўскай духоўнай акадэміі (былой Полацкай уніяцкай бібліятэкі)". Цяпер менавіта гэта частка бібліятэкі Полацкай духоўнай семінарыі захоўваецца ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі Украіны імя У. Вярнадскага.

У той жа час наяўнасць ва Украіне асобных кніжных помнікаў і цэлых гістарычных калекцый беларускага паходжання з'яўляецца асновай для партнёрства і ўзаемадзеяння нашых бібліятэк і даследчыкаў. Дадатковым стымулам для нашага ўзаемадзеяння з'яўляецца і тое, што многія гістарычныя калекцыі апынуліся падзеленымі на часткі, якія знаходзяцца ў розных краінах. Гэта якраз датычыць і бібліятэкі Беларускай духоўнай семінарыі. Адносна невялікі фрагмент колішняга велічнага збору застаўся ў Беларусі і ў 1920-х гадах паступіў у фонды Дзяржаўнай бібліятэкі БССР (цяпер — Нацыянальная бібліятэка Беларусі), дзе беражліва захоўваецца дагэтуль. Таму будзем спадзявацца на працяг супрацоўніцтва бібліятэк Беларусі і Украіны з мэтай вывучэння нашай агульнай кніжнай спадчыны. Падстаў для такіх стасункаў больш чым дастаткова.

На здымках: пячатка бібліятэкі Полацкай духоўнай семінарыі; кніга са штампам і рукапіснымі пазнакамі пра прыналежнасць бібліятэцы Віцебскай духоўнай семінарыі.

Жывапіс Савіцкага

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі працуе выстаўка "Жывапіс раскрыжаванай душы", прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння народнага мастака СССР і Беларусі Міхаіла Савіцкага.

Выстаўка складаецца з двух асноўных раздзелаў. Найперш яна кніжная — у экспазіцыі прадстаўленыя выданні, дзе расказваецца пра лёс і творчасць мастака, яго выступленні ў прэсе, паказваюцца надрукаваныя рэпрадукцыі. Сярод выданняў — С. Дангулаў "Мастакі. Літаратурныя партрэты" (Масква, "Советский писатель", 1987 г.), фотаальбом "Міхаіл Савіцкі" (аўтар тэксту і ўкладальнік Б. Крэпак. — Мінск, "Беларусь", 2008 г.).

У зале прадстаўленыя таксама рэпрадукцыі знакамітых палотнаў "Партызаны", "Партызанская Мадонна", "Мадонна Біркенау", серыі "Лічбы на сэрцы" — яны склалі цэнтральны раздзел экспазіцыі. Адлюстравана і трагічная тэма Чарнобыля цыклам "Чорная быль".

Бясспрэчна, зацікавяць наведвальнікаў рэпрадукцыі партрэтаў Янкі Купалы, Аляксандра Пушкіна, Фёдара Дастаеўскага ды іншых вядомых людзей.

Рыта СТАХ

Дзесяцігоддзе з землякамі

Новазасімавіцкая сельская бібліятэка Пружанскага раёна адзначыла свой 10-гадовы юбілей. Пра гісторыю бібліятэкі, стан спраў распавяла на свяце "дамавуха", ролю якой узяла на сябе актыўная маладая чытачка Галіна Палуэктава.

Дзесяць самых актыўных чытачоў атрымалі дыпломы ад кіраўніцтва цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы. Рэкардсменам па чытанні кніг стала Людміла Слесарава, па чытанні перыядычных выданняў — Ніна Юдзіна. А на віктарыне "Пра што спыталі ў бібліятэкара?" кемлівыя чытачы распазналі "бібліятэчныя кур'ёзы" і правільна назвалі кнігі і іх аўтараў. Развесяліла прысутных "несур'ёзная латарэя". Падарункі з жартаўлівымі вершаванымі радкамі атрымалі ўсе ўладальнікі білетаў бяспройгрышнай латарэі. Прыемнымі сюрпрызамі сталі і музычныя віншаванні, якія падрыхтавалі таленавітыя вучні Новазасімавіцкай дзіцячай школы мастацтваў ды ўдзельнікі эстраднай студыі Сонечнага Дома культуры.

Прагучалі віншаванні з юбілеем і словы падзякі бібліятэкарам Антаніне Фасевіч і Тацяне Гуторкінай ад старшыні сельсавета Ірыны Казакевіч. Па выніках мінулага года тут налічваецца больш як 750 чытачоў, кнігавыдача дасягнула больш як 13 тысяч экзэмпляраў. Фонд бібліятэкі з пачатку адкрыцця вырас амаль у тры разы і складае сёння прыкладна 10,5 тысячы экзэмпляраў. Да паслуг наведвальнікаў — 33 назвы газет і часопісаў. Бібліятэкары шчыра ўдзячны чытачам, якія прыносяць кнігі ў дар. Ужо ў гэтым годзе 28 кніг папулярных сучасных аўтараў ахвяравала кніжніца Ірына Жалткевіч.

Ніна ШАБУНЯ

Незвычайны дыктант

Для навучэнцаў сярэдняй школы № 15 у бібліятэцы № 12 г. Гомеля адбылася сустрэча з беларускім пісьменнікам, ураджэнцам гомельскага краю — "Незвычайны дыктант з Васілём Ткачовым".

Імя Васіля Ткачова, празаіка, драматурга і гумарыста, добра вядома ў Беларусі. Асобныя яго апавяданні ўключаны ў чытанкі для вучняў малодшых класаў. У Быхаўскім гісторыка-краязнаўчым музеі створана экспазіцыя, дзе шырока прадстаўлены жыццё і творчасць пісьменніка-земляка. Прэзідыумам Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі яму прысуджана прэмія 2011 года ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці.

Творы Васіля Ткачова напісаны жывой і вобразнай мовай. Васіль Юр'евіч застаецца верны сваім галоўным прынцыпам — любові да малой радзімы і землякоў.

На памяць пра сустрэчу пісьменнік падпісаў кнігі бібліятэцы і чытачам.

Тацяна ЛАЗІНА

Жыццё ў танцы

Марына ЛІС,
Таццяна ЖУК,
супрацоўнікі аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН Беларусі

У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі разам з вялікім кніжным багаццем зберагаюцца і асабістыя архівы вядомых дзеячаў навукі і культуры. Сярод іх знаходзіцца і архіў руплівага збіральніка беларускага харэаграфічнага фальклору, вядомага ў свой час танцоўшчыка, балетмайстра, заслужанага дзеяча культуры Беларусі Янкі (Івана Маркавіча) Хвораста (1902 — 1983).

Частка ўнікальных матэрыялаў з асабістага архіва Янкі Хвораста ўпершыню прадстаўлена ў юбілейнай экспазіцыі пад назваю "Жыццё ў танцы". Выстаўка працуе ў бібліятэцы да 20 сакавіка.

Янка Хвораст амаль усё жыццё прысвяціў танцу. Яшчэ маленькім хлопчыкам цікавіўся, як танцуюць дарослыя, запамінаў асноўныя рухі, а потым, дзе-небудзь схаваўшыся, спрабаваў іх паўтарыць. З цягам часу гэтая цікавасць не знікла, а наадварот — пашыралася і патрабавала ўжо больш грунтоўных танцавальных ведаў. Таму невыпадкова падчас вучобы ў Віленскай беларускай гімназіі і Віленскім універсітэце імя Стэфана Баторыя, дзе Я. Хвораст актыўна ўдзельнічаў у мастацкай самадзейнасці і нават сам арганізаваў танцавальныя гурткі, апантаны харэаграфіяй юнак паралельна з вучэбнымі заняткамі наведваў па вечарах прыватныя ўрокі ў адной з віленскіх балетных школ.

Веды, закладзеныя харэографам Лідзіяй Мерашовай, пра якую Я. Хвораст успамінаў з удзячнасцю і цеплынёй, у хуткім часе вельмі спатрэбіліся маладому танцоўшчыку.

Пасля ўз'яднання Усходняй і Заходняй частак Беларусі па даручэнні беларускага ўрада на працягу 1939 — 1940 гадоў у Беластоку Р. Р. Шырмам быў створаны на дзяржаўным узроўні першы Беларускі ансамбль песні і танца. Янку Хвораста запрасілі на пасаду саліста і балетмайстра гэтага калектыву.

Мары пачалі здзяйсняцца. Праца ў ансамблі прыносіла вялікае задавальненне, і за надзвычай кароткі тэрмін Я. Хворастам было падрыхтавана і пастаўлена пяць беларускіх народных танцаў, у тым ліку і дуэт "Бульба". Дзейсную дапамогу пачынаючаму балетмайстру аказвала яго першая партнёрша Анета Рэйзер, якая атрымала харэаграфічную адукацыю ў Вене.

У хуткім часе пачаліся гастрольныя паездкі па Беласточчыне, якія прынеслі і першыя поспехі. Наогул творчае майстэрства ансамбля, а разам з ім Я. Хвораста, імкліва развівалася. Балетмайстар пашыраў рэпертуар, ствараючы новыя цікавыя кампазіцыі.

У маі 1941 года ансамбль выехаў з канцэртнай праграмай у Маскву. Там калектыў атрымаў сімпатыі гледачоў, прыхільныя водгукі спецыялістаў, у тым ліку ў прэсе. Была адзначана самабытнасць, высокі прафесіяналізм выканаўцаў.

Далейшы маршрут гастроляў павінен быў пралягаць праз Крым, Каўказ, Урал, Ленінград, але Вялікая Айчынная вайна перакрэсліла ўсе планы. Ансамбль разам з іншымі творчымі арганізацыямі быў вымушаны эвакуіравацца з Масквы. Так апынуліся ў Краснаярску. Артысты шмат выязджалі з канцэртамі па гарадах Сібіры. Нават у такі неспрыяльны, трывожны час людзям патрэбна было мастацтва з яго вялікай ачышчальнай і жыццесцвярджальнай сілай.

За гады эвакуацыі Янка Хвораст аб'ездзіў са сваім ансамблем дзясяткі гарадоў і населеных пунктаў не толькі Сібіры, але і Урала, і Сярэдняй Азіі, ставіў новыя танцы і харэаграфічныя кампазіцыі. Разам з вядомым харэографам Н. Надзеждзінай, якая працавала ў час вайны ў ансамблях Сібірскай ваеннай акругі, а пасля вайны стварыла вядомы на ўвесь свет харэаграфічны ансамбль "Бярозка", была падрыхтавана кампазіцыя "Партызанскі пляс", а па просьбе Надзеждзінай Я. Хвораст у адным з яе калектываў паставіў беларускі танец "Крыжачок". Цёплыя прафесійныя адносіны паміж двума балетмайстрамі захоўваліся на працягу многіх гадоў.

Вярнуўшыся ў снежні 1943 года ў вызваленую частку Беларусі, Я. Хвораст у складзе ансамбля і як саліст выступаў на заводах і фабрыках, у ваенных шпіталях, на перадавой і ў партызанскіх атрадах.

У пасляваенныя гады ансамбль на некаторы час застаўся ў Гродне. Акрамя сольных выступленняў і пастановак новых танцавальных нумароў Янка Хвораст працягваў актыўную збіральніцкую працу. Яшчэ раней, знаходзячыся ў Беластоку, а потым і на Гродзеншчыне, ён, вандруючы па навакольных вёсках, з нязменнай упартасцю адшукваў цікавыя танцы, занатоўваў іх.

Дзейнасць Янкі Хвораста ў Беларускім дзяржаўным ансамблі песні і танца працягвалася больш як 10 гадоў, але ў 1951 годзе ў сувязі з рэарганізацыяй танцавальная група спыніла сваё існаванне. За перыяд плённай працы ў гэтым калектыве на пасадзе балетмайстра Янкам Хворастам было распрацавана і пастаўлена звыш 60 разнапланавых танцаў, дуэтаў, харэаграфічных кампазіцый, а ўсяго за час сваёй творчай дзейнасці ён стварыў больш як 120 выдатных танцавальных пастановак.

Нягледзячы на спыненне дзейнасці танцавальнай групы ансамбля, артыстычная праца Я. Хвораста працягвалася. З 1953 па 1960 гады ён саліст балета Беларускай дзяржаўнай філармоніі, шмат гастраляваў разам з эстрадным ансамблем па гарадах былога СССР. Талент і майстэрства танцоўшчыка знаходзілі водгукі ў сэрцах гледачоў, а ад кіраўнікоў Кіеўскай і Сталінградскай філармоній нават паступалі прапановы выступаць у складзе іх ансамбляў.

Па заканчэнні сцэнічнай кар'еры Я. Хвораст сканцэнтраваўся на педагагічнай і шэфскай дзейнасці. Працуючы выкладчыкам у Мінскім харэаграфічным вучылішчы, маючы вялікі педагагічны вопыт і валодаючы высокім майстэрствам выканаўцы, Я. Хвораст з радасцю дзяліўся сваімі набыткамі з маладымі талентамі.

Як кансультант Рэспубліканскага дома народнай творчасці даваў слушныя парады, аказваў дзейсную дапамогу шматлікім самадзейным танцавальным калектывам, асабліва на Гродзеншчыне. Дзякуючы Я. Хворасту набылі папулярнасць такія танцавальныя калектывы, як Смаргонскі ансамбль песні і танца імя М. Агінскага, "Свіцязь" з Навагрудка, ваўкавыскае "Маладосць", дзятлаўскі "Лянок" і іншыя.

Арыентуючыся на слаўныя традыцыі, закладзеныя Ігнатам Буйніцкім, абапіраючыся на народную танцавальную стыхію, Янка Хвораст здолеў падняць беларускую харэаграфію на ўзровень сучаснай прафесійнай балетнай культуры.

Янку Хвораста як прызнанага майстра танцавальнага жанру часта запрашалі ў журы розных танцавальных аглядаў, конкурсаў, на абмеркаванне канцэртных праграм, да ўдзелу ў канферэнцыях, прысвечаных пытанням харэаграфіі, ён быў членам мастацкага савета па музычным мастацтве і харэаграфіі пры Міністэрстве культуры БССР.

Заслугі Я. Хвораста ў развіцці беларускага танцавальнага мастацтва, актыўны ўдзел у грамадскім жыцці былі адзначаны медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР і іншымі граматамі, а ў 1977 годзе яму было нададзена высокае званне заслужанага работніка культуры Беларусі.

Янка Хвораст пакінуў пасля сябе вельмі цікавую танцавальную спадчыну, якая складаецца з запісаў беларускіх народных танцаў, танцавальных мініяцюр, сцэнарыяў харэаграфічных кампазіцый і іншых цікавых дакументаў. Часам дзіву даешся, наколькі гэты таленавіты чалавек быў адданы танцу, яго эстэтычнаму хараству. З дапамогаю ўмоўных абазначэнняў, малюнкаў схем, а таксама дзякуючы скрупулёзнаму ўзнаўленню на паперы кожнай пазіцыі, кожнага руху выканаўцы, Я. Хвораст занатоўваў і тым самым захоўваў для наступных пакаленняў вялізнае нацыянальнае танцавальнае багацце, а таксама іншых народаў, якія разам складаюць сусветную скарбніцу танцавальнага мастацтва.

Яшчэ пры жыцці артыста ў 1974 і 1977 гадах выйшлі з друку два выданні яго кнігі "Беларускія танцы", а ў 1991 годзе – зборнік "Танцы Янкі Хвораста", якія рэпрэзэнтавалі шырокай грамадскасці толькі невялікую частку са шматлікіх запісаў. Каштоўная танцавальная спадчына Я. Хвораста, што захоўваецца ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі, яшчэ чакае свайго часу.

У архіве Я. Хвораста захоўваюцца і іншыя дакументы, сярод якіх напрацоўкі ў галіне харэаграфіі, а таксама цікавыя ўспаміны, якія, на жаль, засталіся незавершанымі з прычыны хваробы і смерці аўтара.

Разам з творчымі матэрыяламі ў фондзе Я. Хвораста зберагаюцца цікавыя, хаця і нешматлікія, біяграфічныя дакументы, якія адпавядаюць тым ці іншым старонкам жыцця і дзейнасці артыста.

Эпісталярный Я. Хвораста захоўвае чарнавікі і арыгіналы лістоў самога фондаўтваральніка і розных асоб да яго. Так, напрыклад, захаваўся чарнавік ліста, датаваны 1942 годам, да тагачаснага кіраўніка Беларусі Т. Гарбунова. Ён быў напісаны Я. Хворастам ад імя калектыву ансамбля з адваротнага боку гастрольнай афішы. Адрасатамі Я. Хвораста былі такія вядомыя асобы, як Р. Шырма, Зоська Верас (Людвіка Антонаўна Войцік), М. Забэйда-Суміцкі і іншыя дзеячы беларускай культуры.

Вялікую цікавасць выклікаюць шматлікія афішы, якія ўносяць дадатковыя звесткі ў творчую біяграфію артыста, а таксама асабістыя і групавыя фатаграфіі Янкі Хвораста, фотаздымкі, што адлюстроўваюць фрагменты асобных танцаў у яго выкананні, узнаўляюць лепшыя моманты жыцця гэтага неардынарнага, таленавітага чалавека, які ўсёй сваёй творчасцю імкнуўся данесці да гледачоў чароўны і дзіўны свет мастацтва, яркія запамінальныя сцэнічныя вобразы, падарыць радасць, а часам і выклікаць усмешку.

На здымку: Т. Гіжэўская і Я. Хвораст у танцы "Чардаш", 1954 г.

На вячоркі да бярэзінцаў

Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
загадчык аддзела
Бярэзінскай ЦБС

У Цэнтральнай Бярэзінскай гарадской бібліятэцы спецыяльна для старшакласнікаў распрацаваны праекты "Мастацкая літаратура — акно ў свет"; "Жывая кніга".

Не сакрэт, што для большасці сучаснікаў традыцыйныя формы прапаганды кнігі страцілі цікавасць. Супрацоўнікі Бярэзінскай бібліятэкі прапануюць вучням старэйшых класаў школ горада і раёна новыя творчыя формы масавай прапаганды кнігі і літаратуры, якія прайшлі выпрабаванне на практыцы ў папярэднія гады. Старшакласнікам адрасаваны літаратурна-сацыяльная рулетка "Маладзёжны вектар"; літаратурныя сімфаньеты "Апавяданне — літаратурны шэдэўр"; выбары пісьменніцкага парламента; сацыяльна-педагагічная экспрэс-школа "Звяраем жыццё па кнізе" (вытокі падлеткавай злачыннасці); партрэтная галерэя "Партрэты загаварылі", дапоўненая рэчамі-сімваламі, ксеракопіямі лістоў, дзённікаў пісьменнікаў, сяброўскімі шаржамі і эпіграмамі з архіваў газеты "Літаратура і мастацтва" і раённай бібліятэкі; цыкл літаратурных гульняў "Герой не майго рамана". Актыўныя ўдзельнікі аўкцыёна літаратурных шэдэўраў "Выкупі кнігу рэкламай" атрымаюць спецыяльныя жэтоны на права бясплатнага карыстання камерцыйным фондам бібліятэкі на паўгода. Тэатр маналога прадставіць споведзі каханай жанчыны Янкі Купалы Паўліны Мядзёлкі "Сцяжыны кахання зводзілі нас з табой" (паводле А. Дзялендзіка "Карона з кахання" і П. Мядзёлкі "Сцежкамі жыцця").

Дашкольнікам і малодшым школьнікам адрасаваны праект года "Расцём з кнігай". Пройдзе таксама цыкл экскурсій у Бярэзінскую дзіцячую, сельскія бібліятэкі і ў пакоі казак, будуць прэзэнтаваны дзіцячыя куточкі беларускай кнігі, кніжныя старонкі "Я — кніжка цікавая", адбудуцца святы кніг-імяніннікаў, пасвячэнні ў чытачы. А ў дзіцячых садках пройдуць міні-заняткі "Твая першая кніжка", святы дзіцячых часопісаў "Вясёлкавая раніца". Павышэнню іміджу чалавека, які чытае, паспрыяюць злёты лепшых чытачоў.

Ад садочка да «падоўжанкі»

“Нарадзіўшыся ў вёсцы і скончыўшы беларускамоўную школу, цяпер не разумею, чаму мы, беларусы, амаль не карыстаемся роднаю моваю, — зазначыла на пачатку размовы загадчыца дзіцячай бібліятэкі № 4 г. Мінска Людміла Бусел. Да размовы пра недзіцячыя клопаты пра мову ды літаратуру далучылася і загадчыца дзіцячай бібліятэкі № 6 імя Васіля Віткі Тамара Патук. Прыярытэтнымі кірункамі гэтыя кніжніцы лічаць праграмы па адраджэнні нацыянальнай культуры. І — гасцінна расчыняюць дзверы для наведвальнікаў.

Ірына ТУЛУПАВА

«Кніганошы» на раздарожжы

“На сёння дзіцячыя бібліятэкі шмат робяць для папулярызацыі беларускай мовы. У нас фонды шыкоўныя. Кадры таксама высокакваліфікаваныя. І кожная бібліятэка працуе па праграмах і праектах, складзеных ёю, для прапаганды культуры і гісторыі Беларусі, — пачала расповед Людміла Станіславаўна. — У нас, у прыватнасці, у прыярытэтных напрамках — гісторыя, экалогія, народная творчасць. У іх развіцці добра адчуваем дапамогу Саюза пісьменнікаў Беларусі, шмат гадоў шчыльна працуем са старшынёй Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхасём Пазнякоўым. Пры яго дапамозе арганізуем сустрэчы з сучаснымі творцамі”.

Чытачы дзіцячых бібліятэк падзяляюцца на дзве вялікія катэгорыі: малодшыя школьнікі і школьнікі старэйшых, уключаючы і выпускныя, класаў. Калі гаварыць пра беларускую мову і карыстанне ёю, то даводзіцца знаходзіць словы для розных узроставых груп. Тамара Патук дадае: “Беларускай літаратуры для дзяцей цяпер дастаткова, але вельмі мала — для падлеткаў. Прапануем Янку Маўра, якога чыталі і мы, з сучаснікаў — Алену Масла, Алеся Якімовіча. Але сустракацца даводзіцца, каб беларускія словы адкладаліся ў памяці, ці не штодня”.

Кропкай адліку ў папулярызацыі літаратуры можа быць як адна яскравая сустрэча з пісьменнікам, так і аб’ёмны творчы праект, разлічаны на некалькі гадоў.

Быць лепшымі

У дзіцячай бібліятэцы № 4 у 2010 годзе распрацавалі праект “Зямля бацькоў — зямля святая”. І ўвесь год працавалі менавіта па гэтым кірунку. Але сутыкнуліся з тым, што гарадскія дзеці ўвогуле не гавораць на беларускай мове. І не ведаюць яе! “Той адзін-два ўрокі на тыдні, калі вучні “праходзяць” беларускую мову, амаль нічога не даюць. Добра, калі беларуская мова гучыць у сям’і. У рускамоўным жа асяроддзі маўленне засвойваецца марудней. Таму ў бібліятэцы працуе клуб “Рамонак”.

Людміла Станіславаўна ўспамінае: калі вырашылі наблізіць кнігу да дзетак, сталі насіць выданні нават у садкі. Спачатку ніякай упэўненасці ў поспеху не было. Але хутка пераканаліся: пачынаць з чагосьці трэба! І наведванне садкоў — добрая дапамога ў працы з дзецьмі. “А ў садку знайшлі адзінадумцаў і ўжо два гады як супрацоўнічаем. Нават адзін выпуск адбыўся: дзеткі пайшлі ў школу, яны цяпер займаюцца ў 74-й гімназіі”.

Са школай бібліятэкары таксама вельмі плённа супрацоўнічаюць. Вучням першых класаў носяць кнігі самі: “кніганошы” працуюць штодня. Бывае, у дзень нават тры класы наведваюць.

А ў бібліятэцы прымаюць школьныя групы падоўжанага дня кожны дзень, акрамя аўторка. “Дзеткі любяць да нас хадзіць. Таму што акрамя таго, што прапануем кнігі, мы ім і мульцікі ўключаем, і што-небудзь расказваем. Альбо праводзім тэматычную электронную прэзентацыю”, — тлумачаць бібліятэкары. На сённяшні дзень толькі для малодшага ўзросту падрыхтавана каля 70 такіх прэзентацый. Супрацоўнікі кніжніц ствараюць іх самі. Пасля вызначаюць ды размяркоўваюць: што будзе карысна для малодшых школьнікаў, што — для сярэдняга ўзросту, а што — для старэйшага. Летась на рэспубліканскім конкурсе “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры” бібліятэка № 4 заняла першае месца. Разам з “Рамонкам”, які створаны для маленькіх дзетак, распрацавалі для сярэдняга і старэйшага ўзростаў шэраг найцікавейшых праектаў. Гэта аповеды пра экалогію Беларусі, прыроду краю, сустрэчы з цікавымі людзьмі, расповеды пра знакамітых асоб Беларусі. І пра пісьменнікаў — абавязкова. Творцаў запрашаюць на сустрэчы кожны месяц: шчырае слова прыемна пачуць і падлеткам, і маленькім дзеткам.

Запатрабаваныя серыі

На што найчасцей адгукаюцца хлопчыкі ці дзяўчынкі? Бясспрэчна, на тое, што можна пагладзець. Цяпер у кніжніцы распрацавалі адмысловы план у дапамогу школьнаму прадмету “Гісторыя Беларусі”. І першая тэма — адкуль пайшлі беларусы. Пачыналі відэапрэзентацыю з легендаў ды паданняў. Другая тэма — дахрысціянскія багі. Трэцяя — “Полацкі край дарагі”. Далей ідзе размова пра Вялікае Княства Літоўскае. Матэрыялы бяруцца з кніг, сёе-тое — з баз дадзеных, на якія ёсць магчымасць выхаду праз інтэрнэт.

“Пісьменнікі, з якімі мы размаўляем, на нашы просьбы адгукаюцца. Неяк падчас мінулых сустрэч мы прасілі: вельмі неабходна літаратура, творы пра прыроду! Не мастацкая — пазнавальная! Цяпер з’явіліся кнігі Алеся Бадака. Выдатная серыя, заснаваная ў 2008 годзе, “Усім пра ўсё”: выйшлі чатыры кнігі (“Расліны”, “Жывёлы”, “Птушкі”, “Насякомыя”). Чакаецца — “Рыбы”. А яшчэ ёсць цікавая і вельмі папулярная серыя “Скарбы Радзімы”. Цяпер хочацца, каб з’явілася штосьці на беларускай мове пра спорт, абавязкова — з ілюстрацыямі. І па мастацтве Беларусі: пра яго калі і пісалі, то ў мінулыя гады, кнігі ўжо састарэлыя. Вось, мы атрымоўваем «Рассказы Деда Природоведа». Але ж яны на рускай мове!”

Чытаецца вельмі добра серыя “Казкі ХХІ стагоддзя”. Па ёй робіцца шмат прэзентацый. І калі дзяцей малодшага ўзросту ў бібліятэкі прыводзяць настаўнікі, то ад такой формы працы са старшакласнікамі адмовіліся даўно. “Запрашаем на сустрэчы тых падлеткаў, хто жадае прыйсці, — запэўніваюць загадчыцы бібліятэк. — Пяць-сем чалавек — не важна! Галоўнае, што сустрэчы праходзяць цудоўна!” Адзін з прыкладаў: калі запрашалі ў чытальную залу пісьменніцу Алену Масла, дзеці самі гучна чыталі яе казкі. І пасля з аўтарам на сустрэчы было пра што гаварыць. Таму што — ведалі творы. Увогуле ж сярэдні школьны ўзрост вельмі цяжка акцэнтаваць на якую-небудзь тэму ці нават мерапрыемствы: ім як быццам нічога не цікава, яны нічога не хочуць ведаць. А калі самі пачытаюць, пісьменнік становіцца ім больш блізкім. “Пасля сустрэчы з Раісай Баравіковай, прыкладам, я пачула: “Мы ж думалі, тут лекцыя будзе, а ў нас пыталіся, ці верым мы ў іншапланецян!..” Так што вынікі супольнай працы бібліятэкараў і творцаў ужо ёсць!

На здымку: палічкі з кнігамі ў дзіцячай бібліятэцы №4 г. Мінска.

Штрых-код

Што будзе

Гродзеншчына

17 сакавіка Морынская сельская бібліятэка Іўеўскай ЦБС арганізуе літаратурны ранішнік “Падарожжа ў Чукоккалу” (да 130-годдзя з дня нараджэння К. Чукоўскага).

19 сакавіка бібліятэка-філіял № 6 г. Гродна сумесна з кінатэатрам “Усход” арганізуюць літаратурную віктарыну і прагляд мультфільмаў да 75-годдзя з дня нараджэння Э. Успенскага “Запрашаем у Прастаквашына”.

20 сакавіка адкрыецца Тыдзень дзіцячай кнігі ў Верцялішкаўскай сельскай бібліятэцы — інфармацыйна-краязнаўчым цэнтры (Гродзенскі раён). На свята запрашаны гродзенскі дзіцячы паэт Віктар Кудлачоў. Для наведвальнікаў падрыхтавана выстаўка-агляд да юбілеяў Якуба Коласа і Янкі Купалы “З Сымонам-музыкам да новай зямлі”.

21 сакавіка да Сусветнага дня паэзіі ў Рымдзюнскай сельскай бібліятэцы Астравецкай ЦБС пройдзе паэтычная вечарына “Чароўная краіна паэзіі”. Яна рыхтуецца сумесна з настаўнікамі беларускай мовы і літаратуры Рымдзюнскай сярэдняй школы з беларускай мовай навучання.

22 сакавіка ў дзіцячым філіяле Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я. Ф. Карскага пройдзе ўрачыстае адкрыццё Тыдня дзіцячай кнігі “Нам кніга свята падарыла”. Праграма ўключае выступленні беларускіх пісьменнікаў У. Мазго, А. Кавалеўскага, Л. Кебіч, узнагароджанне пераможцаў літаратурна-творчага конкурсу “Мы з кнігаю сябруем”.

22 сакавіка на сцэне Гродзенскага гарадскога Дома культуры адбудзецца свята, прымеркаванае да Тыдня дзіцячай кнігі, — “Кожны дзень у гасцях у кніжкі”.

23 сакавіка Смаргонская гарадская бібліятэка № 2 плануе правесці вечар паэзіі да 75-годдзя з дня нараджэння рускай паэтэсы Бэлы Ахмадулінай.

28 сакавіка ў Трабскай сельскай бібліятэцы Іўеўскай ЦБС адбудзецца свята часопіса “Вясёлка”, прысвечанае 55-годдзю з дня выхаду яго першага нумара.

Віцебшчына

З 12 па 18 сакавіка Навагаранская сельская бібліятэка Полацкай ЦБС праводзіць тыдзень прафарыентацыі “Праз бібліятэку — да прафесіі”.

14 сакавіка Полацкая гарадская бібліятэка імя Янкі Купалы праводзіць гадзіну гістарычнай адукацыі “Полацкая епархія: ад старажытнасці да нашых дзён”.

22 сакавіка ў Віцебскай гарадской бібліятэцы імя Максіма Багдановіча пройдзе аўтарская вечарына В. Русілкі “Паэзія колераў і пачуццяў”.

22 сакавіка Віцебская гарадская бібліятэка імя Янкі Купалы арганізуе паэтычную гадзіну “І ажываюць спадчыны старонкі” (да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы).

25 сакавіка Перабродская сельская бібліятэка Мёрскай ЦБС запрашае на пазнавальную гульню “Дрэвы — упрыгажэнне зямлі”.

З 23 па 30 сакавіка Лепельская раённая дзіцячая бібліятэка арганізуе цыкл мерапрыемстваў да Дня дзіцячай і юнацкай кнігі.

Брэстчына

20 сакавіка Брэсцкая абласная бібліятэка імя Максіма Горкага праводзіць творчую вечарыну “І свет адкрываўся мне існай простай” з нагоды юбілею паэта Алеся Каско і выхаду яго новых кніг.

27 сакавіка ў Брэсцкай абласной бібліятэцы імя Максіма Горкага распачынаюцца Горкаўскія чытанні, якія праводзяць сумесна з Брэсцкім дзяржаўным універсітэтам.

Пінскі раён

З 26 па 31 сакавіка ў бібліятэках Пінскай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы будзе праходзіць Тыдзень дзіцячай і юнацкай кнігі “Кніга — мой спадарожнік, мой сябар”.

26 сакавіка бібліятэкары Пінкавіцкай дзіцячай сельскай бібліятэкі правядуць гульню-падарожжа “Азбука бібліятэкі”.

26 сакавіка ў Жыдчанскай сельскай бібліятэцы будзе праходзіць тэатралізаванае прадстаўленне “Усе казкі ў госці да нас”.

28 сакавіка Гарадзішчанская сельская бібліятэка будзе праводзіць гульню-віктарыну “Падарожжа па кніжным Сусвеце”.

Першы крок

Наталіцца кропляю жывою

Сваю першую бібліятэку згадвае народная артыстка СССР Людміла Чурсіна.

— Гэта было ў маленькім гарадку на Камчатцы. Бацьку накіравалі туды служыць, а я якраз перайшла ў сёмы клас. І за 6 кіламетраў ад нашага пасёлка мы хадзілі ў Елізава, каб узяць чарговую кнігу. Хадзілі менавіта ў бібліятэку. Таму што ў ваенным гарадку ў Доме афіцэраў літаратура была ў асноўным для вайскоўцаў. А нам хацелася нечага іншага.

Пасля было шмат бібліятэк. Вось зусім нядаўна наведала нашу тэатральную бібліятэку: шукала сучасную французскую камедыю. Апошнім часам шмат выданняў чытаю па драматургіі. Таму што калі спектакль здалі, трэба думаць пра наступны, шукаць новыя сцэнарыі і ролі. Прыкладам, калі мне трэба было высветліць гісторыю адной з гераінь (ставілі сучасную п’есу), я паехала ў нашу знакамітую Ленінскую бібліятэку і правяла ў ёй больш як паўдня ды парадавалася, што там шмат моладзі. Значыць, для іх патрэбна нейкая асобная літаратура. І калі выходзіла з бібліятэкі, са здзіўленнем убачыла, што, як цяпер гавораць, утварыліся пробкі каля ўвахода! Таму што шмат наведвальнікаў. І гэта ў наш час!

Кніг цяпер поўна — ў Маскве, Санкт-Пецярбургу. А калі ад’едзеш ад мегаполіса ў гарады ды пасёлачкі, падаецца, бібліятэкі не аднаўляліся гадоў 40. Іх трэба падтрымліваць. Асабліва ў аддаленых рэгіёнах, дзе няма інтэрнэту. Хаця я сама з інтэрнэтам не асабліва сябрую. Мне здаецца, калі чытаеш кнігу — яна мае біяграфію, пах, аблічча — гэта зусім іншае адчуванне. Ты можаш “закінуць вочы ў космас”, вярнуцца, паразважаць. І гэта трэба падтрымліваць, да чытання далучаць трэба!

Цяпер я чытаю кнігу настаяцеля Срэценскага манастыра архімандрыта Ціхана “Несвятыя святыя”. Там шмат аповедаў пра старцаў. Па-першае, гэта вельмі ўмацоўвае ў веры, а падругое — адкрывае цэлы пласт нашага жыцця мінулых гадоў. Не чытаю ніякіх дэтэктываў, бестселераў. А стомлены, вяртаешся да Чэхава, Паустоўскага. Чытаеш, як пісаў класік, калі “духовной жаждою томим”… І хочацца наталяць гэтую прагу сапраўднай літаратурай.

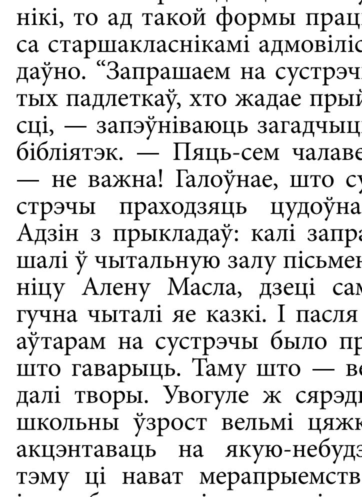

Фота Кастуся Дробава

Чуць пах духмяных кветак

У Доме-музеі І з'езда РСДРП адбылася выстаўка-прэзентацыя работ Кацярыны Новікавай "У суаўтарстве з прыродай".

Кацярына БЯДУЛІНА, фота Кастуся Дробава

Кацярына Фёдараўна — народны майстар, фітадызайнер і проста цудоўная жанчына, якая змагла "ператварыць сваё хобі ў працу, а працу — у хобі". У ёй адразу заўважаеш тую шчырасць і пяшчоту, што адчуваецца ў карцінах, паштоўках і аранжыроўках з прыроднага матэрыялу. У іх жа можна знайсці адлюстраванне душы аўтара і яе настрою.

Мэта выстаўкі — паказаць разнастайнасць прыроднага матэрыялу і яго выяўленчыя магчымасці. Матэрыялы для творчасці самыя розныя: косткі рыб, кара дрэў, грыбы, сушаныя палявыя кветкі, залацістая салома, восеньскае лісце і іншыя. "Яны самі падказваюць мне, як з імі працаваць, — распавяла жанчына. — Толькі возьмеш у рукі — кветкі ды лісце нібы граюць са мною".

Гледзячы на творчасць Кацярыны Новікавай, здзіўляемся, як чалавек можа настолькі адчуваць прыроду і знаходзіцца з ёй у гармоніі: чуць пах духмяных кветак, палёў, таямнічага лесу. Як тут не даць волю фантазіі? Уявіце, вось сумная галінка ніцай бярозкі. Глядзіш і думаеш: што можна з яе зрабіць? Але… Як зазначыла Кацярына Фёдараўна, прыродны матэрыял адлюстроўвае розныя пачуцці і эмоцыі чалавека: журбу, смутак альбо наадварот — радасць, надзею, пяшчоту, трапятанне. А можна выкарыстаць у сваіх аранжыроўках народныя матывы, памятаючы пра сімвалы і культурныя традыцыі беларусаў.

Разглядаючы карціны Кацярыны Фёдараўны, нібы трапляеш у цудоўны свет. Глядзіш на карціну, створаную з рыбіных костак, знаёмішся з ляснымі чалавечкамі, зробленымі з апалага лісця, маленькіх іголачак, жалудоў, каштанаў…

Часам і здагадаешся, што хацела паказаць аўтарка, аднак голас прыроды можа пачуць не кожны чалавек. Бо, на жаль, не ўсе сёння ўмеюць размаўляць з ёю.

Нягледзячы на 90-гадовы ўзрост, Кацярына Новікава знаходзіць сілы, каб тварыць. Нездарма кажуць: сэнс чалавечага жыцця — рабіць тое, што ідзе ад сэрца, каб потым пакінуць па сабе чысты і светлы след.

На здымках: Кацярына Новікава падчас выстаўкі; кампазіцыя з прыроднага матэрыялу "Бансай".

Лапік за лапікам

Лілія БЕЛАНОВІЧ, **навуковы супрацоўнік Крупскай мастацкай галерэі, фота аўтара**

У Крупскай мастацкай галерэі прайшла выстаўка пад назвай "Лапікавая хатка". У экспазіцыі былі прадстаўлены работы Алены Мацяш — майстра-дызайнера з Мінска. Яе вырабы з тэкстылю здзіўляюць разнастайнасцю тэхнік. Працуе Алена толькі з натуральнымі тканінамі — льном і баваўнай. Аматары хэнд-мэйду маглі ўбачыць каля двухсот аўтарскіх твораў, выкананых у тэхніцы пэчварк — абрэзкавага шыцця.

У экспазіцыі былі прадстаўлены пярэстыя коўдры, пледы, падушкі, пано, сувеніры, скрыначкі, мяккія цацкі, пацешныя лялькі ў розных стылях. Некаторыя з іх з'явіліся на свет цэлымі сем'ямі. Пра Новы год напамінала больш як 50 ёлачных цацак. Юным гледачам так і карцела прымерыць карнавальныя гарнітуры "Пірат", "Гусар", "Марак", "Ільвяня". Усё гэта — вынік дзесяці гадоў творчасці.

Усе работы аб'яднаны адной тэмай: дом і дзяцінства. Хаця, здаецца, майстар здольная ахапіць шмат іншых тэм. Багатая фантазія дае штуршок для стварэння вырабаў, якія хочацца доўга разглядаць, вывучаючы кожны сантыметр. Пэчварк у інтэр'еры дзіцячага пакоя — гэта ажыўшая казка, створанае рукамі чараўніцтва мілых рэчаў, сярод якіх малому вельмі ўтульна. Дзіця, засынаючы пад коўдрай, якую пашыла маці ці бабуля, будзе бачыць толькі добрыя сны.

— Дзяцінства асацыіруецца ў нас звычайна з домам, хочацца, каб гэты перыяд быў найбольш яркім успамінам і падтрымліваў яго ў далейшым

жыцці, — зазначыла Алена.

Вельмі арыгінальным атрымаўся сталовы набор "Каляды": сурвэткі і абрус у тэхніцы абрэзкавага шыцця "крэйзі", з элементамі тэкстыльнай аплікацыі. "Крэйзі" — адна з найцікавейшых знаходак у пэчварку, якая дапамагае вырашыць цяжкую задачу: стварыць з рознакаляровых лапікаў тканіны, спецыяльна нічога не выкройваючы, штосьці карыснае, арыгінальнае і прыгожае. У справу пры гэтым ідуць нават маленечкія кавалачкі, таму такія вырабы нагадваюць пярэстыя мазаічныя малюнкі, у якіх, здаецца, абрэзак з абрэзкам злучаны бязладна, у нечаканых каляровых спалучэннях з мноствам ламаных ліній. Сваю назву гэтая тэхніка шыцця атрымала ад англійскага слова "crazy" — вар'ят.

— Мне падабаецца, што для работы ў гэтым стылі не трэба рабіць чарцяжы, рыхтаваць шаблоны, акуратна і дакладна выкройваць па іх дэталі, як у іншых абрэзкавых тэхніках, — распавяла майстар. — Тыя, хто бярэцца працаваць у тэхніцы "крэйзі", не баяцца эксперыментаваць, таму што пакуль не прышыты апошні кавалачак, невядома, які будзе вынік.

Буйная стракатасць фарбаў стварае ўражанне блытаніны і хаатычнасці, аднак існуюць акрэсленыя правілы творчасці, якія ведае толькі майстар. Колькі выразных сродкаў выкарыстоўвае аўтар, каб данесці да людзей ідэю свайго твора! Колькі выдумкі, фантазіі і майстэрства праяўляе Алена ў сваіх работах!

На здымку: работа Алены Мацяш "Лапікавая хатка".

Афарызм

А сонца зззяе, каб
Зямля рунела ўся
І мы ў жыцці з табой
Не размінуліся.

Максім ТАНК

З глыбінкі

Паўсотні кніг — у падарунак

200 гадоў таму нарадзіўся пісьменнік, навуковец, мастак, музыкант Юзаф Крашэўскі, лёс якога звязаны з Пружаншчынай. З нагоды юбілею ў музеі-сядзібе "Пружанскі палацык" адбылася канферэнцыя пад назвай "Крашэўскі знакаміты і невядомы".

Сярод удзельнікаў мерапрыемства былі госці з Польшчы і аўтар кніг пра Крашэўскага Руслана Гусева.

Яшчэ ў 1998 годзе цяперашні дырэктар музея-сядзібы Юрый Зялевіч пачаў збіраць інфармацыю пра славутага земляка. Новы штуршок для пошукаў даў інтэрнэт. Дзякуючы сетцы на пружанцаў выйшла дырэктар мемарыяльнага музея Юзафа Крашэўскага ў Раманове (Польшча) Ганна Чабадзінска-Пшыбыслаўска. Яна падрыхтавала выстаўку і передала экспанаты спецыяльна для Пружанскага палацыка. Сёння польскія госці былі прыемна здзіўлены значным папаўненнем экспазіцыі. У мінулым годзе жыхарка Пружан Іна Урублеўская перадала музею 52 кнігі Крашэўскага, некаторыя з іх з'яўляюцца прыжыццёвымі выданнямі.

Пані Ганна Чабадзінска-Пшыбыслаўска запрасіла ў Польшчу на святкаванне юбілею пісьменніка вучняў Загор'еўскай школы — яны на чале з настаўнікам Мікалаем Сахаруком стварылі куток Крашэўскага. Польскія госці выказалі сваё здзіўленне і захапленне студэнткай Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Ірынай Філімовіч, якая напісала цікавую курсавую работу пра Юзафа Крашэўскага і прыгожа прэзентавала яе.

Але галоўнай гераіняй канферэнцыі была, безумоўна, Руслана Гусева. Ужо выйшлі чатыры яе кнігі, а хутка будзе і пятая, у якіх Руслана Мікалаеўна распавядае пра жыццё і творчасць Юзафа Крашэўскага. Рэдактарам кніг, а таксама аўтарам вершаваных перакладаў з'яўляецца намеснік старшыні Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Любоў Красеўская. Нямала твораў пераклала і сястра Русланы Гусевай Ірына. Значную дапамогу ў рабоце над кнігамі аказалі бацька і сын Расціслаў і Анатоль Бензерукі, старшыня Брэсцкага абласнога аддзялення СПБ, пісьменнік Анатоль Крэйдзіч.

Кацярына ПАШКЕВІЧ, г. Пружаны

Шукаем музыкантаў!

Здольных творчых людзей у калектыве Бабруйскага завода тармазной апаратуры і механізмаў нямала. У тым ліку і надзеленых артыстычным талентам.

Завадскія артысты рыхтуюць канцэрты да ўсіх свят. Прычым цалкам на грамадскіх пачатках. Яны спяваюць, ставяць музычныя нумары, танчаць, іграюць на баяне. Самыя актыўныя, на якіх заўжды можна разлічваць, — гэта Андрэй Скарабуд з інструментальнага цэха, Ганна Шміт — кранаўшчыца загатоўляльна-прэсавай вытворчасці, тэхнолаг Раман Шукалін. Самадзейныя артысты неадназова бралі ўдзел у гарадскіх аглядах-конкурсах і адзначаліся ў ліку лепшых. Прыгожы святочны канцэрт падрыхтавалі яны сёлета да Дня жанчын.

Але самі артысты лічаць, што гэтага мала, і марац арганізаваць завадскі духавы аркестр. Інструменты на прадпрыемстве ёсць. Застаецца толькі знайсці музыкантаў.

Валерый ЗІНОЎСКІ, г. Бабруйск

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў
Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі", РВУ "Літаратура і Мастацтва"

Галоўны рэдактар Таццяна Мікалаеўна СІВЕЦ

Юрыдычны адрас:
220034, Мінск,
пр. Незалежнасці, 39, п. 4а
Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-66-73
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73
Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-44-04
аддзел "Кніжны свет" — 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнэце: www.lim.by

Пры перадруку просьба спасылацца на "ЛіМ". Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе. Аўтары дапісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі, асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый.

Набор і вёрстка камп'ютарнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва".
Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.
Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва".
Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства
"Выдавецтва "Беларускі Дом друку"
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 63856
Кошт у розніцу — 2300 рублёў

Наклад — 2835
Умоўна друк. арк. 5,58
Нумар падпісаны ў друк 07.03.2012 у 11.00
Газета зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7 ад 22.07.2009 г.
Заказ — 1065
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
ISSN 0024-4686